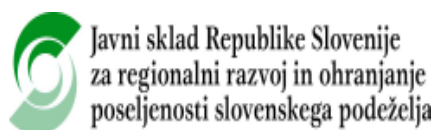

DELOVNI ZVEZKI
URADA ZA MAKROEKONOMSKE ANALIZE IN RAZVOJ

št. 6/letnik X/2001

REGIONALNI VIDIKI RAZVOJA SLOVENIJE
(in poslovanje gospodarskih
družb v letu 2000)

Janja PEČAR

DELOVNI ZVEZKI URADA ZA MAKROEKONOMSKE ANALIZE IN RAZVOJ
ISSN 1318-1920

Št. 6/letnik X/2001

Izdajatelj:

Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj,
Gregorčičeva 27, 1000 Ljubljana.

Telefon: 01 478 10 12

Fax: 01 478 10 70

Elektronska pošta: gp.umar@gov.si

<http://www.sigov.si/zmar/publicis/dz.html>

Urednica zbirke: Ana TRŠELIČ

Prelom strani, tehnično uredila: Tina KOPITAR

Prevod povzetka: Marko GERMOVŠEK

Lektoriranje: Julijana ČUFER

Grafi: Marjeta ŽIGMAN

Priprava in obdelava podatkov: Vlado MOSTNAR

Distribucija: Simona ZRIM

Tisk: SOLOS, Ljubljana

Odgovorna oseba: dr. Janez ŠUŠTERŠIČ, direktor

Naklada: 200 izvodov

Ponatis: 300 izvodov

Pisna naročila za zbirko ali posamezno publikacijo sprejemamo na naslov izdajatelja.

Ključne besede: regije, regionalni razvoj, Slovenija, poslovni izid, demografsko ogrožena območja, območja s posebnimi razvojnimi problemi, gospodarstvo

Delovni zvezek sta sofinancirala Agencija RS za regionalni razvoj in Javni sklad RS za regionalni razvoj in ohranjanje poseljenosti slovenskega podeželja.

SEZNAM KRATIC UPORABLJENIH V DZ:

APP – Agencija za plačilni promet
ARR – Agencija za regionalni razvoj
BSC – Business Support Centre (Poslovno podporni center)
BDP – Bruto domači proizvod
GURS – Geodetska uprava RS
EU – Evropska unija
ICRA – Idrijsko-Cerkljanska razvojna agencija
IER – Inštitut za ekonomska raziskovanja
NUTS – Nomenclature of territorial units for statistics, glej SKTE
OPRP – Območje s posebnimi razvojnimi problemi
PC – Podjetniški center
RPC – Regionalni podjetniški center
RRP – Regionalni razvojni program
RRA – Regionalna razvojna agencija
RRC – Regionalni razvojni center
SKTE – Standardna klasifikacija teritorialnih enot
SRRS – Strategija regionalnega razvoja RS
SURS – Statistični urad RS
UMAR – Urad za makroekonomske analize in razvoj
ZRSZ – Zavod RS za zaposlovanje

KAZALO

POVZETEK / SUMMARY	5
1 METODOLOŠKA POJASNILA	7
1.1 STANDARDNA KLASIFIKACIJA TERITORIALNIH ENOT	7
1.2 VIRI PODATKOV IN METODOLOGIJA UPORABLJENIH KAZALCEV	8
2 UPRAVNO TERITORIALNA RAZDELITEV SLOVENIJE	12
3 REGIONALNI RAZVOJ V SLOVENIJI	14
3.1 ZAKONODAJNI OKVIR	14
3.2 INSTITUCIONALNA REFORMA	15
3.3 STRATEGIJA REGIONALNEGA RAZVOJA SLOVENIJE	16
4 ANALIZA PO REGIJAH	19
4.1 GORENJSKA REGIJA	20
4.2 GORIŠKA REGIJA	24
4.3 JUGOVZHODNA SLOVENIJA	28
4.4 KOROŠKA REGIJA	32
4.5 NOTRANJSKO – KRAŠKA REGIJA	36
4.6 OBALNO – KRAŠKA REGIJA	40
4.7 OSREDNJSLOVENSKA REGIJA	44
4.8 PODRAVSKA REGIJA	48
4.9 POMURSKA REGIJA	52
4.10 SAVINJSKA REGIJA	56
4.11 SPODNJEPOSAVSKA REGIJA	60
4.12 ZASAVSKA REGIJA	64
5 RAZLIKE V STOPNJI RAZVITOSTI REGIJ IN PREDNOSTNA OBMOČJA ZA DODELJEVANJE REGIONALNIH SPODBUD	68
5.1 METODOLOGIJA ZA IZRAČUN INDEKSA RAZVOJNE OGROŽENOSTI	68
5.2 METODOLOGIJA ZA UVRSTITEV REGIJ IN OBČIN V SEZNAME A, B, C IN D	71
6 LITERATURA IN VIRI	74
PRILOGA	75
SEZNAM OBČIN	76
KARTE	78
PODATKI PO OBČINAH	83
PODATKI PO REGIJAH	111
OBMOČJA S POSEBNIMI RAZVOJNIMI PROBLEMI	129
GRAFI	145

POVZETEK

Na Uradu za makroekonomske analize in razvoj (v nadaljevanju UMAR) izhajajo delovni zvezki z regionalno tematiko že od leta 1994 dalje. Njihov namen je čim bolj celovita predstavitev regij na osnovi različnih socio-ekonomskih podatkov in indikatorjev. Publikacija je popestrjena z nekaterimi tematskimi kartami, izdelanimi z GIS aplikacijo SDMSW, ki nam prikazujejo tudi prostorsko dimenzijo problematike.

Izdajo publikacije sta tudi letos sofinancirala Agencija RS za regionalni razvoj in Javni sklad RS za regionalni razvoj in ohranjanje poseljenosti slovenskega podeželja.

Kot običajno, je delovni zvezek sestavljen iz treh večjih sklopov. V prvem so na kratko opisana metodološka pojasnila, sledi predstavitev upravno teritorialne regionalizacije Slovenije, nato pa problematika regionalnega razvoja Slovenije. V drugem delu je, po abecednem vrstnem redu, vsaka regija predstavljena kot celota na osnovi različnih podatkov in kazalcev, temu pa sledi še tretji del, kjer so prikazane metodologije za določitev prednostnih območij za dodeljevanje regionalnih spodbud. V statistični prilogi so na tematskih kartah prikazani nekateri kazalci po posameznih občinah, sledijo pa prikazi podatkov v tabelah in grafih po občinah in regijah.

Bolj ali manj gre za že ustaljeno vsebino, ki jo običajno objavljamo v delovnem zvezku, kar pomeni, da so kazalci ažurirani z novjšimi podatki. Vsako leto poskušamo dodati še kaj novega. Letos je na kratko povzeta Strategija regionalnega razvoja Slovenije, ki je bila sprejeta leta 2001, ter metodologije za določitev prednostnih območij za dodeljevanje regionalnih spodbud. V podatkovni prilogi so verjetno najzanimivejši novejši podatki o BDP po regijah od leta 1997 do 1999, kjer je ocenjena tudi primerjava s povprečjem EU. Novost so tudi podatki o izobrazbeni strukturi prebivalstva regij, povzeti po raziskavi pod vodstvom dr. Milene Bevc (Inštitut za ekonomska raziskovanja) Znanje in izobraževanje v Sloveniji v luči priključitve EU.

SUMMARY

The Institute of Macroeconomic Analysis and Development (IMAD) has been publishing working papers on regional issues since 1994. The papers aim to extensively analyse regions on the basis of socio-economic indicators. They include maps made using the GIS application SDMSW showing the spatial dimension of particular data or an indicator.

The paper is co-financed by National Agency for Regional Development and Public Fund for Regional Development and for Preservation of the Settlement of Rural Areas in Slovenia.

Like before, this Working Paper is composed of three sections. The first part describes the methodology, the administrative and territorial division of Slovenia, and the issues of Slovenia's regional development. The second part presents each region on the basis of selected data and indicators. The final part presents methodologies to determine priority areas for regional development incentives. Maps presented in the statistical appendix reveal the spatial dimension of some indicators, while tables and graphs provide data broken down by municipalities and statistical regions.

This is largely the standard content of the paper. In addition to standard information, we try to add some new data in each paper. This time we have briefly summarised the Regional Development Strategy adopted in the year 2001 and the methodologies for identifying priority areas for regional development incentives. The most interesting data in the statistical appendix would probably be the latest data on GDP per capita at the level of statistical regions and their comparison with the EU-15 average. The latest data on the population's education structure broken down by regions are also included in the statistical appendix. They are summarised in a paper by M. Bevc (the Institute for Economic Research) entitled Knowledge and Education in Slovenia in View of Approaching the EU.

1. METODOLOŠKA POJASNILA

1.1. Standardna klasifikacija teritorialnih enot

Podatkovna osnova delovnega zvezka so najrazličnejši podatki, ki so bili na voljo do konca leta 2001 na štirih teritorialnih ravneh – na državni, na ravni statističnih regij, na ravni upravnih enot¹ in ravni občin (192). Teritorialna razdelitev, ki jo uporabljamo v delovnem zvezku, je razdelitev na podlagi vladne Uredbe o standardni klasifikaciji teritorialnih enot (SKTE) (Ur.l.RS 28/2000). Z njo se standardna klasifikacija teritorialnih enot uvaja kot obvezni nacionalni standard za evidentiranje, zbiranje, obdelovanje, analiziranje, posredovanje in izkazovanje podatkov o teritorialni razdelitvi države. Med drugim se SKTE uporablja tudi v podporo regionalnemu razvoju in merjenju učinkov regionalne politike ter pri harmonizaciji regionalnih podatkov za potrebe vključevanja v EU. Po SKTE je celotni teritorij Slovenije razdeljen na enajst ravni. Prvih pet ravni je vsebinsko smiselno razčlenjenih tako, da ustreza tudi evropski nomenklaturi od NUTS 0 do NUTS 5 (Nomenclature of territorial units for statistics), ki jo Evropska komisija zahteva tudi od vseh držav kandidat. To nomenklaturu je oblikoval EUROSTAT s pomočjo Evropske komisije za potrebe regionalnih statistik in predstavlja enotno teritorialno osnovo za vse države članice. Pri oblikovanju teritorialne razdelitve NUTS, ki je sicer v pristojnosti države članice, je mogočih več variant. Zaradi praktičnih razlogov in lažje implementacije regionalnih politik temelji NUTS nomenklatura pretežno na institucionalni razdelitvi, ki je trenutno v veljavi v državi članici. Za potrebe strukturnih skladov sta pomembna predvsem dva nivoja NUTS teritorialne razdelitve in sicer NUTS 2 in NUTS 3, saj se kriteriji za določitev območij, upravičenih do sredstev strukturnih skladov vežejo na ta dva nivoja. Povezava SKTE z NUTS je naslednja:

- SKTE 0 = NUTS 0 – država v celoti
- SKTE 1 = NUTS 1 – država v celoti
- SKTE 2 = NUTS 2 – dve enoti – Ljubljanska urbana regija in preostala Slovenija
- SKTE 3 = NUTS 3 – 12 statističnih regij, kjer se Osrednjeslovenska regija povsem pokriva z Ljubljansko urbano regijo na ravni SKTE 2, bivša Dolenjska regija pa se razširi z občinami Kočevje, Loški Potok, Osilnica, Ribnica, Kostel in Sodražica. Ostale regije so identične že do sedaj uveljavljenim statističnim regijam
- SKTE 4 = NUTS 4 – 58 upravnih enot
- SKTE 5 = NUTS 5 – 192 občin.

Teritorialni gradnik za statistične regije so večinoma občine, razen v primeru, ko ni na voljo podatkov na ravni občin. Meje občin in meje upravnih enot se ne ujemajo popolnoma. Ta odstopanja so majhna. Pojavljajo pa se pri agregiranju podatkov na raven statističnih regij pri tistih izračunih, ki temeljijo na seštevanju podatkov iz upravnih enot.

*Slovenija
razdeljena
na 11 ravni
po SKTE*

¹ Upravno enoto uporabljamo samo kot osnovni gradnik podatkov na raven statističnih regij v primeru, ko ni na voljo podatkov na ravni občin.

1.2. Viri podatkov in metodologija uporabljenih kazalcev

Osnovni viri podatkov so Statistični urad RS (v nadaljevanju SURS), Republiški zavod za zaposlovanje (v nadaljevanju ZRSZ) ter Agencija za plačilni promet (v nadaljevanju APP). Preračuni so bili narejeni na Uradu RS za makroekonomske analize in razvoj. Vir za prostorske podatke je Geodetska uprava Republike Slovenije (GURS). Predstavljeni kazalci so izračunani na osnovi zadnjih razpoložljivih podatkov, kar pomeni, da gre lahko za različne časovne preseke - odvisno od tega, kaj je bilo na voljo kot zadnji razpoložljiv podatek do zaključka delovnega zvezka. Po posameznih tematskih sklopih, ki so predstavljeni v analizi po regijah, so viri podatkov in kazalci naslednji:

Demografska gibanja

Za predstavitev demografskih gibanj smo uporabili podatke popisa 1981, 1991 in centralnega registra prebivalstva na stanje 30.6.2001. Metodološko ta dva vira med seboj sicer nista popolnoma primerljiva. S popisi prebivalstva zbira SURS podatke o številčnem stanju in osnovnih sestavinah prebivalstva in gospodinjstev praviloma na vsakih deset let. Popis temelji na osebni izjavi prebivalstva, registrski vir pa je zbir podatkov o prebivalcih, ki temelji na različnih evidencah.

Indeks staranja prebivalstva je razmerje med starim (65 let in več) in mladim prebivalstvom (od 0 do 14 let), pomnoženo s 100.

Naravni prirast je razlika med številom živorojenih otrok in številom umrlih v koledarskem letu.

Naravni prirast na 1,000 prebivalcev je razmerje med naravnim prirastom in številom prebivalstva sredi istega leta, pomnoženo s 1,000.

Selitveni prirast med občinami je razlika med številom priseljenih iz drugih občin Slovenije in številom odseljenih v druge občine Slovenije v določeni občini.

Selitveni prirast med občinami na 1,000 prebivalcev je razmerje med selitvenim prirastom med občinami za posamezno občino in številom prebivalstva občine sredi istega leta, pomnoženo s 1,000.

Skupni prirast je seštevka naravnega in selitvenega prirasta (s tujino) na določenem območju v koledarskem letu.

Skupni prirast na 1,000 prebivalcev je razmerje med skupnim prirastom v koledarskem letu in številom prebivalstva sredi istega leta, pomnoženo s 1,000.

Izobrazbena struktura prebivalstva

Osnovni vir za prikaz izobrazbene strukture prebivalstva je raziskava Znanje in izobraževanje v Sloveniji v luči priključitve EU. Raziskava je potekala v okviru projekta Strategija gospodarskega razvoja Slovenije: Slovenija v Evropski uniji, Inštituta za ekonomska raziskovanja iz Ljubljane pod vodstvom dr. Milene Bevc. V okviru te raziskave so bili za leto 1991

uporabljeni podatki popisa prebivalstva v starosti od 15-64 let (delovno sposobno prebivalstvo), za leto 1998 pa podatki ankete, ki je temeljila na vzorcu okoli 3,000 oseb v starosti od 16-65 let.

Stopnja vključenosti prebivalcev v dodiplomski študij pomeni delež rednih in izrednih študentov (brez absolventov in tujcev) v starostni skupini 20-24 let, ki so vključeni v dodiplomski študij. Pri tem je upoštevana regija stalnega prebivališča študentov.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

Vir podatkov o bruto dodani vrednosti in bruto domačem proizvodu je SURS in temeljita na metodologiji regionalnih računov, ki so podsistem nacionalnih računov, le da je njihov predmet raziskovanja vezan na določene teritorialne enote. Koncepti, uporabljeni v regionalnih računih, so isti kot v nacionalnih računih. Ker gre za mednarodno primerljivo metodologijo, je mogoča tudi mednarodna primerjava. Primerjava s povprečjem EU-15 je naša ocena.

Regionalna bruto dodana vrednost in bruto domači proizvod sta izračunana po posredni metodi. Podatki o bruto dodani vrednosti po dejavnostih na državni ravni so po določenih dohodkovnih komponentah porazdeljeni po regijah z ustreznimi ključi.

Za predstavitev gospodarske strukture regije smo uporabili podatke SURS o regionalni bruto dodani vrednosti iz leta 1997, ker so to trenutno zadnji razpoložljivi podatki po sektorjih v regijah. Sektorji so naslednji:

- A, B - kmetijstvo
- C, D, E - industrija
- F - gradbeništvo
- G...O – storitve

Pri strukturi bruto dodane vrednosti sta Osrednjeslovenska in Dolenjska regija še vedno upoštevana kot stari, plansko-funkcionalni regiji in ne po novi standardni klasifikaciji teritorialnih enot.

Podatki o bruto domačem proizvodu na prebivalca pa so že novejši in so v delovnem zvezku predstavljeni od leta 1997 do 1999. Bruto domači proizvod na prebivalca je izračunan tudi za novi statistični regiji na ravni SKTE-3 - Osrednjeslovensko regijo in Jugovzhodno Slovenijo, kot že omenjeno, pa to ne velja za strukturo bruto dodane vrednosti (leto 1997).

V preteklih letih, ko tovrstnega podatka v Sloveniji še ni bilo na voljo, smo na UMAR-u uporabljali nadomestna kazalca (bruto dodana vrednost na prebivalca, osnova za dohodnino na prebivalca), ki pa zaradi svoje narave kažeta na nekoliko drugačna relativna razmerja med regijami. V tem primeru je bruto dodana vrednost izračunana iz statističnih podatkov iz bilance stanja in bilance uspeha gospodarskih družb po metodologiji UMAR: bruto dodana vrednost = AOP 059 – AOP 060 – AOP 071 in v delovnem zvezku jo še vedno objavljamo predvsem zaradi primerjave z bruto domačim proizvodom in časovnih serij.

Poslovanje gospodarskih družb

Osnova za predstavitev poslovanja gospodarskih družb regij so Statistični

*Bruto domači
proizvod*

*Statistični
podatki bilance
stanja in
bilance uspeha*

podatki iz bilance stanja in bilance uspeha gospodarskih družb v letih 1999 in 2000 Agencije za plačilni promet. V kolikor tukaj uporabljamo termin »gospodarstvo«, dejansko ne predstavlja celotnega gospodarstva regije, pač pa le gospodarske družbe, ki so obvezne oddati zaključni račun, iz katerih izhajajo Statistični podatki iz bilance stanja in bilance uspeha. Tudi tu delimo gospodarstvo na naslednje sektorje:

A, B - kmetijstvo
C, D, E - industrija
F - gradbeništvo
G...O - storitve

Za komentiranje poslovanja gospodarskih družb uporabljamo naslednje kazalce:

IZVOZ so čisti prihodki od prodaje blaga in storitev ustvarjeni na tujem trgu.

EKONOMIČNOST POSLOVANJA je razmerje med poslovnimi prihodki in poslovnimi odhodki.

DONOSNOST PRIHODKOV je razmerje med neto čistim dobičkom/izgubo poslovnega leta in skupnimi prihodki.

PRODUKTIVNOST je razmerje med prihodki od poslovanja in zaposlenimi.

KAPITALNA INTENZIVNOST je razmerje med sredstvi in zaposlenimi.

INVESTICIJSKA INTENZIVNOST je razmerje med izdatki za investicije in sredstvi.

FINANČNA STRUKTURA (zadolženost) je delež dolga v virih sredstev.

Brezposelnost

Osnovna vira za podatke o brezposelnih sta ZRSZ in SURS. Za podatke o stopnji registrirane brezposelnosti, stopnji zaposlenosti in aktivnosti ter različnih kategorijah brezposelnih oseb so zadnji podatki v delovnem zvezku za povprečje prvih šestih mesecev leta 2001. Samo za podatke o dolgotrajno brezposelnih (nad 1 letom) je podatek za povprečje leta 2000.

Stopnja registrirane brezposelnosti je odstotni delež registriranih brezposelnih oseb v aktivnem prebivalstvu (registrirani brezposelni in delovno aktivno prebivalstvo po kraju bivanja).

Stopnja zaposlenosti je odstotni delež delovno aktivnega prebivalstva v delovno sposobnem prebivalstvu (od 15-64 let).

Stopnja aktivnosti je odstotni delež med aktivnim prebivalstvom (registrirani brezposelni in delovno aktivno prebivalstvo po kraju bivanja) v delovno sposobnem prebivalstvu (od 15-64 let).

Delovno aktivno prebivalstvo so po SRDAP (Statistični register delovno aktivnega prebivalstva) in ZAP-M (Mesečno poročilo o plačah in zaposlenih osebah v družbah, podjetjih in organizacijah na obrazcu ZAP-M) vse osebe, ki so pokojninsko in invalidsko zavarovane, oziroma so v delovnem razmerju na območju Slovenije. Delovno razmerje je lahko sklenjeno za določen ali nedoločen čas, za polni ali skrajšani delovni čas. Delovno aktivno prebivalstvo je seštevek zaposlenih oseb pri samozaposlenih, v družbah, podjetjih in organizacijah, zaposlenih oseb pri samozaposlenih osebah, samostojnih podjetnikov posameznikov, oseb, ki opravljajo poklic in kmetov.

*Različne
kategorije
registriranih
brezposelnih
oseb*

Brezposelni s I. in II. stopnjo izobrazbe so tisti, ki imajo končano le osnovno šolo oziroma so brez nje (I. stopnja) ali pa imajo nižjo poklicno izobrazbo oziroma krajše programe za pridobitev nižje poklicne izobrazbe (II. stopnja). Brezposelni s VI. in VII. stopnjo strokovne izobrazbe pa so, tisti, ki imajo končano višjo (VI) oziroma visoko stopnjo strokovne izobrazbe (VII).

Pri večini kazalcev o brezposelnih osebah je teritorialni gradnik za statistične regije upravna enota, kar lahko pomeni manjša odstopanja na ravni regij, če bi kot teritorialni gradnik uporabili občino. Na to opozarja opomba pod preglednico v statistični prilogi.

Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

V delovnem zvezku se pogosto sklicujemo tudi na sintezno oceno razvojnih možnosti slovenskih regij, ki je nastala na Inštitutu za ekonomska raziskovanja v Ljubljani ob pomoči strokovnjakov Urbanističnega inštituta RS in Ekonomske fakultete iz Ljubljane. V letu 1997 so razvili orodje "Analiza slovenskih regij: izkoriščanje regionalnih razvojnih potencialov in ocena razvojnih možnosti slovenskih statističnih regij". Osnovna predpostavka tega orodja je, da razvitosti regije ni mogoče meriti le na osnovi statističnih indikatorjev. Pomembno pa ni le sedanje stanje, temveč tudi razvojne možnosti, ki v veliki meri temeljijo na endogenih potencialih regij. Oceno razvojnih možnosti slovenskih regij na osnovi omenjenega orodja so opravili v letih 1997, 1998 in 2000. Uporabljena je bila tudi za potrebe Strategije regionalnega razvoja Slovenije, vendar je bila za te potrebe nekoliko preoblikovana. Ker samo orodje vsebuje precej kvalitativnih kazalcev ga je prav za potrebe Strategije regionalnega razvoja Slovenije mag. Damjan Kavaš (Inštitut za ekonomska raziskovanja) dopolnil in napravil novo oceno, ob tem, da so so izhodišča orodja ostala skoraj enaka. Sintezna ocena razvojnih možnosti slovenskih regij je izčrpno predstavljena v Delovnem zvezku št.8/letnik IX/2000, UMAR, 2001.

Tematske karte

V prilogi delovnega zvezka je poleg tabelarnih in grafičnih prikazov v podatkovni prilogi tudi nekaj tematskih kart, ki prikazujejo prostorsko problematiko nekaterih kazalcev. Te karte so oblikovane s pomočjo GIS (geografski informacijski sistem) aplikacije SDMSW (Spatial Data Management System for Windows) domačega proizvajalca – Softdata d.o.o.

Izkoriščanje regionalnih razvojnih potencialov in ocene razvojnih možnosti slovenskih statističnih regij

2. UPRAVNO TERITORIALNA RAZDELITEV SLOVENIJE

62 občin do leta 1995

Ob osamosvojitvi leta 1991 je bila Slovenija razdeljena na 62 občin. Takrat je imela povprečna slovenska občina 31,709 prebivalcev in je obsegala 327 km². Občine so bile po površini veliko večje od občin sosednjih držav, po velikosti in pristojnostih pa nekje med klasično občino in upravnim okrajem. Približno 80% vseh nalog je bilo državnega značaja. Predstavljale so prvo stopnjo državne oblasti, zato so bile temeljne krajevne potrebe prebivalstva prenesene na krajevne skupnosti. Teh je bilo okoli 1,250, vključevale pa so vseh 6,000 naselij v Sloveniji. Organizacijsko je bila takšna ureditev občin nekje med državno upravo in lokalno samoupravo. Naloge in dejavnosti so se med seboj prepletale in stanje ni ustrezalo niti standardom upravljanja državne uprave niti interesom lokalne samouprave.

Z osamosvojitvijo Slovenije je bila sprejeta tudi nova ustava, ki izrecno navaja občine kot obliko lokalne samouprave in predvideva možnost prostovoljnega povezovanja občin v širše lokalne samoupravne skupnosti. Po ustavi so v Sloveniji obvezne lokalne skupnosti le občine, v katerih pristojnost sodijo krajevne zadeve. Po predhodnem soglasju vseh občin lahko država nanje prenese opravljanje posameznih nalog iz pristojnosti države, če za to zagotovi tudi potrebna sredstva. Ustava tudi dopušča, da si mesta ob posebnih pogojih, ki jih določa zakon, lahko pridobijo status mestne občine.

147 občin od leta 1995 do leta 1998

Zakon o lokalni samoupravi je bil sprejet konec leta 1993 (Ur.l. RS 72/93). Naslednje leto pa še Zakon o ustanovitvi občin in določitvi njihovih območij (Ur.l. RS 60/94, 69/94, 69/94-popr., 56/98). S tem zakonom je v letu 1995 prišlo do izoblikovanja 147 občin. Za območje ene ali več občin pa so bile organizirane upravne enote (58 upravnih enot – po ena za vsako od starih občin in ena za vse ljubljanske občine). Zaradi večje racionalnosti in učinkovitosti so se nanje prenesle določene naloge državne uprave (Ur.l. RS 67/94, 75/94, 78/94). Povprečna občina je merila okoli 138 km² in imela povprečno 13,374 prebivalcev. Kar 51 občin je imelo manj kot 5,000 prebivalcev, od tega je imela skoraj četrtina občin manj kot 4,000 in dve (Osilnica in Kobilje) manj kot 1,000. Razlike med občinami so bile zelo velike, saj je imela po drugi strani Ljubljana več kot 270,000 prebivalcev. Od 62 starih občin jih je ostalo v nekdanjem obsegu le 24. Status mestne občine je dobilo 11 občin (Celje, Koper, Kranj, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Nova Gorica, Novo mesto, Ptuj, Slovenj Gradec in Velenje), čeprav bi po evropskih merilih ta pripadal le Ljubljani in Mariboru. Temeljnih pogojev za ustanovitev občine ni izpolnjevala več kot polovica občin. Proces teritorialnega preoblikovanja državne uprave pa s tem še ni bil končan. Sledila je vrsta pritožb na ustavno sodišče in spomladi leta 1997 je stekel postopek za ustanovitev novih občin in uveljavitev nekaterih sprememb. Spremembe so šle v smeri še večjega drobljenja že tako majhnih občin. Avgusta leta 1998 se je število občin povečalo na 192. Na novo so nastajale predvsem majhne občine in s tem se je povprečna občina zmanjšala na 106 km² in 10,341 prebivalcev. Sedaj ima 95 občin manj kot 5,000 in dobra tretjina manj kot 4,000 prebivalcev. Skupini občin do 1,000 prebivalcev pa so se pridružile še štiri nove, kar dve občini pa imata manj kot 500 prebivalcev (Hodoš in Osilnica).

Pol letu 1998 oblikovanje 192 občin

S tem pa preoblikovanje občin še ni končano. V parlamentarni proceduri je skupaj 61 predlogov za ustanovitev občin, oziroma za določitev njihovih

območij, spremembo območij občin, spremembo imen, sedežev občin, ali spremembo njihovega statusa. Od teh predlogov je kar 50 takih, ki se nanašajo na ustanovitev nove občine. Še letos bodo predlogi sprejeti ali zavrženi, ob tem pa bodo striktno upoštevali kriterije za oblikovanje novih občin. Nove občine naj bi predvidoma začele delovati v januarju 2003.

Poleg tega v Sloveniji tudi nimamo vmesne stopnje med občino in državo, kakršne poznajo evropske države. Zaradi vedno večje vloge, ki jo imajo regije v zgodovinskem, kulturnem in gospodarskem pogledu, je potreba po oblikovanju take vmesne stopnje, ki bi imela tudi upravno-administrativne funkcije, toliko večja. To vmesno stopnjo naj bi opredelil Zakon o ustanovitvi pokrajin, ki je že dalj časa v pripravi. Vlada RS je julija 2001 sprejela Izhodišča in predloge za nadaljnji razvoj lokalne samouprave, v katerih je poudarjeno, da so pokrajine:

- drugi nivo lokalne samouprave (kar bo formalizirano po spremembi Ustave RS)
- teritorialne skupnosti s položajem pravne osebe, z lastnim premoženjem in lastnimi finančnimi sredstvi,
- imajo izvirne pristojnosti, pri opredelitvi katerih se upošteva načelo subsidiarnosti in na njegovi podlagi postopni prenos vseh tistih državnih pristojnosti na pokrajine, ki jih je mogoče opravljati na nižjem nivoju, prav tako pa se prenesejo na pokrajine le tiste naloge iz občin, ki jih občine niso sposobne same opravljati.

Predvideno je, da bo Zakon o ustanovitvi pokrajin pripravljen za obravnavo do konca leta 2002, prav tako pa tudi spremembe področnih zakonov. V letu 2003 naj bi se navedeni zakoni obravnavali in sprejeli, ob koncu leta pa naj bi bile izvedene volitve v pokrajinske svete tako, da bi prišlo do konstituiranja pokrajin v letu 2004.

*Pokrajine -
vmesna stopnja
med občino in
državo*

3. REGIONALNI RAZVOJ V SLOVENIJI

3.1. Zakonodajni okvir

V Sloveniji se je politika pospeševanja skladnejšega regionalnega razvoja začela že v zgodnjih sedemdesetih letih. Takrat je bil sprejet prvi Zakon o ukrepih za pospeševanje razvoja manj razvitih območij. Na osnovi treh kriterijev (narodnega dohodka na prebivalca, deleža kmečkega prebivalstva in deleža zaposlenega prebivalstva) je določil občine, ki so veljale za manj razvite in za katere so bili predvideni posebni ukrepi. Takrat so manj razvita območja obsegala 18.9% površine in 18.2% prebivalstva Slovenije. Nato so se vsakih pet let (skladno s takratnim sistemom načrtovanja) spreminjali kriteriji, območja in ukrepi za pospeševanje regionalnega razvoja. Konec leta 1990 je bil sprejet Zakon o spodbujanju razvoja demografsko ogroženih območij v Republiki Sloveniji. Usmerjen je bil predvsem na reševanje demografskih problemov. Zakon je opredelil strnjena demografsko ogrožena območja na osnovi dveh demografskih kriterijev – indeksa staranja in indeksa rasti prebivalstva. Ob sprejetju zakona so demografsko ogrožena območja obsegala 61% površine in 24.6% prebivalstva Slovenije, kar pomeni, da se je obseg območij, upravičenih do posebnih sredstev, močno povečal. V letu 1999 je bil sprejet nov Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Ur.l. 60/99), temu pa so v letu 2000 in 2001 sledili še podzakonski akti:

- Sklep o ustanovitvi, sestavi, organizaciji in nalogah sveta za strukturno politiko (Ur.l. RS, št. 59/00, št. 17/01),
- Uredba o vrednosti meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi in določitvi občin, ki izpolnjujejo ta merila (Ur.l. RS, št. 59/00),
- Uredba o podrobnejših pogojih in merilih za dodeljevanje spodbud, pomembnih za skladni regionalni razvoj (Ur.l. RS, št. 59/00, št. 44/0, št. 58/01, št. 60/01, št. 62/01)
- Pravilnik o organizaciji in pogojih za opravljanje nalog regionalne razvojne agencije (Ur.l. RS, št. 59/00, št. 111/00, št. 44/01),
- Pravilnik o sestavi, organizaciji in nalogah Agencije republike Slovenije za regionalni razvoj (Ur.l. RS, št. 59/00),
- Navodilo o minimalni obvezni metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja regionalnega razvojnega programa (Ur.l. RS, št. 59/00, št. 111/00, št. 44/01).

Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja je med drugim uvedel tudi kazalce za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi, podzakonski akt (Uredba o vrednosti meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi in določitvi občin, ki izpolnjujejo ta merila – v nadaljevanju Uredba), pa je vrednosti meril in občine, ki izpolnjujejo ta merila, še natančneje določil. Območja so bila določena na osnovi takrat razpoložljivih podatkov za obdobje od leta 2000 do 2006, ob tem, da Uredba tudi določa, da je potrebno enkrat letno preverjati izpolnjevanje posameznih meril in po potrebi predlagati ustrezne spremembe Uredbe. V okviru območij s posebnimi razvojnimi problemi tako ločimo tri tipe:

ï Ekonomsko šibka območja

Kot ekonomsko šibka so določena območja občin, ki so v letu 1997 dosegle največ 80% bruto osnove za dohodnino na prebivalca glede na

Politika pospeševanja skladnejšega regionalnega razvoja se je začela že v zgodnjih 70. letih

Območja s posebnimi razvojnimi problemi

državno povprečje, ali pa gre za občine, kjer se je število prebivalstva v obdobju od 1991 do 1999 zmanjšalo, tako da znaša indeks rasti prebivalstva manj kot 96. Ta pogoj izpolnjuje 91 občin, ki obsegajo 32.6% površine in 22.4% prebivalstva Slovenije.

ii Območja s strukturnimi problemi in visoko brezposelnostjo

Kot območja s strukturnimi problemi in visoko brezposelnostjo so določene občine, kjer je stopnja registrirane brezposelnosti v prvem polletju 1999 za več kot 20% presegala državno povprečje. Ta pogoj izpolnjuje 63 občin, obsegajo 24.1% površine ter 27.9% prebivalstva Slovenije. Kot območja s strukturnimi problemi so določene tudi občine, kjer je delež delovno aktivnega prebivalstva v kmetijstvu od skupnega prebivalstva za več kot 20% presegal državno povprečje. Ta pogoj izpolnjuje 97 občin s 43.0% površine in 28.2% prebivalstva Slovenije.

ii Razvojno omejevana obmejna območja in območja z omejenimi dejavniki

Za razvojno omejevana obmejna območja štejemo občine ob meji z Avstrijo, Italijo, Madžarsko in Hrvaško, če leži več kot polovica površine občine v desetkilometrskem obmejnem pasu in če je število prebivalstva v občini v obdobju od 1991 do 1999 upadlo, tako da znaša indeks rasti prebivalstva manj kot 96. Tako opredeljena razvojno omejevana obmejna območja obsegajo 48 občin, 23.7% površine in 13.4% prebivalstva Slovenije. Razvojno omejevana območja so tudi območja občin, ki so opredeljena kot območja z omejenimi dejavniki, če je najmanj polovica površine občine v tako opredeljenem območju ob hkratnem upadanju števila prebivalstva v občini v obdobju od 1991 do 1999, tako da zanaša indeks rasti prebivalstva pod 96. Taka območja obsegajo 23 občin z 8.7% površine in 4.6% prebivalstva.

Nekatere občine izpolnjujejo več meril hkrati, tako da ni mogoče teh podatkov seštevati. Skupno pa območja s posebnimi razvojnimi problemi obsegajo 129 občin, 57.2% površine in 48.7% prebivalstva Slovenije.

3.2. Institucionalna reforma

Reforma regionalne strukturne politike je prinesla tudi oblikovanje institucij na nacionalni in lokalni ravni. Praviloma se za območje ene ali več statističnih regij ustanovi regionalna razvojna agencija (v nadaljevanju RRA), ki opravlja razvojne naloge za to regijo. Ustanovijo jo občine in osebe javnega in zasebnega prava. Proces oblikovanja RRA se je v letu 2001 zaključil. Na območju celotne Slovenije je oblikovanih 12 RRA. Te so:

1. RRA Mura (na območju Pomurske statistične regije),
2. Mrežna RRA Podravje - nosilna MRA Maribor (na območju Podravske statistične regije),
3. A.L.P. Peca (na območju Koroške statistične regije),
4. RRA Celje (na območju Savinjske statistične regije, razen občine Radeče),
5. RRA Zagorje (na območju Zasavske statistične regije, vključuje pa še območje občin Litija in Radeče),
6. RPC Posavje (na območju Spodnjeposavske statistične regije),
7. PC Novo mesto (na območju statistične regije Jugovzhodna Slovenija),

*Nove institucije
na nacionalni in
lokalni ravni*

8. RRA Ljubljanska urbana regija (na območju Osrednjeslovenske statistične regije, razen občine Litija),
9. RRA Gorenjske – nosilna BSC Kranj (na območju Gorenjske statistične regije)
10. RRA Notranjsko-kraške regije (na območju Notranjsko-kraške statistične regije, razen občine Ilirska Bistrica)
11. Mrežna S Primorska RRA – nosilna ICRA Idrija (na območju Goriške statistične regije)
12. RRA J Primorska – nosilna RRC Koper (na območju Obalno-kraške statistične regije, vključuje še območje občine Ilirska Bistrica).

Območja delovanja RRA so skladna z območji statističnih regij razen v štirih regijah (glej zgoraj). Štiri RRA so organizirane kot mrežne agencije (na Gorenjskem, Goriškem, v Obalno-kraški regiji in v Podravju), kjer je pogodbeno povezanih več razvojnih agencij, ena od njih pa je nosilna.

Na nacionalni ravni je ustanovljena Agencija RS za regionalni razvoj. To je osrednja državna institucija za koordinacijo strukturne politike v Sloveniji.

Osnovi instrument pospeševanja regionalnega razvoja v regijah in pridobivanja spodbud za te namene ter ena od osnovnih razvojnih nalog RRA (več o tem Ur.l.RS št. 52/2000) je priprava regionalnega razvojnega programa (v nadaljevanju RRP). Sklep o pripravi RRP z navedbo območja priprave in zadolžitvami vključenih institucij sprejme organ upravljanja RRA, prav tako pa tudi ustanovi programski odbor, ki je odgovoren za programsko usmerjanje RRP. To je temeljni programski in izvedbeni dokument, ki se praviloma pripravi za območje statistične regije in s katerim si regija začrta razvoj v prihodnjih letih. Vsebuje razvojne prednosti regije, finančno ovrednotene programe, podprograme in projekte za posamezna področja regije. Minimalna obvezna vsebina je določena v Navodilu o minimalni obvezni vsebini in metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja regionalnega razvojnega programa (Ur.l.RS št.52/2000). Za reševanje posameznih zadev skupnega interesa na območju več občin se lahko pripravi tudi skupni razvojni program, ki je izvedbeni akt na medobčinski ravni.

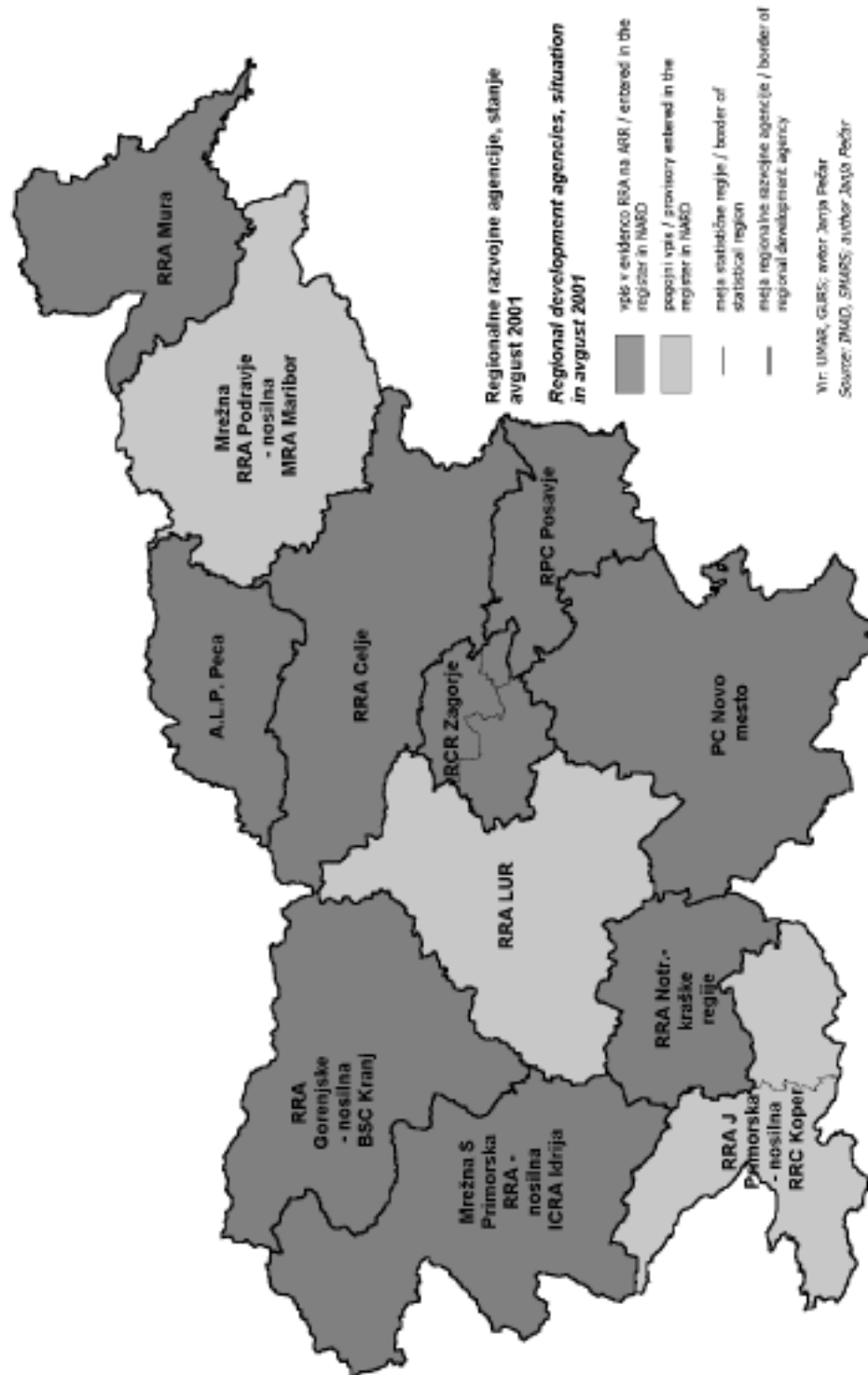
Priprava regionalnih razvojnih programov po regijah poteka različno. Tako sta ga dve (Koroška in Savinjska) že zaključili in potrdili v svojih regijah. Mrežne RRA Podravje, RRA Ljubljanske urbane regije in RRA J Primorske, ki so bile ustanovljene nazadnje, pa so šele začele pripravljati RRP. Po predvidevanjih bodo RRP v celoti pripravljene in sprejeti do konca leta 2002.

3.3. Strategija regionalnega razvoja Slovenije

Sredi leta 2001 je Vlada sprejela tudi Strategijo regionalnega razvoja Slovenije. To je osnovni strateški dokument slovenske regionalne politike. Temelji na Zakonu o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in njegovih podzakonskih aktih, Beli knjigi o regionalnem razvoju v Sloveniji ("White Paper on Regional Development in Slovenia", januar 1999), Predhodnem državnem razvojnem programu za obdobje 2000-2002 (november 1999), raziskavi konzorcija slovenskih raziskovalnih inštitutov pod vodstvom Inštituta za ekonomska raziskovanja («Priprava strokovnih podlag za Strategijo regionalnega razvoja Slovenije») in Tezah za SRRS iz

*Regionalni
razvojni
program -
osnovni
instrument
pospeševanja
regionalnega
razvoja v
regijah*

*Strategija
regionalnega
razvoja Slove-
nije - osnovni
strateški doku-
ment slovenske
regionalne
politike*

julija 2000. Priprava SRRS pomeni uresničitev naloge iz Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in hkrati podrobnejšo usmeritev za nadaljnje izvajanje regionalne politike.

Cilji SRRS

SRRS je sestavljena iz strateškega in analitičnega dela. V strateškem delu je predstavljena vizija regionalnega razvoja v Sloveniji, ki stremi k trajnostnemu razvoju v najširšem pomenu ob optimalnem izrabljanju vseh potencialov v regiji, pri tem pa ne zmanjšuje virov in možnosti razvoja prihodnjih generacij. Osnovni dolgoročni cilj SRRS je zmanjševanje razvojnega zaostanka Slovenije in slovenskih regij za povprečjem Evropske unije ob doseganju visokega življenjskega standarda in kvalitete življenja ter boljšega zdravja prebivalcev vseh slovenskih regij. Do leta 2006 so cilji konkretni in merljivi: (i) zaustaviti povečevanje razlik v gospodarski razvitosti in življenjskih možnostih med regijami s poudarkom na celostnem razvoju mest, ki so nosilci regionalnega razvoja v povezavi s podeželjem. Ta cilj bomo dosegli z najmanj ohranitvijo razlike v kupni moči BDP na prebivalca na ravni statističnih regij na razmerju 1.7:1 med najbolj in najmanj razvito regijo; (ii) trajnostni razvoj vseh slovenskih regij in preprečevanje nastajanja novih območij z večjimi razvojnimi problemi. Ta cilj bo dosežen, če se bo dvignila absolutna raven kupne moči BDP na prebivalca in če se bo zmanjšala registrirana stopnja brezposelnosti v vseh statističnih regijah; (iii) ohranjanje minimalne poseljenosti na celotnem ozemlju Republike Slovenije, tako da neto medregijski selitveni saldo v nobeni statistični regiji ne bo večji od - 0.5 prebivalca na 1000 prebivalcev; (iv) izboljševanje relativnega položaja slovenskih regij, merjeno v BDP po kupni moči na prebivalca, v primerjavi z obmejnimi regijami v Avstriji in Italiji. Cilj bo dosežen s hitrejšim razvojem Osrednjeslovenske, Goriške in Obalno-kraške regije od italijanskih obmejnih regij ter dohitevanjem manj razvitih avstrijskih regij; (v) zmanjšati razlike v zdravju med regijami zaradi slabših razvojnih možnosti (slabše gospodarske in družbene razvitosti) in slabše dostopnosti do zdravstvene službe, kar se bo odrazilo na zmanjševanju razlik v pričakovanem trajanju življenja, splošni ter specifični umrljivosti.

Prednostna območja

SRRS je določila tudi prednostna območja regionalne politike. Ta bo sicer delovala na celotnem območju države, vendar bo prednost dajala: (i) regijam z nižjo stopnjo razvitosti (glede na višino BDP na prebivalca oz. stopnjo brezposelnosti), (ii) območjem s posebnimi razvojnimi problemi (Ur.l.RS, št.59/00), (iii) obmejnimi območjem in (iv) območjem, na katerih živijo madžarska in italijanska narodna ter romska etnična skupnost.

Spodbude za regionalni razvoj

Spodbude, pomembne za skladni regionalni razvoj (v nadaljevanju: spodbude), bodo sestavljala nepovratna in povratna sredstva ministrstev ter sredstva javnih skladov in agencij, katerih ustanovitelj je Republika Slovenija in bodo namenjena sofinanciranju izvedbenih delov regionalnih razvojnih programov. Spodbude se bodo usklajevale in načrtovale v okviru Državnega razvojnega programa Republike Slovenije 2001-2006 in v postopku priprave državnega proračuna, njihov obseg pa bo določen v vsakoletnem Proračunskem memorandumu in Načrtu razvojnih programov proračuna. Spodbude so: (i) neposredne regionalne spodbude, ki bodo usmerjane v prednostna območja delovanja regionalne politike in jim bo primarni cilj zmanjševanje regionalnih razvojnih razlik; (ii) posredne regionalne spodbude, ki bodo primarno zasledovale druge (sektorske ali področne) cilje in spodbujale razvoj vseh regij.

4.
Analiza
po regijah

4.1. GORENJSKA REGIJA

GORENJSKA REGIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravni; SLO=100	v % regija =100	Rang	SLOVENIJA Vrednost
Površina (km ²)	2,137	10.5			6	20,273
Prebivalstvo (30.6.2001)	197,102	9.9			4	1,992,035
Gostota poselitve (30.6.2001)	92		93.9		6	98
Indeks staranja** (30.06.2001)	83.4		90.8		4	91.9
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2001/1981, v %	10.0				3	5.3
BDP na prebivalca****, 1999, v 000 SIT	1,693		92.1		4	1,837
Bruto osnova za dohod. na preb., 2000, v SIT	941,617		101.5		4	927,592
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2001****	83,980	9.6			4	876,490
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2001, v %	9.3		79.5		4	11.7
Stopnja zaposlenosti***, I-VI 2001, v %	55.8		100.7		5	55.4
Površina v OPRP* (km ²)	307	1.5		14.4	11	57.2
Prebivalstvo v OPRP*	34,962	1.8		17.9	10	48.7

Opombe:

* OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Ur. l. RS, 60/99).

** Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100.

*** Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno prebivalstvo / delovno sposobno prebivalstvo * 100.

**** Ocena SURS.

Določena območja regije največja zgostitvena in urbanizirana območja Slovenije

Območje regije in demografska gibanja

Z 2,137 km² obsega Gorenjska regija 10.5% površine Slovenije, v svoje območje pa vključuje 17 občin: Jesenice, Žirovnico, Kranjsko Goro, Kranj, Cerklje na Gorenjskem, Naklo, Preddvor, Jezersko, Šenčur, Radovljico, Bohinj, Bled, Škofjo Loko, Gorenjo vas-Poljane, Železnike, Žiri in Tržič. Na območju regije živi 9.9% prebivalstva Slovenije. Gostota poselitve je v regiji podpovprečna (92 prebivalcev/km²), vendar pa so določena območja regije največja zgostitvena in urbanizirana območja Slovenije, na drugi strani pa so v regiji tudi obsežna gorska območja, ki so neposeljena. Največja gostota prebivalstva je v občinah Kranj (351 prebivalcev/km²), Naklo (173 prebivalcev/km²), Šenčur (195 prebivalcev/km²), Škofja Loka (152 prebivalcev/km²), Radovljica (153 prebivalcev/km²) in Jesenice (289 prebivalcev/km²).

Po letu 1981 je število prebivalcev regije nadpovprečno raslo, še posebno v obdobju 1981–1991. Starostna struktura prebivalstva je boljša kot v slovenskem povprečju. Indeks staranja je za okoli 10% nižji od slovenskega povprečja. V šestih občinah regije je starostna struktura prebivalstva slabša, tako da indeks staranja presega slovensko povprečje (Kranjska Gora, Radovljica, Jezersko, Bohinj, Bled in Žirovnica).

Izobrazbena struktura

Povprečno število let šolanja prebivalstva, starega od 16 do 65 let, je po anketi leta 1998 znašalo 10.6 let (slovensko povprečje 10.5 let). Več kot polovica prebivalstva, starega od 16 do 65 let, je imela srednješolsko izobrazbo, 34.8% osnovno šolo ali 1–2–letno poklicno šolo, 14.7% pa jih je bilo z višjo ali visoko izobrazbo. Gorenjska regija izkazuje tudi nadpovprečno vključenost prebivalcev, starih od 20–24 let, v dodiplomski študij, medtem ko je po številu študentov podiplomskega študija podpovprečna, vendar je le-to po letu 1991 nadpovprečno poraslo. Ti kazalci kažejo na težnjo po nadaljnji krepitvi izobrazbene strukture regije.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

Gorenjska regija je bila v začetku 90-ih let v zelo težkem položaju. V letu 1990 je bila več kot četrtnina zaposlenih v industrijskih podjetjih, ocenjenih za slabše in slabo perspektivna. Za industrijo so bila značilna velika podjetja, ki so imela veliko prezaposlenost, nizko produktivnost, slabo kvalifikacijsko strukturo zaposlenih (premalo zaposlenih z visoko in višjo izobrazbo in veliko število kvalificiranih in polkvalificiranih delavcev) ter visoko odpisano opremo. Vse to je povzročalo težave v gospodarstvu in izgubljanje tržišč že pred letom 1990, kasneje pa je regijo prizadela še izguba jugoslovanskega trga. Čeprav se je regiji uspelo vključiti v nova tuja tržišča, so se ti problemi pokazali v slabših finančnih rezultatih. Po letu 1994 se je začela situacija počasi izboljševati. V letu 1997 je regija ustvarila dobrih 9% bruto dodane vrednosti Slovenije. Več kot polovico, vendar podpovprečni delež, so jo ustavile storitvene dejavnosti, nadpovprečni delež oz. slabih 40% industrija, kmetijstvo le 2.8%, podpovprečni delež pa še gradbeništvo (4.7%). Po višini bruto domačega proizvoda na prebivalca je bila leta 1999 na četrtem mestu z 92% slovenskega povprečja. Po naši oceni je to okoli 63% povprečja EU. Ekonomska moč prebivalstva regije, upošteva osnovo za dohodnino na prebivalca, je v letu 2000 rahlo presegala slovensko povprečje in bila obenem na 4. mestu med slovenskimi regijami.

Območij s posebnimi razvojnimi problemi v regiji je malo in se uvrščajo v tip ekonomsko šibkega območja in območja s strukturnimi problemi. Obsegajo le 1.5% celotne površine in 1.8% celotnega prebivalstva Slovenije, oz. 14.4% površine in 17.9% prebivalstva regije. To pomeni, da imajo status območja s posebnimi razvojnimi problemi samo tri občine: Gorenja vas-Poljane (ekonomsko šibko območje in območje s strukturnimi problemi), Jesenice (območje s strukturnimi problemi), Cerklje na Gorenjskem (območje s strukturnimi problemi).

Poslovanje gospodarskih družb

V letu 2000 je v regiji poslovalo 3,600 gospodarskih družb s 46,144 zaposlenimi, kar pomeni zmanjšanje števila zaposlenih za 2.2 indeksni točki glede na leto 1999, ob istočasnem upadu števila podjetij za 2 indeksni točki. Po številu zaposlenih na podjetje nekoliko presegajo slovensko povprečje, večja podjetja so značilna predvsem v predelovalnih dejavnostih. Leta 2000 je regija zaključila poslovanje pozitivno in ustvarila že okoli 10% čistega dobička poslovnega leta v Sloveniji, kar je več kot leto poprej, ko je k čistemu dobičku poslovnega leta Slovenije prispevala 7%.

V strukturi gospodarstva ima industrija še vedno velik pomen. S področja industrije je namreč dobra petina vseh gospodarskih družb, zaposlujejo pa več kot 60% vseh delavcev gospodarskih družb regije. Prav v industriji, ki več kot 50% prihodkov realizira na tujih trgih, ustvari regija pretežni del čistega dobička poslovnega leta, vendar po drugi strani tudi čiste izgube poslovnega leta, tako da je v letu 2000 neto čisti dobiček industrije v celotni regiji predstavljal le slabo tretjino neto čistega dobička, ki so ga ustvarile vse gospodarske družbe regije. Na področju storitvenih dejavnosti deluje več kot 70% vseh gospodarskih družb regije, ki zaposlujejo dobrih 30% vseh zaposlenih v gospodarskih družbah. Storitvene dejavnosti so leto 2000 zaključile pozitivno in k čistemu dobičku regije prispevale kar

*Četrta po višini
bruto domačega
proizvoda na
prebivalca*

*V strukturi
gospodarstva
ima industrija
velik pomen*

55.5%. V okviru storitvenih dejavnosti je na Gorenjskem uspešna predvsem trgovina, pa tudi promet, skladiščenje in zveze ter poslovanje z nepremičninami, najem in poslovne storitve.

Delež kmetijstva v gospodarstvu regije je podpovprečen. Večji pa je delež gradbeništva, ki je v letu 2000 tudi poslovalo pozitivno.

Skoraj tretjino skupnih prihodkov je regija v letu 2000 ustvarila na tujem trgu, kar je več kot v slovenskem povprečju. Delež čiste izgube v skupnih prihodkih se je zmanjšal glede na leto 1999 in je znašal 1.9%. Plače na zaposlenega dosegajo 97.7% slovenskega povprečja. Čisti dobiček na zaposlenega, ki je v letu 1999 že presegel slovensko povprečje, pa je leta 2000 padel na 91.4% slovenskega povprečja. Ekonomičnost poslovanja je malo pod slovenskim povprečjem, donosnost prihodkov pa se je močno izboljšala in v letu 2000 že presegla slovensko povprečje za skoraj tretjino. Gospodarstvo regije je delovno intenzivno s podpovprečno produktivnostjo. Ugoden pa je relativno nizek delež dolga v virih sredstev.

Brezposelnost

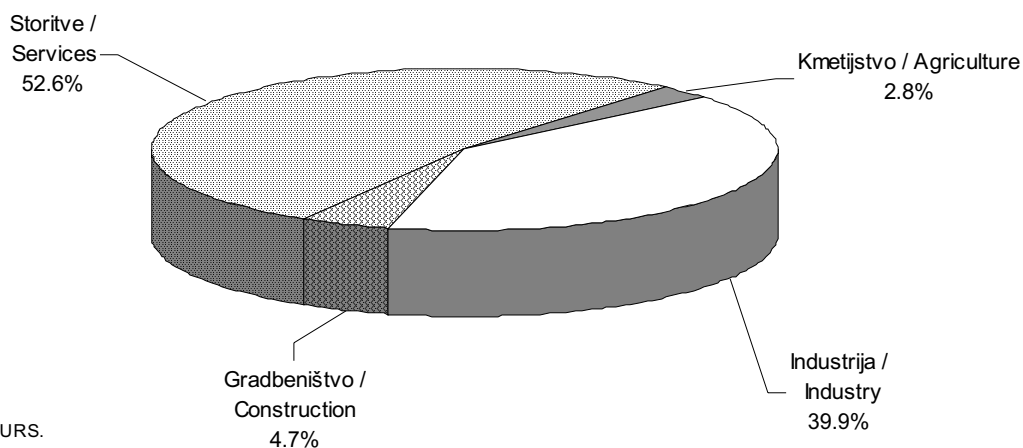
V Gorenjski regiji je brezposelnost v začetku devetdesetih let porasla, kasneje pa se je umirila, tako da registrirana stopnja brezposelnosti ne presega državnega povprečja. V prvem polletju 2001 je znašala 9.3%, stopnja zaposlenosti pa je s 55.8% rahlo presegala slovensko povprečje (55.4%). Delež dolgotrajno brezposelnih je bil v letu 2000 podpovprečen. Značilno za regijo je, da je delež žensk med brezposelnimi nadpovprečen in znaša skoraj 53.7% vseh brezposelnih. Že nekaj let ima Gorenjska med vsemi regijami tudi najvišji delež trajnih presežkov, predvsem pa prednjači po brezposelnih, starejših od 40 let, ki jih je že 60.4%. Taka struktura brezposelnih je posledica prestrukturiranja gorenjskega gospodarstva in zmanjševanja velike prezaposlenosti v preteklosti.

Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

Gorenjska sodi med tiste regije v Sloveniji, kjer gospodarstvo v zadnjih letih izboljšuje rezultate poslovanja, regija kot celota pa ima tudi še neizkoriščene razvojne potenciale. Po sintezni oceni razvojnih možnosti slovenskih regij jo uvrščamo v prvo skupino, kjer so pozitivno ocenjeni predvsem obstoječi človeški kapital v regiji, obstoječa gospodarska struktura in infrastruktura in kvaliteta življenja.

Stopnja registrirane brezposlenosti je podpovprečna

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Gorenjski regiji, leto 1997 /
Gross value added by activity in Gorenjska region, year 1997**

Vir podatkov: SURS.
Source of data: SORS.

**Brezposelnost v Gorenjski regiji /
Unemployment in Gorenjska region**

4.2. GORIŠKA REGIJA

GORIŠKA REGIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravni; SLO=100	v % regija =100	Rang	SLOVENIJA Vrednost
Površina (km ²)	2,326	11.5			4	20,273
Prebivalstvo (30.6.2001)	120,222	6.0			7	1,992,035
Gostota poselitve (30.6.2001)	52		52.6		10	98
Indeks staranja** (30.06.2001)	108.1		117.7		11	91.9
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2001/1981, v %	1.6				8	5.3
BDP na prebivalca****, 1999, v 000 SIT	1,875		102.0		3	1,837
Bruto osnova za dohod. na preb., 2000, v SIT	1,021,414		110.1		3	927,592
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2001****	51,711	5.9			7	876,490
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2001, v %	5.8		49.2		1	11.7
Stopnja zaposlenosti***, I-VI 2001, v %	57.5		103.9		3	55.4
Površina v OPRP* (km ²)	519	2.6		22.3	9	57.2
Prebivalstvo v OPRP*	21,907	1.1		18.3	9	48.7

Opombe:

* OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Ur. l. RS, 60/99).

** Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100.

*** Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno prebivalstvo / delovno sposobno prebivalstvo * 100.

**** Ocena SURS.

Kar dve tretjini regije sta uvrščeni v depresijsko podeželje

Območje regije in demografska gibanja

Po velikosti spada Goriška regija med večje slovenske regije (2,325 km²; 11.5% površine Slovenije), vendar je redko naseljena (52 prebivalcev/km²). Na njenem območju živi le 6% slovenskega prebivalstva. Nadpovprečna gostota poselitve je edino v občinah Nova Gorica (118 prebivalcev/km²) in Šempeter-Vrtojba (421 prebivalcev/km²). Kar dve tretjini regije sta, glede na tip poseljenosti, uvrščeni v depresijsko podeželje (Ravbar, 1995) z izredno negativnimi demografskimi gibanji, kjer živi ena petina prebivalstva.

V regijo je vključenih 12 občin: Ajdovščina, Vipava, Idrija, Cerklje, Nova Gorica, Šempeter-Vrtojba, Kanal, Miren-Kostanjevica, Brda, Tolmin, Kobarid in Bovec. Rast prebivalstva regije je bila v obdobju od leta 1981 do 2001 sicer pozitivna, vendar močno pod slovenskim povprečjem. Nadpovprečno se je zmanjšalo število prebivalstva do 14 let, staro prebivalstvo (nad 64 let) pa je tudi raslo skoraj dvakrat počasneje kot v povprečju v Sloveniji. V strukturi prebivalstva ima prav Goriška regija največji delež prebivalstva nad 64 let (16.1%). Indeks staranja je v Goriški regiji nadpovprečen in je za 17.7 odstotnih točk višji kot v slovenskem povprečju.

Izobrazbena struktura

Izobrazbena struktura prebivalstva od 16-65 let glede na število let šolanja je bila po anketi v letu 1998 nekoliko nižja kot v povprečju v Sloveniji, prav tako sta bila podpovprečna deleža prebivalstva s srednjo šolo ter z višjo in visoko izobrazbo. Nekoliko boljšo izobrazbeno strukturo obetajo podatki o vključenosti prebivalstva v starostni skupini od 20-24 let v dodiplomski študij, ki kažejo nadpovprečne vrednosti za Goriško regijo. V obdobju od leta 1991 do 1999 je bila namreč Goriška regija ena tistih, kjer je vključenost prebivalstva v dodiplomski študij rasla hitreje kot v povprečju Slovenije.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

Za regijo je bilo kritično predvsem leto 1992, ko je bila prizadeta zaradi izgube jugoslovanskega trga in vojne v

Sloveniji. V letu 1997 je ustvarila 6% celotne bruto dodane vrednosti v Sloveniji, od tega dobro tretjino v industriji, 55.1% v storitvah, 4.9% v kmetijstvu in 6.4% v gradbeništvu. Po višini bruto domačega proizvoda na prebivalca je v letu 1999 presegla slovensko povprečje za 2%, kar po naši oceni predstavlja 69% povprečja EU. V primerjavi z letom 1997 je Goriška regija povečala višino bruto domačega proizvoda na prebivalca, glede na slovensko povprečje, za dobre 3-odstotne točke, kar je največji porast med vsemi statističnimi regijami. Ekonomska moč prebivalstva regije merjena z osnovo za dohodnino na prebivalca presega slovensko povprečje (v letu 2000 ga je presegala za dobrih 10%). Po tem kazalcu je regija že nekaj let na tretjem mestu - takoj za Osrednjeslovensko in Obalno-kraško regijo.

Regija ima relativno malo območij s posebnimi razvojnimi problemi. Čeprav se v Goriški regiji pojavljajo vsi trije tipi območij s posebnimi razvojnimi problemi, obsegajo vsi skupaj le dobro petino površine in 18.3% prebivalstva regije, kar pomeni 2.6% površine in 1.1% prebivalstva Slovenije.

Poslovanje gospodarskih družb

V letu 2000 je v regiji poslovalo 2,101 gospodarskih družb, ki so oddale zaključni račun. Le-te so zaposlovale 28,491 delavcev. Glede na leto poprej se je število gospodarskih družb zmanjšalo za slab odstotek, vendar pa je število zaposlenih v njih poraslo kar za 2.4%. Leto 2000 je regija poslovanje zaključila pozitivno. K čistemu dobičku poslovnega leta v Sloveniji pa je prispevala skoraj 10%.

Industrija je eden pomembnejših sektorjev v regiji, saj zaposluje skoraj 56% vseh zaposlenih v gospodarskih družbah. Leto 2000 je industrijski sektor zaključil pozitivno. Od celotnih prihodkov je v industriji kar 47% vseh prihodkov ustvarjenih na tujih trgih. To je obenem tudi najmanj zadolženi sektor v regiji.

V storitvenem sektorju deluje kar dobrih 70% vseh gospodarskih družb regije, vendar gre za majhne družbe, saj v povprečju zaposlujejo le 6 delavcev. V celoti predstavljajo 30.1% vseh zaposlenih v gospodarskih družbah regije. Kljub temu so storitvene dejavnosti ustvarile 56% vsega neto čistega dobička regije.

Tudi gradbeništvo je na Goriškem pomemben sektor, zaposluje 13.0% vseh zaposlenih v gospodarskih družbah in ustvari 10.7% skupnih prihodkov regije.

Ekonomičnost poslovanja je v regiji nadpovprečna in med boljšimi v Sloveniji, prav tako tudi donosnost prihodkov. Po deležu čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu za 27.6% presega slovensko povprečje. Delež čiste izgube v prihodkih je v letu 2000 znašal 1.2% in je med najmanjšimi v Sloveniji (manjši le še v Jugovzhodni Sloveniji). Po višini plač na zaposlenega je nad slovenskim povprečjem in takoj za Osrednjeslovensko regijo. Ena pomembnih prednosti regije je tudi še vedno relativno nizka zadolženost.

Po višini bruto domačega proizvoda na prebivalca že presega slovensko povprečje

Ugodni rezultati poslovanja gospodarskih družb

*Najnižja
stopnja
registrirane
brezposelnosti*

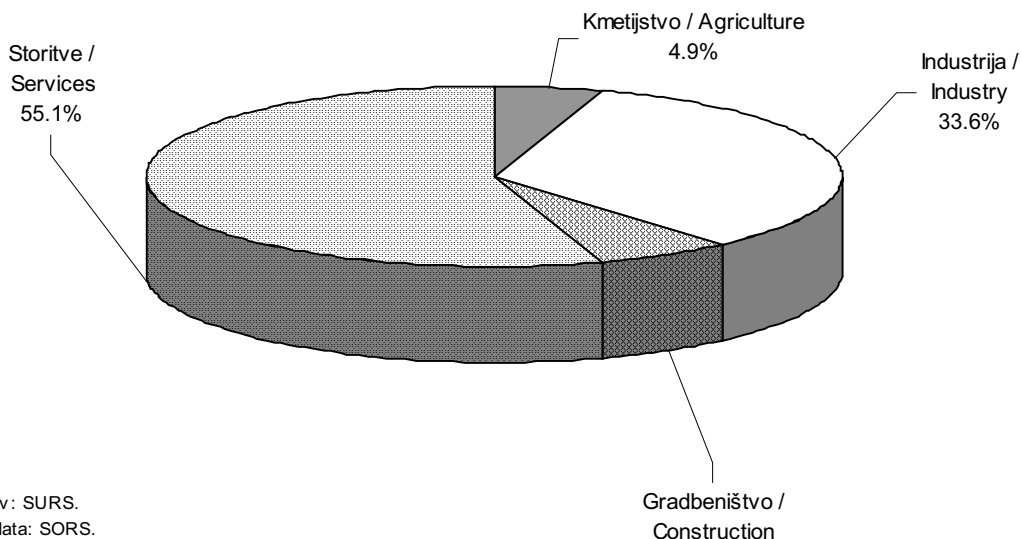
Brezposelnost

Za Goriško regijo je že nekaj let značilna najnižja stopnja registrirane brezposelnosti. V prvem polletju 2001 je znašala 5.8%, kar je skoraj za polovico manj kot v slovenskem povprečju. Stopnja zaposlenosti je s 57.5% nadpovprečna in narašča. 58% iskalcev zaposlitve je dolgotrajno brezposelnih, kar je tudi pod slovenskim povprečjem. Skoraj 53% vseh brezposelnih so ženske. Delež mladih med brezposelnimi je nadpovprečen in le-ti predstavljajo dobro četrtino vseh iskalcev zaposlitve v regiji. Delež brezposelnih nad 40 let starosti predstavlja več kot polovico vseh brezposelnih v regiji. Goriška regija je po deležu brezposelnih z višjo in visoko izobrazbo na tretjem mestu med statističnimi regijami, kar pomeni 6.7% vseh iskalcev zaposlitve. Ta delež je po letu 1999 ponovno porasel.

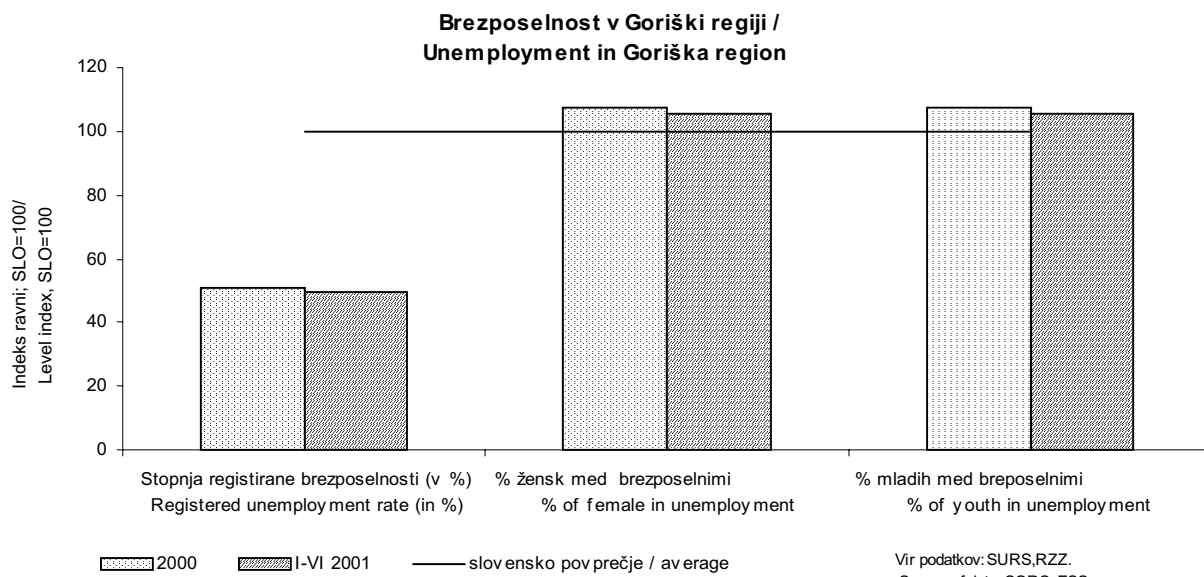
Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

Goriška regija je po sintezni oceni razvojnih možnosti uvrščena med najuspešnejše slovenske regije, ki vedno bolj izkorišča svoje razvojne potenciale. Zaradi obmejne in tranzitne lege ima regija precejšnjo perspektivo v razvoju storitvenih dejavnosti. Na drugi strani pa je Goriška regija ena najbolj prizadetih zaradi naravnih nesreč (potresi, plazovi). Čeprav se država vključuje v sanacijo in regiji finančno pomaga, naravne nesreče slabijo gospodarstvo, dolgoročno pa vplivajo predvsem demografsko, kar bo jasneje vidno šele v prihodnje.

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Goriški regiji, leto 1997 /
Gross value added by activity in Goriška region, year 1997**

Vir podatkov: SURS.
Source of data: SORS.

4.3. REGIJA JUGOVZHODNA SLOVENIJA

JUGOVZHODNA REGIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravnj; SLO=100	v % regija =100	Rang	SLOVENIJA Vrednost
Površina (km ²)	2,685	13.2			1	20,273
Prebivalstvo (30.6.2001)	138,177	6.9			5	1,992,035
Gostota poselitve (30.6.2001)	51		52.4		11	98
Indeks staranja** (30.06.2001)	78.3		85.3		2	91.9
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2001/1981, v %	7.5				4	5.3
BDP na prebivalca****, 1999, v 000 SIT	1,673		91.1		6	1,837
Bruto osnova za dohod. na preb., 2000, v SIT	842,079		90.8		7	927,592
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2001****	61,301	7.0			5	876,490
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2001, v %	10.0		85.8		6	11.7
Stopnja zaposlenosti***, I-VI 2001, v %	58.1		104.9		2	55.4
Površina v OPRP* (km ²)	2,682	11		83.1	4	57.2
Prebivalstvo v OPRP*	87,334	4.4		63.6	6	48.7

Opombe:

* OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Ur. l. RS, 60/99).

** Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100.

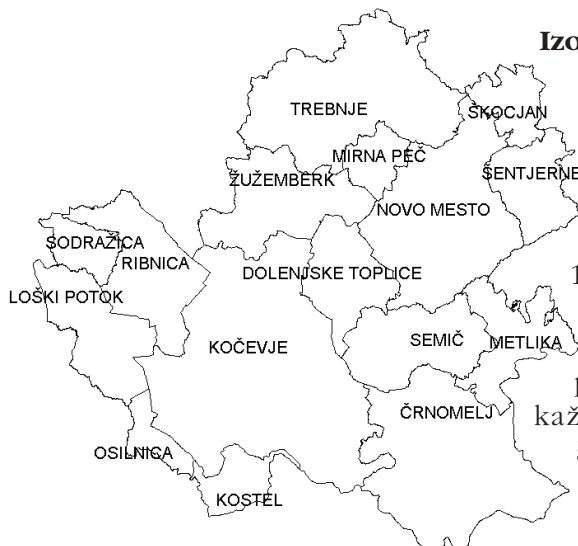
*** Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno prebivalstvo / delovno sposobno prebivalstvo 100.

**** Ocena SURS.

Po površini
največja
statistična
regija

Območje regije in demografska gibanja

Regija JV Slovenija je nekdanja Dolenjska regija, razširjena z občinami iz upravnih enot Kočevje in Ribnica. Po sprejetju Uredbe o standardni klasifikaciji teritorialnih enot ji je bil priključen ta del nekdanje Osrednjeslovenske regije. Sedaj jo sestavlja šestnajst občin: Črnomelj, Metlika, Novo mesto, Dolenjske Toplice, Semič, Šentjernej, Škocjan, Trebnje, Mirna Peč, Žužemberk, Kočevje, Osilnica, Kostel, Ribnica, Sodražica in Loški Potok. Po površini je največja regija v Sloveniji, meri 2,675 km² in zavzema 13.2% površine Slovenije. Po številu prebivalstva pa je s 6.9% prebivalstva Slovenije šele na petem mestu. Gostota poselitve z 52 prebivalci/km², je med najnižimi v Sloveniji. Vendar so znotraj regije precejšnje razlike v gostoti poselitve. Tako je občina Novo mesto s 138 prebivalci/km² nadpovprečno gosto poseljena, na drugi stani pa spada občina Osilnica z 11 prebivalci/km² med najredkeje poseljene dele Slovenije. Po letu 1981 je bila rast prebivalstva regije nadpovprečna. Delež mladega prebivalstva je v regiji za 2.0% višji od slovenskega povprečja, nižji pa je delež prebivalstva starega 65 let in več. Indeks staranja je tako med najnižimi v Sloveniji in dosega slabih 85.3% slovenskega povprečja. Kljub temu imajo določena območja (deli Kočevske in dolina Kolpe) zelo neugodno demografsko strukturo prebivalstva.

Izobrazbena struktura

Po podatkih ankete je bila izobrazbena struktura prebivalstva leta 1998 na meji slovenskega povprečja, tako da je regija zaostajanje za slovenskim povprečjem po tem kazalcu nekoliko zmanjšala v primerjavi z letom 1991. Med prebivalci v starosti od 16-65 let jih je imelo 36.8% osnovnošolsko ali poklicno izobrazbo, 49.6% srednješolsko in 13.6% višje ali visokošolsko izobrazbo. Podatki o vključenosti prebivalstva v starosti od 20-24 let v dodiplomski študij kažejo podpovprečne vrednosti, čeprav se je delež študentov v obdobju od leta 1991 do 1999 nadpovprečno povečal. Še slabši so kazalci o vključenosti študentov v podiplomski študij, kjer dosega regija le 76% slovenskega povprečja, vendar je tudi tu

opaziti nadpovprečno rast v obdobju od leta 1991 do 1999.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

Regija je bila še pred štirimi desetletji tipična agrarna regija, zaradi industrializacije pa je bistveno spremenila svojo gospodarsko strukturo, za katero je značilno, da sekundarni sektor v regiji še vedno zaposluje večji del prebivalcev in da je pomen kmetijstva še vedno precejšen. V letu 1997 je Dolenjska regija² ustvarila 5.2% slovenske bruto dodane vrednosti. Precej pod povprečjem je bila po deležu ustvarjene bruto dodane vrednosti v storitvenih dejavnostih (45.4%; slovensko povprečje 58.4%), nadpovprečna pa na področju kmetijstva (6.5%), industrije (41.3%) in gradbeništva (7%). Po višini bruto domačega proizvoda na prebivalca je bila Jugovzhodna Slovenija v letu 1999 na šestem mestu. Le-ta je v primerjavi z letom 1997 padla za 2 indeksni točki in je znašala okoli 91% slovenskega povprečja, kar po naši oceni predstavlja okoli 62% povprečja EU. Ekonomska moč prebivalstva Jugovzhodne Slovenije, merjena z osnovo za dohodnino na prebivalca, je tudi podpovprečna in je leta 2000 znašala 90.8% slovenskega povprečja.

Poslovanje gospodarskih družb

Konec leta 2000 je delovalo v regiji 1,678 gospodarskih družb, ki so oddale zaključni račun in zaposlovale 30,049 delavcev. Število družb se je zmanjšalo za 3.6 odstotne točke, kar je več kot v slovenskem povprečju, kjer se je število podjetij povečalo za 0.4 odstotne točke. Bistveno pa se je povečalo število zaposlenih v gospodarskih družbah (za 3.8 odstotne točke; v Sloveniji povečanje za 1.1 odstotno točko). Glede na rezultate poslovanja gospodarskih družb spada regija med najuspešnejše v Sloveniji. Že nekaj let zapored posluje z neto čistim dobičkom. V letu 2000 je ustvarila 14.7% čistega dobička poslovnega leta Slovenije.

V industriji sta zaposleni skoraj dve tretjini vseh zaposlenih v gospodarskih družbah regije. Po številu zaposlenih gre za relativno velike gospodarske družbe s povprečno 49 zaposlenimi na podjetje. V industriji kemičnih izdelkov in industriji vozil je ta številka še bistveno večja. Leto 2000 je industrija zaključila pozitivno. Je tudi močno izvozno usmerjena, saj skoraj 70% prihodkov ustvari z izvozom.

Pomemben sektor v gospodarstvu Jugovzhodne Slovenije so storitvene dejavnosti. Tudi te so leto 2000 zaključile pozitivno. Gospodarske družbe, ki se ukvarjajo s storitvenimi dejavnostmi, so po številu zaposlenih običajno majhne. Na področju storitev namreč deluje 65.8% gospodarskih družb, zaposlujejo pa le dobro petino zaposlenih.

Leto 2000 so pozitivno zaključile tudi gospodarske družbe s področja kmetijstva, čigar delež se je v skupnih prihodkih regije močno povečal (od 1.3% na 4.1%) in gradbeništva, njegov delež v skupnih prihodkih regije znaša okoli 5%.

V celoti gledano so gospodarske družbe regije v letu 2000 tako po ekonomičnosti poslovanja kot tudi po donosnosti prihodkov in

Med naj-uspešnejšimi regijami po rezultatih poslovanja gospodarskih družb

² Velja za funkcionalno plansko regijo Dolenjsko.

produktivnosti dosegale nadpovprečne rezultate. Skoraj 53% vseh prihodkov skupaj je regija ustvarila s prodajo na tujem trgu. To jo še vedno uvršča med naše najbolj izvozno usmerjene regije, čeprav relativno gledano svoje prednosti pred drugimi regijami po tem kazalcu ni povečala, temveč jo je celo nekoliko zmanjšala. Jugovzhodna Slovenija ima najmanjši delež čiste izgube poslovnega leta v skupnih prihodkih. Ta se je v letu 2000 še nadalje zmanjšala na 0.4% skupnih prihodkov. Po višini plač na zaposlenega malenkost presega slovensko povprečje. Na uspešnost gospodarstva Jugovzhodne Slovenije kaže tudi višina čistega dobička na zaposlenega, ki presega slovensko povprečje za 7.5%. Investicijska aktivnost, merjena z izdatki za investicije na sredstva, je nekoliko nižja kot v povprečju v Sloveniji, vendar se je glede na leto poprej povečala. Gospodarske družbe regije so tudi manj zadolžene kot v povprečju v Sloveniji.

Brezposelnost

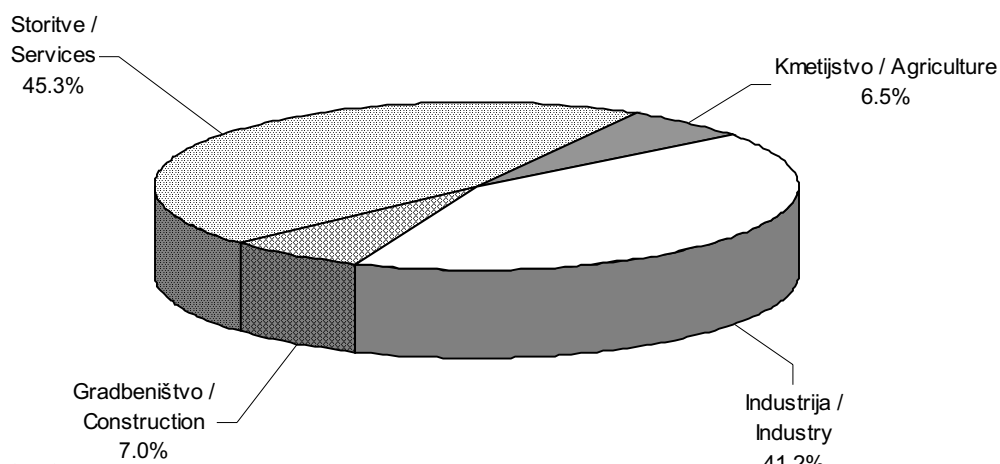
Stopnja registrirane brezposelnosti je bila v regiji vedno med najnižjimi v Sloveniji in tako tudi v prvem polletju leta 2001, ko je znašala 10.0%, kar je 85.5% slovenskega povprečja. Stopnja zaposlenosti je nadpovprečna in znaša 58.1%. Druga plat problematike brezposelnosti v Jugovzhodni Sloveniji pa je velik delež dolgotrajno brezposelnih. Kar 67.1% registriranih brezposelnih oseb išče zaposlitev več kot eno leto. To je tudi najvišji delež dolgotrajno brezposelnih med vsemi statističnimi regijami. Delež žensk med brezposelnimi je 49.6%, kar je manj kot v slovenskem povprečju. Delež mladih med brezposelnimi je podpovprečen in je v prvem polletju leta 2001 znašal dobro petino vseh brezposelnih. V Jugovzhodni Sloveniji je neugodna predvsem izobrazbena struktura brezposelnih, saj je 60.4% brezposelnih z nizko strokovno izobrazbo ali so brez nje, kar je največ med vsemi regijami v Sloveniji. Nadpovprečen je delež iskalcev prve zaposlitve in iskalcev zaposlitve zaradi stečajev podjetij. V prvem polletju leta 2001 pa se je zmanjšal delež trajnih presežkov pod slovensko povprečje.

Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

Glede na sintezno oceno razvojnih možnosti se regija uvršča v prvo skupino prosperitetnih regij s pozitivno ocenjenimi razvojnimi potenciali. Uspešnost ji v veliki meri določa poslovanje nekaterih velikih podjetij s področja izvozno naravnanih panog (proizvodnja farmacevtskih izdelkov, proizvodnja motornih vozil). V gospodarski uspešnosti so med posameznimi deli regije precejšne razlike. Zaostajajo občine v Beli krajini, na Kočevskem in dolini Kolpe (bivši del stare Osrednjeslovenske regije). Nehomogenost regije se odraža tudi v razširjenosti območij s posebnimi razvojnimi problemi, saj tu zasledimo vse tri tipe območij s posebnimi razvojnimi problemi, ki skupaj obsegajo 83.1% površine in 63.6% prebivalstva regije. Statusa območja s posebnimi razvojnimi problemi nimata le občini Novo mesto in Ribnica.

Stopnja registrirane brezposelnosti med najnižjimi, vendar velik delež dolgotrajno brezposelnih

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Dolenjski regiji, leto 1997 /
Gross value added by activity in Dolenjska region, year 1997**

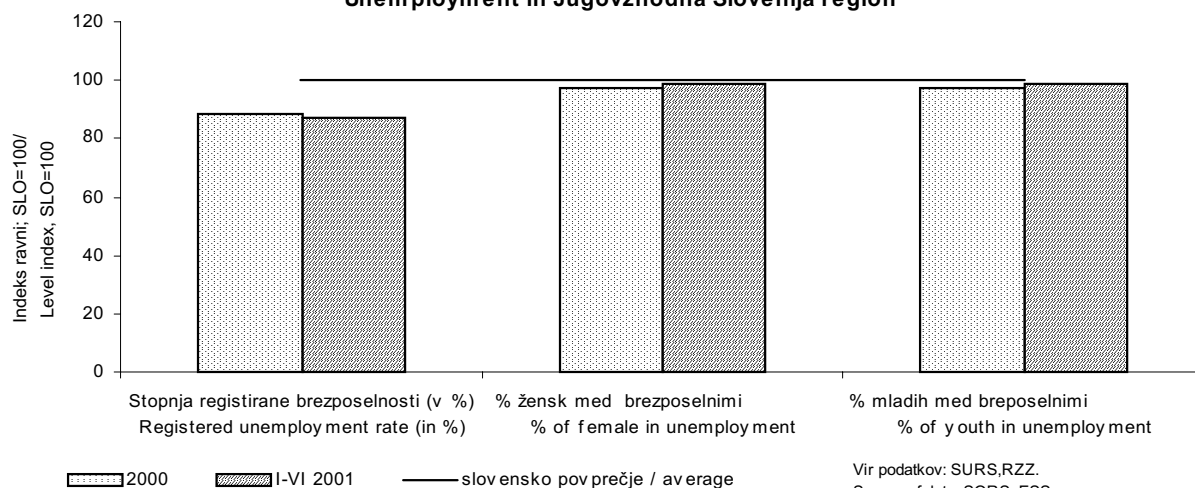

Vir podatkov: SURS.

Source of data: SORS.

Opomba / Note: stara regija / old region.

**Brezposelnost v regiji Jugovzhodna Slovenija/
Unemployment in Jugovzhodna Slovenija region**

4.4. KOROŠKA REGIJA

KOROŠKA REGIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravni; SLO=100	v % regija =100	Rang	SLOVENIJA Vrednost
Površina (km ²)	1,040	5.1			10	20,273
Prebivalstvo (30.6.2001)	74,016	3.7			9	1,992,035
Gostota poselitve (30.6.2001)	71		72.4		9	98
Indeks staranja** (30.06.2001)	78.3		85.3		1	91.9
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2001/1981, v %	5.8				5	5.3
BDP na prebivalca****, 1999, v 000 SIT	1,590		86.6		7	1,837
Bruto osnova za dohod. na preb., 2000, v SIT	798,277		86.1		9	927,592
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2001****	32,193	3.7			9	876,490
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2001, v %	10.1		85.9		7	11.7
Stopnja zaposlenosti***, I-VI 2001, v %	54.7		98.7		8	55.4
Površina v OPRP* (km ²)	761	3.8		73.2	6	57.2
Prebivalstvo v OPRP*	48,444	2.4		65.5	5	48.7

Opombe:

* OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Ur. l. RS, 60/99).

** Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100.

*** Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno prebivalstvo / delovno sposobno prebivalstvo * 100.

**** Ocena SURS.

Območje regije in demografska gibanja

Koroška regija spada med manjše statistične regije tako po površini (zavzema 5.1% površine Slovenije ali 1,041 km²) kot po številu prebivalstva (v regiji živi 3.7% prebivalstva Slovenije). Sestavlja jo 12 občin: Dravograd, Radlje ob Dravi, Podvelka, Ribnica na Pohorju, Muta, Vuzenica, Ravne na Koroškem, Prevalje, Mežica, Črna na Koroškem, Slovenj Gradec in Mislinja. Regija je podpovprečno gosto naseljena – gostota poselitve znaša 71 prebivalcev/km², v povprečju v Sloveniji pa 98 prebivalcev/km². Nadpovprečno naseljene so le občine Ravne na Koroškem, Mežica in Prevalje, kjer doseže gostota poselitve do 196 prebivalcev/km².

Skupno število prebivalcev regije je v obdobju od 1981 do 2001 naraščalo nekoliko hitreje kot v povprečju v Sloveniji (stopnja rasti prebivalstva je znašala 5.8%, v povprečju v Sloveniji pa 5.3%). Staro prebivalstvo je naraščalo hitreje kot v slovenskem povprečju. Kljub temu je indeks staranja prebivalstva regije podpovprečen in celo najnižji med statističnimi regijami. Vzrok za to je relativno visoki delež mladih, ki je znašal v letu 2001 16.3% vsega prebivalstva (v povprečju v Sloveniji 15.6%) in podpovprečni delež starega prebivalstva (12.8% vsega prebivalstva, kar je 1.5 odstotnih točk manj kot znaša delež starega prebivalstva v Sloveniji v povprečju). V letu 2000 je imela regija tudi pozitiven naravni prirast, na 1,000 prebivalcev, ki je znašal 1.3. Kljub odselitvam prebivalstva, ki so zlasti velike v druge regije Slovenije, je imela regija še vedno pozitiven in obenem tudi nadpovprečen skupni prirast na 1,000 prebivalcev.

Podpovprečen
indeks staranja
prebivalstva

Izobrazbena struktura

Ob popisu prebivalstva leta 1991 je izobrazbena struktura delovno sposobnega prebivalstva glede na število let šolanja dosegla 98% slovenskega povprečja oz. 9.8 let šolanja. Zaostajanje za slovenskim povprečjem se v letu 1998 ni zmanjšalo, saj je bil v regiji še vedno nadpovprečen delež prebivalstva v starosti med 16 in 65 let z osnovno ali poklicno šolo in podpovprečen delež prebivalstva z višjo ali visoko šolo. Tudi stopnja vključenosti prebivalstva v dodiplomski študij v študijskem

letu 1999/2000 je bila podpovprečna in je dosegala le 92% slovenskega povprečja.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

V letu 1997 je Koroška regija ustvarila 3.2% slovenske bruto vrednosti. V njeni strukturi je nadpovprečno zastopan sekundarni sektor, ki je v letu 1997 ustvaril 44.9% bruto dodane vrednosti regije, kar je dobrih 12 odstotnih točk več kot znaša delež sekundarnega sektorju v ustvarjeni bruto dodani vrednosti v povprečju v Sloveniji. Storitvene dejavnosti imajo v regiji 45.4-odstoten delež, kar je najmanj med vsemi statističnimi regijami in 13 odstotnih točk manj, kot znaša prispevek terciarnega sektorja k ustvarjeni bruto dodani vrednosti v povprečju v Sloveniji. Primarni sektor je v letu 1997 ustvaril 4.9% bruto dodane vrednosti, kar je nekoliko nad slovenskim povprečjem. Po višini bruto domačega proizvoda na prebivalca je regija v letu 1999 dosegla 87% slovenskega povprečja oz. po naših ocenah 59% povprečja držav članic EU.

Po višini bruto osnove za dohodnino na prebivalca je Koroška regija po podatkih za leto 2000 za slovenskim povprečjem zaostajala za skoraj 14%. Ekonomska moč prebivalstva regije se je v letu 2000 v primerjavi s povprečjem Slovenije ponovno nekoliko zmanjšala. Regija se po vrednosti omenjenega kazalca uvršča na 9. mesto med statističnimi regijami.

Poslovanje gospodarskih družb

V letu 2000 je v regiji poslovalo 853 gospodarskih družb, ki so oddale zaključni račun, kar je za 2.4 odstotne točke manj kot leto prej. Število zaposlenih v gospodarskih družbah se je v istem obdobju povečalo za slab odstotek, kar pomeni, da so gospodarske družbe, ki oddajajo zaključne račune, lani zaposlovale 16,134 delavcev. Gospodarske družbe v regiji zaposlujejo v povprečju 19 delavcev, kar je 7 več kot znaša slovensko povprečje. Najpomembnejša dejavnost regije je industrija, znotraj te pa predelovalne dejavnosti, ki zaposlujejo 70% vseh zaposlenih v gospodarskih družbah regije, od tega največ kovinska industrija, izdelava strojev in naprav ter tekstilna industrija. Industrija je v letu 2000 ustvarila dobre tri četrtine skupnih prihodkov regije. Storitvene dejavnosti, ki zaposlujejo dobro petino zaposlenih v gospodarskih družbah, pa 18.7% skupnih prihodkov.

Neto izid poslovanja regije (neto čisti dobiček poslovnega leta) je že tretje leto zapored pozitiven. Ta je v letu 2000 predstavljal 2.3% čistega dobička vseh gospodarskih družb v Sloveniji. Pomemben delež skupnih prihodkov so gospodarske družbe ustvarile s prodajo na tujih trgih. Delež čistih prihodkov od prodaje blaga in storitev na tujem trgu v skupnih prihodkih je v letu 2000 znašal skoraj 42.2%. S tem se Koroška regija po izvozni usmerjenosti še vedno uvršča takoj za regijo Jugovzhodna Slovenija, čeprav se je ta delež glede na leto poprej zmanjšal kar za 6.3 odstotne točke. Delež čiste izgube v skupnih prihodkih regije je podpovprečen in znaša 1.5%. Donosnost prihodkov se je v letu 2000 močno zmanjšala – na slabih 80% slovenskega povprečja. Čisti dobiček poslovnega leta na zaposlenega se je v letu 2000 ponovno povečal, vendar je še vedno znatno pod slovenskim povprečjem, saj dosegla le 65.8% tega povprečja. Podpovprečna je tudi višina dodane vrednosti na zaposlenega. V letu 2000 je bila za 22.5% pod slovenskih povprečjem. Nižja je bila le še v

V strukturi gospodarstva najnižji delež storitvenih dejavnosti med vsemi regijami

Izvozno usmerjena regija

V regiji vsi trije tipi območij s posebnimi razvojnimi problemi

Pomurski regiji. Za slovenskim povprečjem regija zaostaja tudi po višini plače na zaposlenega in sicer za 11.8%. Investicijska intenzivnost gospodarskih družb se je v letu 2000 nekoliko zmanjšala in padla pod slovensko povprečje, povečala se je zadolženost gospodarskih družb regije, tako da znaša delež dolga v virih sredstev več kot 60%, kar jo po višini zadolženosti uvršča takoj za Savinjsko regijo.

Brezposelnost

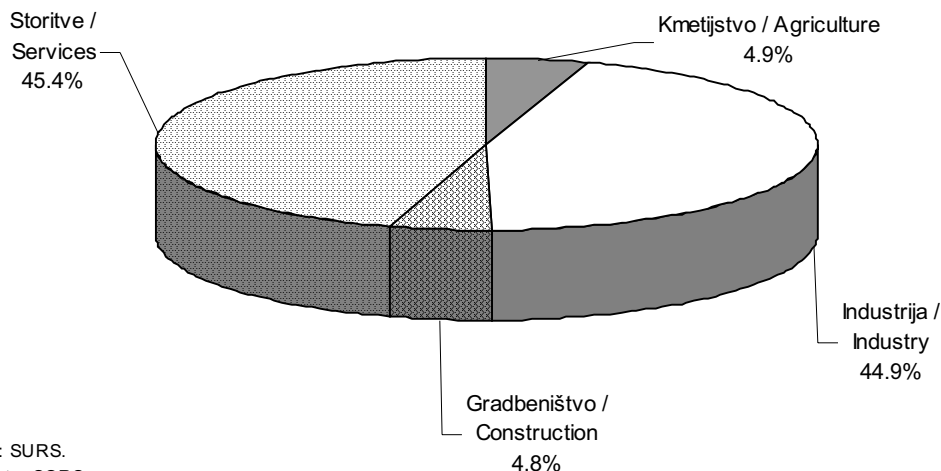
Koroška regija spada med regije s podpovprečno stopnjo registrirane brezposelnosti. V prvem polletju leta 2001 je stopnja registrirane brezposelnosti znašala 10.1%, kar je 1.6 odstotne točke manj od povprečne registrirane stopnje brezposelnosti v Sloveniji. Kljub nizki stopnji brezposelnosti, je stopnja zaposlenosti v regiji podpovprečna in znaša 54.7% (Slovenija 55.4%). V regiji je relativno visok delež iskalcev zaposlitve z nizko izobrazbeno strukturo in mladih med brezposelnimi. Po teh kazalcih regija sicer še ne presega slovenskega povprečja, je pa blizu. Nadpovprečen in obenem najvišji v Sloveniji je delež iskalcev zaposlitve zaradi stečaja podjetij. Pod slovensko povprečje pa se je zmanjšal delež žensk med brezposelnimi.

Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

Ocena razvojnih možnosti uvršča regijo v skupino stagnantnih regij, ki imajo določene pozitivno ocenjene razvojne potenciale. Glavne prednosti regije naj bi bile v močnih lokalnih iniciativah, zlasti za pospeševanje podjetništva in razvoj turizma, obstoj nekaterih uspešnih predelovalnih podjetij. Priložnosti regije pa so predvsem v nadaljnji krepitvi nosilnih podjetij, spodbujanju podjetništva, pospeševanju mrežnih povezav med velikimi, srednjimi in malimi podjetji in čezmejnem sodelovanju.

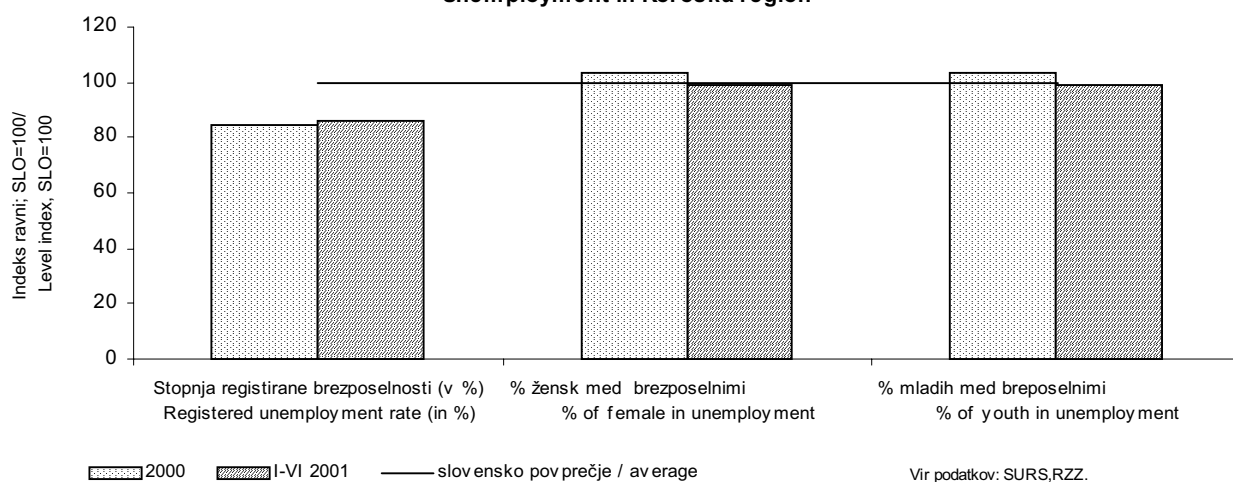
Skoraj tri četrtine površine regije, kjer živi dve tretjini prebivalstva regije, se uvršča med območje s posebnimi razvojnimi problemi, znotraj katerih se pojavljajo vsi trije tipi območij s posebnimi razvojnimi problemi.

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Koroški regiji, leto 1997 /
Gross value added by activity in Koroška region, year 1997**

Vi podatkov: SURS.
Source of data: SORS.

**Brezposelnost v Koroški regiji /
Unemployment in Koroška region**

4.5. NOTRANJSKO – KRAŠKA REGIJA

NOTRANJSKO-KRAŠKA REGIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravni; SLO=100	v % regija =100	Rang	SLOVENIJA Vrednost
Površina (km ²)	1,456	7.2			7	20,273
Prebivalstvo (30.6.2001)	50,715	2.5			11	1,992,035
Gostota poselitve (30.6.2001)	35		35.4		12	98
Indeks staranja** (30.06.2001)	102.8		112.0		9	91.9
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2001/1981, v %	2.3				7	5.3
BDP na prebivalca****, 1999, v 000 SIT	1,569		85.4		8	1,837
Bruto osnova za dohod. na preb., 2000, v SIT	941,417		101.5		5	927,592
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2001****	22,511	2.6			11	876,490
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2001, v %	9.9		84.2		5	11.7
Stopnja zaposlenosti***, I-VI 2001, v %	57.3		103.5		4	55.4
Površina v OPRP* (km ²)	945	4.7		64.9	7	57.2
Prebivalstvo v OPRP*	25,624	1.3		51.0	8	48.7

Opombe:

* OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Ur. l. RS, 60/99).

** Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100.

*** Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno prebivalstvo / delovno sposobno prebivalstvo * 100.

**** Ocena SURS.

Območje regije in demografska gibanja

Notranjsko-kraška regija meri 1,456 km² in zajema 7.2% površine. V šestih občinah (Cerknica, Loška Dolina, Bloke, Ilirska Bistrica, Postojna, Pivka), kolikor jih sestavlja statistično regijo, živi 50,715 prebivalcev, kar predstavlja 2.5% prebivalstva Slovenije. Notranjsko-kraška regija je s 35 prebivalci na km² najredkeje naseljena statistična regija v Sloveniji. Najgosteje poseljena občina Postojna dosega s 54 prebivalci/km² le dobro polovico slovenskega povprečja.

V obdobju od leta 1981 do 2001 se je skupno število prebivalcev regije povečalo za 2.3%, kar je za več kot polovico manj kot v povprečju v Sloveniji, kjer je stopnja rasti prebivalstva v istem obdobju znašala 5.3%. V strukturi prebivalstva ima regija nadpovprečen in obenem drugi najvišji delež starega prebivalstva (nad 64 let) in tudi indeks staranja za 12% presega slovensko povprečje. Indeks staranja prebivalstva regije se je od leta 1981 v primerjavi z drugimi statističnimi regijami sicer izboljšal, vendar pa manjše odstopanje od slovenskega povprečja ne pomeni izboljšanja demografskih gibanj, ampak je posledica za regijo že značilnega procesa praznjenja. V letu 2000 je imela regija negativni naravni prirast na 1,000 prebivalcev. Priselitve na 1,000 prebivalcev so bile sicer pozitivne, vendar je bil skupni prirast še vedno negativen.

*Podpovprečna
izobrazbena
struktura
prebivalstva*

Izobrazbena struktura

Izobrazbena struktura delovno sposobnega prebivalstva glede na število let šolanja je bila ob popisu prebivalstva leta 1991 pod slovenskim povprečjem (9.8 let oz. 98% slovenskega povprečja). Podatki ankete pa kažejo za leto 1998 še slabše rezultate, saj je regija povečala zaostajanje za slovenskim povprečjem (indeks ravni 92.4). Izobrazbena struktura se je znižala predvsem zaradi zmanjšanja deleža prebivalstva z višjo in visoko izobrazbo (od 8.4% na 6.7% prebivalstva v starosti od 16–65 let). Poleg tega je imela regija v letu 1998 nadpovprečen delež prebivalstva z osnovnošolsko ali poklicno izobrazbo in podpovprečen delež prebivalstva s srednješolsko izobrazbo. Morda se bo izobrazbena struktura

prebivalstva regije v prihodnje kljub vsemu izboljšala, saj je bila vključenost prebivalcev v starosti od 20–24 let v dodiplomski študij v študijskem letu 1999/2000 nadpovprečna in tudi delež študentov na 1,000 prebivalcev v regiji je rahlo presegel slovensko povprečje.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

Regija je v letu 1997 ustvarila 2.2% slovenske bruto dodane vrednosti. V strukturi regijske bruto dodane vrednosti je nadpovprečno zastopan primarni sektor z 9.1% – primarni sektor ustvari v povprečju v Sloveniji 4.2% bruto dodane vrednosti. Nekoliko nadpovprečen je tudi delež sekundarnega sektorja, podpovprečen pa je delež bruto dodane vrednosti, ustvarjene v storitvenih dejavnostih, pri čemer pozitivno izstopajo storitve s področja prometa, skladiščenja in zvez. Po višini bruto domačega proizvoda na prebivalca je v letu 1999 dosegala 85 odstotkov slovenskega povprečja in se je tako uvrstila na 8. mesto med 12 statističnimi regijami. Po naši oceni dosega Notranjsko-kraška regija 59% vrednosti bruto domačega proizvoda na prebivalca držav članic EU. Po vrednosti bruto osnove za dohodnino, ki meri ekonomsko moč prebivalstva regije, se regija po podatkih za leto 2000 uvršča na 5. mesto med statičnimi regijami in celo nekoliko presega slovensko povprečje.

Poslovanje gospodarskih družb

Leta 2000 je v regiji poslovalo 652 gospodarskih družb, ki so oddale zaključne račune, kar je nekoliko več kot leto poprej. Regija je v letu 2000 zabeležila tudi najvišji porast zaposlenih v gospodarskih družbah. Zaposlovale so 9,002 delavcev. Od leta 1997 gospodarske družbe regije poslujejo z dobičkom in v letu 2000 so tako ustvarile 2.7% čistega dobička gospodarskih družb v Sloveniji.

Največ zaposlenih v gospodarskih družbah regije, to je skoraj dve tretjini, zaposluje sekundarni sektor. Za regijo so pomembne zlasti lesna in pohištvena industrija ter predelava in obdelava kovin in kovinskih izdelkov, ki skupaj zaposlujejo okoli 30% vseh zaposlenih v gospodarskih družbah regije.

Za Notranjsko-kraško regijo je značilen tudi nadpovprečen delež zaposlenih v kmetijstvu, le dobra petina vseh zaposlenih v gospodarskih družbah regije pa je zaposlena v storitvenih dejavnostih.

V celoti so gospodarske družbe regije močno usmerjene v izvoz. Delež čistih prihodkov od prodaje blaga in storitev na tujem trgu je leta 2000 znašal skoraj 40%. V letu 2000 se je zmanjšala čista izguba v celotnih prihodkih regije in je z 1.3% čiste izgube v celotnih prihodkih dosegala le 63% slovenskega povprečja. Regija ima izredno visoko donosnost prihodkov in po neto čistemu dobičku na zaposlenega v poslovnem letu 2000 presega slovensko povprečje. Po ostalih kazalcih uspešnosti gospodarskih družb je pretežno podpovprečna. Po dodani vrednosti na zaposlenega je tudi podpovprečna, vendar s tendenco povečevanja. Leta 2000 je dosegla 84% slovenskega povprečja. Regija zaostaja za slovenskim povprečjem po višini plač na zaposlenega in sicer za 10.1%, vendar tudi ta zaostanek zmanjšuje. Še boljše rezultate kaže kazalec o investicijski aktivnosti gospodarskih družb v regiji. Delež izdatkov za investicije v sredstvih se je v letu 2000 glede na leto 1999 ponovno povečal, tako da

Po bruto osnovi za dohodnino na prebivalca presega slovensko povprečje

Gospodarske družbe regije močno usmerjene v izvoz

regija presega slovensko povprečje po tem kazalcu za dobrih 10%, kar jo uvršča med najbolj investicijsko dejavne regije v Sloveniji (tako za Savinjsko). V letu 2000 se je zmanjšala tudi zadolženost, merjena z deležem dolga gospodarskih družb v virih sredstev, ki je znašal 43.4% (Slov. 51.4%).

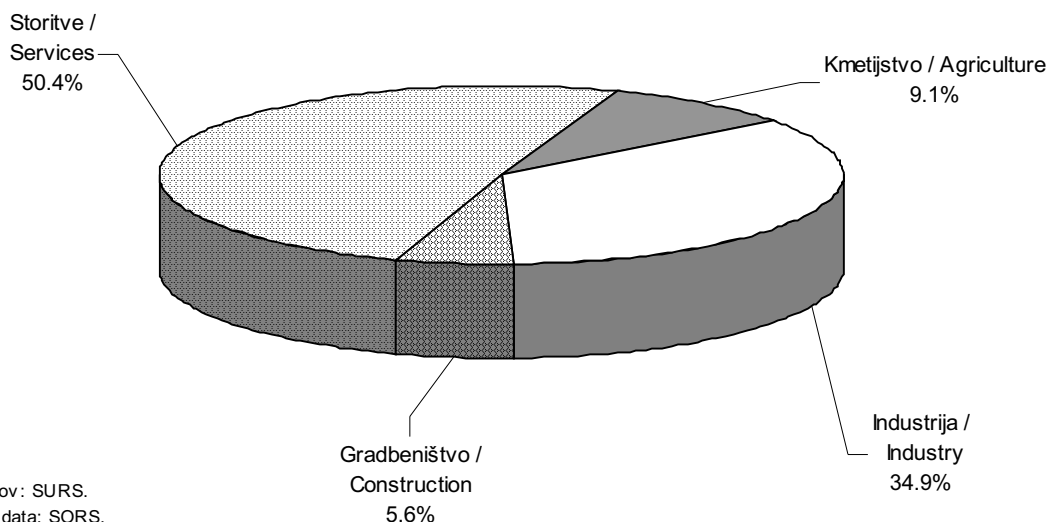
Brezposelnost

Stopnja registrirane brezposelnosti je v prvem polletju leta 2001 znašala 9.9 % in je bila med najnižjimi v Sloveniji. V negativni smeri izstopa le občina Ilirska Bistrica s 13.9% stopnjo registrirane brezposelnosti, s čimer presega tudi slovensko povprečje. Stopnja zaposlenosti je nadpovprečna in znaša 57.3%, kar uvršča regijo na tretje mesto med vsemi statističnimi regijami. Še vedno je v regiji visoka brezposelnost žensk, ki je obenem tudi najvišja med statističnimi regijami (v prvem polletju leta 2001 je znašal 55.7% vseh brezposelnih) in že šesto leto zapored narašča. V prvem polletju leta 2001 je ponovno porasel delež mladih med brezposelnimi, ki je tudi nadpovprečen. Nekoliko pa se je zmanjšal delež iskalcev zaposlitve nad 40. letom starosti, ki do sedaj še ni presegal slovenskega povprečja. V Notranjsko-kraški regiji primanjkuje delovnih mest za bolj izobražene kadre, saj je njihov delež med brezposelnimi nadpovprečen. Tak je tudi delež brezposelnih zaradi stečajev podjetij, kar prav tako kaže na težave v gospodarstvu regije.

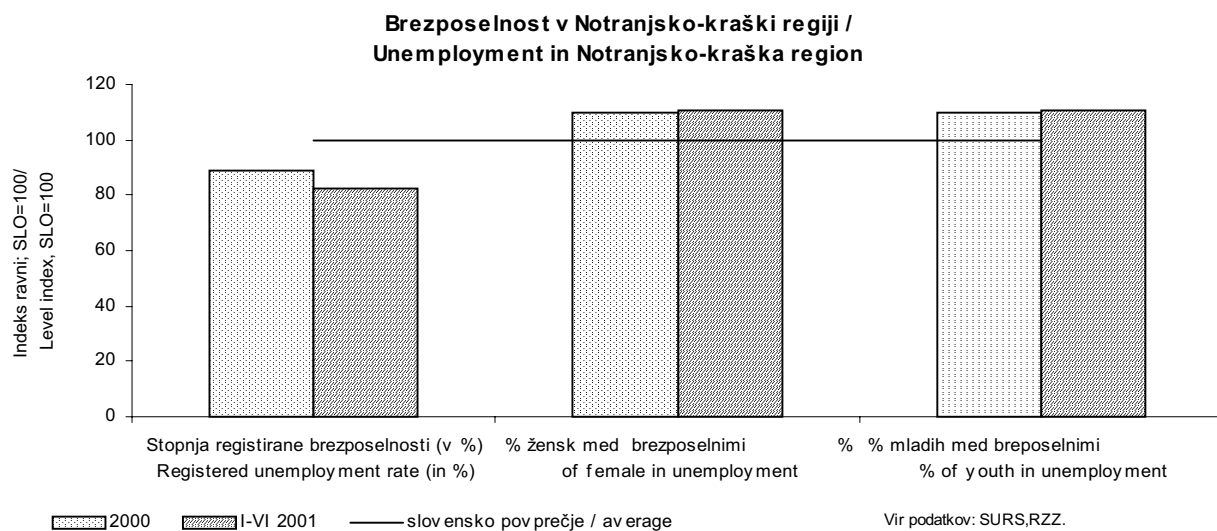
Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

Ocena razvojnih možnosti regije kaže, da so glavna prednost regije obstoj uspešnih in izvozno usmerjenih podjetij, nizka stopnja brezposelnosti, naravna bogastva (predvsem les), pa tudi sorazmerno čisto okolje in krajinska pestrost. Priložnost regije naj bi bila zato predvsem v razvoju turizma, tudi v povezavi s kmetijstvom, krepitev obstoječih nosilnih podjetij in razvoj podjetništva. Zaradi obmejnih območij z neugodnimi demografskimi gibanji in relativno visokega deleža delovno aktivnega prebivalstva v kmetijstvu od skupnega števila prebivalstva, so kar štiri občine uvrščene med območja s posebnimi razvojnimi problemi, ki predstavljajo skupaj skoraj dve tretjini površine in več kot polovico prebivalstva regije.

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Notranjsko-kraški regiji, leto 1997/
Gross value added by activity in Notranjsko-kraška region, year 1997**

Vir podatkov: SURS.
Source of data: SORS.

4.6. OBALNO-KRAŠKA REGIJA

OBALNO-KRAŠKA REGIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravni; SLO=100	v % regija =100	Rang	SLOVENIJA
						Vrednost
Površina (km ²)	1,045	5.2			9	20,273
Prebivalstvo (30.6.2001)	103,873	5.2			8	1,992,035
Gostota poselitve (30.6.2001)	99		101.2		5	98
Indeks staranja** (30.06.2001)	116.1		126.4		12	91.9
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2001/1981, v %	11.5				2	5.3
BDP na prebivalca****, 1999, v 000 SIT	1,924		104.7		2	1,837
Bruto osnova za dohod. na preb., 2000, v SIT	1,028,957		110.9		2	927,592
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2001****	45,110	5.1			8	876,490
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2001, v %	9.2		78.6		3	11.7
Stopnja zaposlenosti***, I-VI 2001, v %	55.6		100.4		6	55.4
Površina v OPRP* (km ²)	0	0		0.0	12	57.2
Prebivalstvo v OPRP*	0	0		0.0	12	48.7

Opombe:

* OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Ur. l. RS, 60/99).

** Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100.

*** Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno prebivalstvo / delovno sposobno prebivalstvo * 100.

**** Ocena SURS.

Območje regije in demografska gibanja

Obalno-kraška regija spada med manjše statistične regije, vendar je po različnih socio-ekonomskih kazalcih prav v vrhu statističnih regij - običajno za Osrednjeslovensko. Meri 1,044 km² in obsega 5.2% površine Slovenije ter zajema prav toliko celotnega slovenskega prebivalstva. Sestavljajo jo obalne občine Koper, Izola, Piran in občine v kraškem zaledju: Sežana, Divača, Hrpelje-Kozina in Komen. V povprečju je gostota poselitve regije okoli slovenskega povprečja, vendar je poseljenost najgostejša v obalnem delu, kjer presega povprečno poseljenost tudi do petkrat. Kraško zaledje pa sodi med najredkeje poseljene dele Slovenije.

Z 11.5-odstotno stopnjo rasti prebivalstva v obdobju od leta 1981 do leta 2001 beleži regija visoko nadpovprečen porast števila prebivalcev, več kot dvakrat višji od slovenskega povprečja. Prebivalstvo je naraščalo predvsem v obdobju od leta 1981 do 1991. Po letu 1991 se je rast nekoliko upočasnila, vendar je še vedno nadpovprečna. Razlog za to je predvsem v nižjem naravnem prirastu prebivalstva ter bistveno manjših neto migracijah, ki imajo v zadnjih letih že negativni predznak.

Staranje prebivalstva je sicer značilnost celotne Slovenije, vendar ima Obalno-kraška regija še posebej neugodno starostno strukturo prebivalstva. Indeks staranja je prav tu že vrsto let najvišji in presega slovensko povprečje za več kot četrtino. Še slabše so razmere v kraškem zaledju, kjer število prebivalstva konstantno upada že vrsto let. Tu je prebivalstvo v glavnem ostarelo in dejansko že prihaja do depopulacije.

Izobrazbena struktura

Povprečno število let šolanja delovno sposobnega prebivalstva je po podatkih popisa prebivalstva iz leta 1991 blizu slovenskega povprečja (9.2 leta, Slovenija 10.0). Leta 1998 je imelo po podatkih ankete o izobrazbeni strukturi prebivalcev največji delež delovno sposobnega prebivalstva osnovno šolo in manj ter 1–2 letno poklicno šolo (42.6%), 40.7% jih je imelo 3–5-letno srednjo šolo, 16.7% pa višjo ali visoko izobrazbo. Po letu 1991 se je izobrazbena struktura izboljšala predvsem glede na delež

Po več
kazalcih takoj
za Osrednje-
slovensko
regijo

prebivalstva z višjo ali visoko izobrazbo, saj je le-ta višji le še v Osrednjeslovenski regiji. Prav človeški kapital je ena od močnejših prednosti v regiji. Obalno-kraška regija ima nadpovprečno število študentov, vključenih v dodiplomski študij, v obdobju od leta 1991 do 2000 pa je bila prav ta regija tista (poleg Notranjsko-kraške), kjer se je delež študentov v generaciji od 20–24 let najhitreje povečeval.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

V letu 1997 je regija ustvarila 5.3% slovenske bruto dodane vrednosti. Struktura dodane vrednosti je nadpovprečna na področju storitvenih dejavnosti z 72.3%, med katerimi so najpomembnejši trgovina, promet in nepremičnine, najem ter poslovne storitve. Industrija je ustvarila slabo petino dodane vrednosti, 3.2% kmetijstvo in 5.3% gradbeništvo. Po višini bruto domačega proizvoda na prebivalca je bila regija v letu 1999 na drugem mestu med statističnimi regijami in je za 5% presegala slovensko povprečje, kar je, po naši oceni, v primerjavi s povprečjem držav Evropske unije, 71% povprečja petnajsterice. Ekonomska moč prebivalstva, merjena z osnovo za dohodnino na prebivalca, je v letu 2000 presegala slovensko povprečje za skoraj 11%, kar jo prav tako uvršča med statističnimi regijami na drugo mesto.

Poslovanje gospodarskih družb

V letu 2000 je v regiji poslovalo 2,416 gospodarskih družb oz. 6.4% vseh gospodarskih družb v Sloveniji, ki so zaposlovale 22,420 delavcev (4.8% vseh zaposlenih v gospodarskih družbah v Sloveniji). Po deležu zaposlenih na gospodarsko družbo gre v regiji za manjše gospodarske družbe kot v povprečju v Sloveniji, po višini sredstev na zaposlenega pa regija presega slovensko povprečje. Dodana vrednost na zaposlenega je v regiji nadpovprečna. V celoti se gospodarske družbe regije vse bolj usmerjajo v izvoz in tako je v letu 2000 s 27.9% čistimi prihodki od prodaje blaga in storitev na tujih trgih v celotnih prihodkih že presegla slovensko povprečje. Delež čiste izgube poslovnega leta v celotnih prihodkih se je v letu 2000 zmanjšal na 1.5%, kar je pod slovenskim povprečjem (2.0%). Plače na zaposlenega v Obalno-kraški regiji presegajo slovensko povprečje, kar je povezano z visokim deležem zaposlenih z višjo in visoko izobrazbo. Po višini čistega dobička poslovnega leta na zaposlenega je regija nadpovprečna in takoj za Osrednjeslovensko regijo. Ekonomičnost poslovanja je nekoliko nad povprečjem, visoka pa je tudi donosnost prihodkov. Regija ima najvišjo kapitalno intenzivnost gospodarskih družb. Zadolženost gospodarskih družb se giblje blizu slovenskega povprečja, saj znaša delež dolga 51.1% v vseh virih sredstev (slovensko povprečje 51.4%), vendar se je glede na leto poprej nekoliko zmanjšala. Delež kratkoročnih obveznosti je znašal 31.1%, kar je več kot v slovenskem povprečju (29.5%).

Brezposelnost

Obalno-kraška regija ima podpovprečno stopnjo registrirane brezposelnosti in je v prvem polletju leta 2001 znašala 9.2% (slovensko povprečje 11.7). Edina občina v regiji, ki ima nadpovprečno stopnjo registrirane brezposelnosti je Izola. Stopnja zaposlenosti je nadpovprečna in znaša 55.6%. Med iskanci zaposlitve je več kot polovica dolgotrajno brezposelnih, kar pomeni, da so brezposelni že več kot eno leto, kar pa je najnižji delež med vsemi statističnimi regijami, saj je v povprečju v Sloveniji več kot

Največji delež dodane vrednosti ustvari s storitvenimi dejavnostmi

Podpovprečna stopnja registrirane brezposelnosti, izstopa le občina Izola

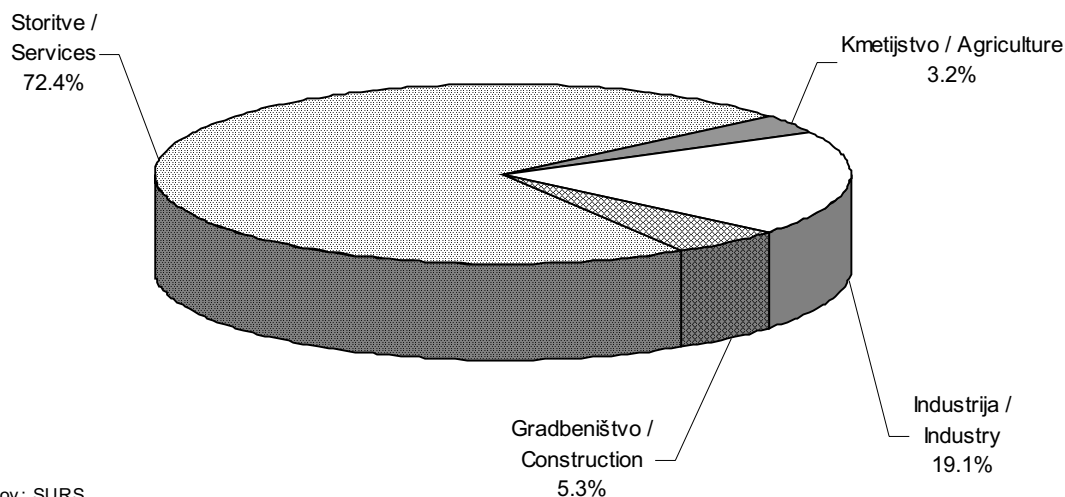
*Prosperitetna
regija s poziti-
vno ocenjenimi
razvojnimi
potenciali*

60% iskalcev zaposlitve dolgotrajno brezposelnih. Obalno-kraška regija sodi med regije z nadpovprečnim deležem žensk med brezposelnimi, ki znaša 52.5% (slovensko povprečje 50.2%). Delež brezposelnih z nizko stopnjo izobrazbe je podpovprečen, zato pa bolj kot v drugih statističnih regijah primanjkuje delovnih mest za visoko izobražene iskalce zaposlitve. Obalno-kraška regija ima še vedno visok delež iskalcev zaposlitve zaradi stečaja podjetij (12.7%; Slovenija 10.8%), delež brezposelnih, starih nad 40 let, pa je padel pod slovensko povprečje in je v prvem polletju 2001 znašal 49.7%. Mladih med brezposelnimi je dobra četrtina, kar je več kot v slovenskem povprečju.

Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

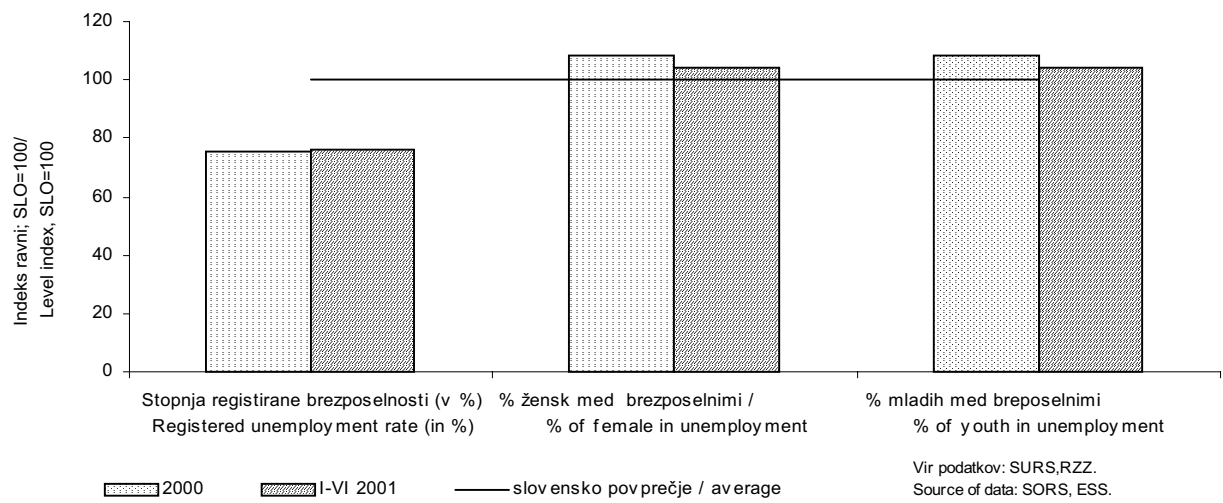
Obalno-kraški regiji dajejo prednost pred ostalimi regijami obmorska in obmejna lega ter pestra gospodarska struktura z nadpovprečnim deležem storitvenih dejavnosti. Vendar pa je v preteklih letih uspešnost gospodarstva precej nihala, saj so pretekli neugodne makroekonomske razmere regijo precej prizadele. Predvsem izguba jugoslovanskega trga in vojna v Sloveniji sta vplivali na poslabšanje razmer v industriji, pa tudi v prometu in turizmu, ki so nosilci gospodarstva regije. Po sintezni oceni razvojnih možnosti je uvrščena v prvo skupino prosperitetnih regij s pozitivno ocenjenimi razvojnimi potenciali. Je edina regija v Sloveniji, ki nima območij s posebnimi razvojnimi problemi.

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Obalno-kraški regiji, leto 1997 /
Gross value added by activity in Obalno-kraška region, year 1997**

Vir podatkov: SURS.
Source of data: SORS.

**Brezposelnost v Obalno-kraški regiji /
Unemployment in Obalno-kraška region**

4.7. OSREDNJSLOVENSKA REGIJA

OSREDNJSLOVENSKA REGIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravni; SLO=100	v % regija =100	Rang	SLOVENIJA Vrednost
Površina (km ²)	2,555	12.6			2	20,273
Prebivalstvo (30.6.2001)	490,956	24.6			1	1,992,035
Gostota poselitve (30.6.2001)	192		192		1	98
Indeks staranja** (30.06.2001)	88.9		96.8		5	91.9
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2001/1981, v %	11.6				1	5.3
BDP na prebivalca****, 1999, v 000 SIT	2,462		134.0		1	1,837
Bruto osnova za dohod. na preb., 2000, v SIT	1,145,580		123.5		1	927,592
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2001****	219,527	25.0			1	876,490
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2001, v %	8.5		72.9		2	11.7
Stopnja zaposlenosti***, I-VI 2001, v %	58.6		105.7		1	55.4
Površina v OPRP* (km ²)	533	2.6		20.9	10	57.2
Prebivalstvo v OPRP*	29,017	1.5		6.0	11	48.7

Opombe:

* OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Ur. l. RS, 60/99).

** Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100.

*** Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno prebivalstvo / delovno sposobno prebivalstvo * 100.

**** Ocena SURS.

*Nove meje
Osrednjesloven-
ske regije po
Uredbi o SKTE*

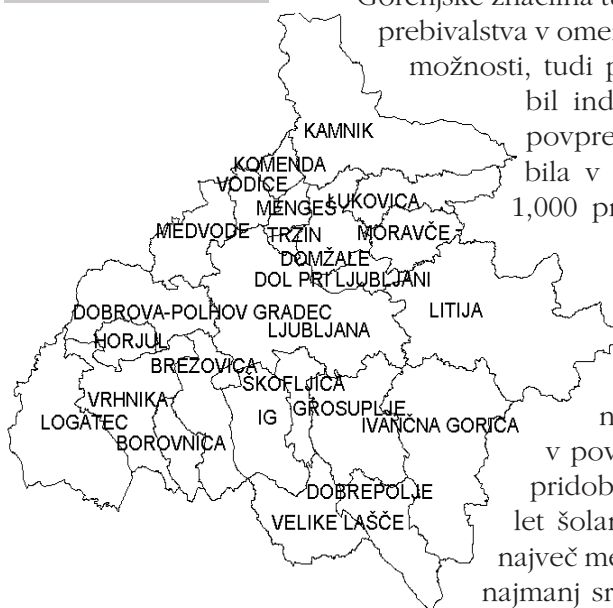
Območje regije in demografska gibanja

Po uvedbi Uredbe o standardni klasifikaciji teritorialnih enot Osrednjeslovenska regija ni več največja slovenska regija po površini, pač pa samo še po številu prebivalstva. Z izključitvijo šestih občin, ki pripadajo upravnima enotama Kočevje in Ribnica, iz območja Osrednjeslovenske regije in njihovo priključitvijo k Jugovzhodni Sloveniji, se je njena površina zmanjšala na 2,555 km², število prebivalstva pa malo manj, tako da v regiji še vedno živi slaba četrtina celotnega prebivalstva Slovenije. Osrednjeslovenska statistična regija se v celoti pokriva z enoto »Ljubljanska urbana regija« na ravni SKTE 2. V svoje območje vključuje 24 občin. Poleg mestne občine Ljubljana so ostale občine Osrednjeslovenske regije: Domžale, Trzin, Lukovica, Mengeš, Moravče, Grosuplje, Ivančna Gorica, Dobropolje, Kamnik, Komenda, Litija, Logatec, Horjul, Dobrova-Polhov Gradec, Dol pri Ljubljani, Ig, Brezovica, Medvode, Škofljica, Velike Lašče, Vodice, Vrhnika in Borovnica. Regija je nadpovprečno gosto poseljena, posebno v osrednjem delu, proti J in JV pa je poselitev redkejša.

V obdobju od leta 1981 do 2001 je prebivalstvo regije naraščalo dvakrat hitreje kot v povprečju Sloveniji. Osrednjeslovenska regija je poleg Gorenjske značilna tudi po najhitrejšem naraščanju delovno sposobnega prebivalstva v omenjenem obdobju, kar je, zaradi boljših zaposlitvenih možnosti, tudi posledica priselitev iz drugih regij. V letu 2001 je bil indeks staranja prebivalstva regije pod slovenskim povprečjem. Naravni in selitveni prirast v letu 2000 sta bila v regiji pozitivna, tako da je bil skupni prirast na 1,000 prebivalcev nadpovprečen in je znašal 3.6.

Izobrazbena struktura

Izobrazbena struktura delovno sposobnega prebivalstva glede na število let šolanja je najboljša v Sloveniji in je ob popisu leta 1991 znašala v povprečju 10.5 let. Po novjših podatkih iz leta 1998, pridobljenih na osnovi ankete, se je povprečno število let šolanja v regiji povečalo za 0.5 leta, kar je še vedno največ med statističnimi regijami. 48.9% prebivalstva je imelo najmanj srednjo šolo, dobra petina pa višjo ali visoko šolo.

V šolskem letu 1999/2000 je bila več kot polovica prebivalstva v starostni skupini od 20–24 let vključena v dodiplomski študij, kar je najvišja vrednost med vsemi statističnimi regijami. Regija tudi najbolj odstopa po deležu študentov, vključenih v podiplomski študij. Vse to kaže, da bo izobrazbena struktura v regiji tudi v prihodnje nadpovprečna, kar je na drugi strani pogojeno tudi z gosto mrežo izobraževalnih ustanov v Osrednjeslovenski regiji.

Gospodarska struktura in moč regije

Osrednjeslovenska regija je najbolj razvita med statističnimi regijami. Po podatkih iz leta 1997 je ustvarila dobro tretjino celotne dodane vrednosti Slovenije (podatek velja za staro funkcionalno plansko regijo). Nadpovprečen delež dodane vrednosti je ustvarila v storitvenih dejavnostih, skoraj 70 odstoten, kar je tudi največ med vsemi regijami, slabo četrtno ali podpovprečen delež v industriji, 5.1 odstoten v gradbeništvu in zelo nizek, 1.9 odstoten delež v kmetijstvu. Višina njenega bruto domačega proizvoda na prebivalca je v letu 1999 za 34% presegala slovensko povprečje (velja za novo statistično regijo), kar je po naši oceni 91% povprečja držav članic EU. Po ekonomski moči prebivalstva regije, merjeni z višino osnove za dohodnino na prebivalca, je Osrednjeslovenska regija v letu 2000 presegala slovensko povprečje za dobrih 23% in bila za 1.6 krat višja kot v najslabši, Pomurski regiji.

Poslovanje gospodarskih družb

Osrednjeslovenska regija je najmočnejša tudi po številu gospodarskih družb, ki so leta 2000 delovale v regiji (16,534 oz. 43.9% vseh v Sloveniji) in po številu zaposlenih v njih (15,0785 oz. 32.2% vseh v Sloveniji). Po podatkih zaključnih računov sedež podjetja (organizacijsko načelo) sicer ni vedno tam, kjer so bili dejansko ustvarjeni tudi poslovni rezultati (načelo čistih dejavnosti), vendar je po večini kazalcev, ki kažejo uspešnost poslovanja gospodarskih družb, Osrednjeslovenska regija kljub temu naša najmočnejša regija.

V primerjavi z letom 1999 je regija rezultate poslovanja nekoliko poslabšala, vendar je še vedno ustvarila dobrih 45 mrd neto čistega dobička poslovnega leta oz. 36.9% slovenskega čistega dobička poslovnega leta (v letu 1999 48.5%).

Najpomembnejši v regiji je storitveni sektor. Na področju storitvenih dejavnosti deluje skoraj 80% gospodarskih družb, ki zaposlujejo 57% delavcev v gospodarskih družbah. Storitvene dejavnosti so leta 2000 zaključile poslovanje pozitivno in ustvarile več kot 68% čistega dobička regije, kar je nekoliko manj kot leto poprej. Čeprav se je čisti dobiček poslovnega leta v tej dejavnosti v letu 2000 povečal, pa je močno porasla tudi čista izguba poslovnega leta, kar je vplivalo na zmanjšanje neto čistega dobička v primerjavi z letom 1999. V okviru storitvenih dejavnosti so najpomembnejša področja: trgovina, poslovanje z nepremičninami, najem in poslovne storitve, promet, skladiščenje, zveze in finančno posredništvo.

V industriji je zaposlenih slabih 32% delavcev gospodarskih družb regije. To je izvozno naravnana dejavnost, ki ustvari 32% čistih prihodkov od prodaje blaga in storitev na tujem trgu od vseh čistih prihodkov v dejavnosti. K vsemu neto čistemu dobičku poslovnega leta regije je prispevala skoraj

Najbolj razvita med statističnimi regijami

V regiji deluje 43.9% vseh gospodarskih družb Slovenije z 32.2% vseh zaposlenih

39%. V okviru industrije so problematične predvsem delovno intenzivne panoge.

V regiji je pomembno še gradbeništvo. Tu število zaposlenih iz leta v leto narašča in leta 2000 je zaposlovalo že 10.3% vseh zaposlenih v gospodarskih družbah regije.

Za regijo je značilna najvišja produktivnost na zaposlenega in visoka kapitalna intenzivnost gospodarskih družb. Investicijska aktivnost je na ravni slovenskega povprečja, uvrščamo pa jo lahko tudi med relativno bolj zadolžene regije, ki jo merimo z deležem dolga v virih sredstev. Gospodarske družbe regije, gledano v celoti, niso izvozno naravnane. To je posledica velike zastopanosti storitvenih dejavnosti, ki se manj vključujejo v mednarodno menjavo, in vloge Ljubljane kot prestolnice države. Delež čiste izgube poslovnega leta v celotnih prihodkih regije je v letu 2000 porasel, tako da je že presegel slovensko povprečje. Nadpovprečna in obenem tudi najvišja v Sloveniji je tudi višina plač na zaposlenega, ki presega slovensko povprečje za 11.8%, kar je posledica velike zastopanosti terciarnega in kvartarnega sektorja z višjo izobrazbeno strukturo zaposlenih.

Brezposelnost

V Osrednjeslovenski regiji je bilo v prvih šestih mesecih leta 2001 okoli 17% vseh registriranih brezposelnih v Sloveniji, vendar pa je stopnja registrirane brezposelnosti v regiji podpovprečna. V povprečju prve polovice leta 2001 je znašala 7.9% (slovensko povprečje 11.7%), kar pomeni, da se je glede na isto obdobje leta 2000 zmanjšala za 1.6 odstotne točke. Stopnja zaposlenosti se od leta 1997 dalje rahlo povečuje in je v prvem polletju 2001 znašala 58.6%, kar je največ med vsemi statističnimi regijami. Okoli 61% vseh brezposelnih sodi v kategorijo dolgotrajno brezposelnih, ki iščejo delo več kot leto dni. Delež žensk med brezposelnimi je rahlo pod povprečjem. Med brezposelnimi je petina mladih; nižji delež ima le še Gorenjska regija. Kar 45% brezposelnih ima nižjo strokovno izobrazbo ali so brez nje. Na drugi strani pa je zaradi relativno visoke stopnje izobraženosti prebivalstva regije tudi delež iskalcev zaposlitve z višjo in visoko izobrazbo v Osrednjeslovenski regiji najvišji in predstavlja 8.4% vseh iskalcev zaposlitve. Visok je delež brezposelnih nad 40 let starosti (54.4), dobra petina brezposelnih je tudi trajnih presežkov.

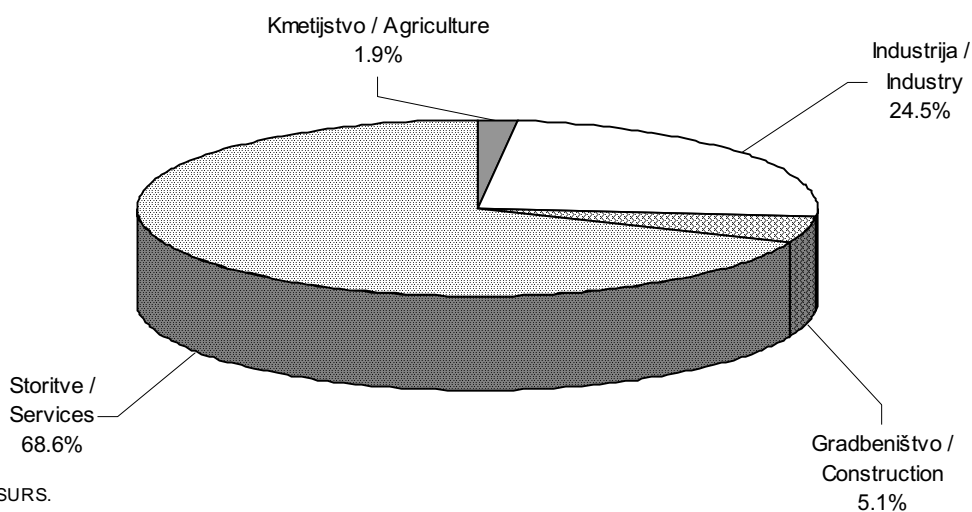
Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

Osrednjeslovenska regija ima dokaj pestro gospodarsko strukturo z nadpovprečnim deležem storitvenih dejavnosti. V regiji prihaja do koncentracije človeškega kapitala, ki je omogočena tudi s priseljevanjem in dnevno migracijo izobražencev iz drugih regij. To je pomembna razvojna prednost pred drugimi regijami. Ocena razvojnih možnosti slovenskih regij jo je postavila na prvo mesto v skupino prosperitetnih regij s pozitivno ocenjenimi razvojnimi potenciali. Regija pozitivno izstopa predvsem na področju človeškega faktorja, kvalitete življenja, splošnega okolja in obstoječe gospodarske strukture in infrastrukture. V regiji je tudi nekaj območij s posebnimi razvojnimi problemi. Skupaj obsegajo 2.6% površine oz. 1.5% prebivalstva Slovenije ali drugače povedano, dobro petino površine oz. 6% prebivalstva regije. Gre le za en tip območij s posebnimi razvojnimi problemi – to so območja s strukturnimi problemi. Mednje uvrščamo občine: Lukovica, Ivančna Gorica, Dobropole, Dol pri Ljubljani in Velike Lašče.

Okoli 17% vseh registriranih brezposelnih oseb v Sloveniji je v Osrednjeslovenski regiji

Pozitivno izstopa na področju človeškega faktorja

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Osrednjeslovenski regiji, leto 1997 /
Gross value added by activity in Osrednjeslovenska region, year 1997**

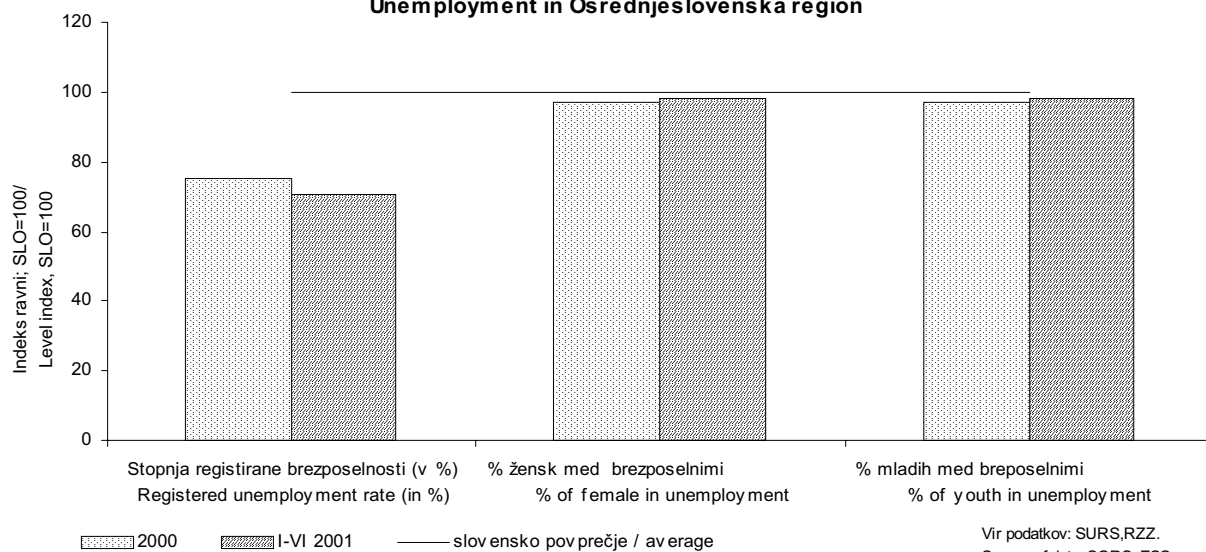

Vir podatkov: SURS.

Source of data: SORS.

Opomba / Note: stara regija / old region.

**Brezposelnost v Osrednjeslovenski regiji /
Unemployment in Osrednjeslovenska region**

4.9 PODRAVSKA REGIJA

PODRAVSKA REGIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravni; SLO=100	v % regija =100	Rang	SLOVENIJA Vrednost
Površina (km ²)	2,169	10.7			5	20,273
Prebivalstvo (30.6.2001)	319,907	16.1			2	1,992,035
Gostota poselitve (30.6.2001)	147		150.1		3	98
Indeks staranja** (30.06.2001)	99.2		108.0		7	91.9
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2001/1981, v %	-0.1				9	5.3
BDP na prebivalca****, 1999, v 000 SIT	1,525		83.0		10	1,837
Bruto osnova za dohod. na preb., 2000, v SIT	784,529		84.6		11	927,592
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2001****	137,283	15.7			2	876,490
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2001, v %	18.1		154.4		12	11.7
Stopnja zaposlenosti***, I-VI 2001, v %	50.2		90.6		12	55.4
Površina v OPRP* (km ²)	2,169	10.7		100.0	1-3	57.2
Prebivalstvo v OPRP*	319,139	16.1		100.0	1-3	48.7

Opombe:

* OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Ur. l. RS, 60/99).

** Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100.

*** Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno prebivalstvo / delovno sposobno prebivalstvo * 100.

**** Ocena SURS.

Območje regije in demografska gibanja

Po številu prebivalcev na drugem mestu med vsemi statističnimi regijami

Podravska regija je po številu prebivalcev druga največja statistična regija (na območju regije živi 16.1% slovenskega prebivalstva) in z 2,170 km² obsega dobro desetino slovenskega ozemlja. Podravska regija vključuje v svoje območje kar 34 občin: Lenart, Benedikt, Sveta Ana, Cerkevnik, Ormož, Ptuj, Hajdina, Markovci, Gorišnica, Kidričevo, Majšperk, Žetale, Zavrč, Juršinci, Dornava, Desternik, Trnovska vas, Sveti Andraž v Slovenskih goricah, Videm, Podlehnik, Slovenska Bistrica, Oplotnica, Pesnica, Kungota, Šentilj, Maribor, Hoče-Slivnica, Miklavž na Dravskem polju, Duplek, Rače-Fram, Starše in Ruše, Lovrenc na Pohorju, Selnica ob Dravi. Je tretja najgostejše naseljena statistična regija – povprečna gostota poselitve regije je 147 prebivalcev/km² (gostejše naseljeni sta le Osrednjeslovenska in Zasavska regija). Najgostejša poseljenost je v okolici mestne občine Maribor in na Ptuj, na območju Haloz in Slovenskih Goric pa je gostota prebivalstva pod slovenskim povprečjem.

Po letu 1981 je prebivalstvo regije stagniralo. V obdobju od leta 1981 do leta 2001 je Podravska regija poleg Pomurske zabeležila največji padec prebivalstva do 14. leta starosti. V strukturi prebivalstva po starostnih skupinah se glede na slovensko povprečje zmanjšuje delež mladega, povečuje pa delež starega prebivalstva. Posledica takšnih demografskih gibanj je nadpovprečen indeks staranja prebivalstva, ki je leta 2001 za 8% presegal slovensko povprečje.

Izobrazbena struktura

Ob popisu leta 1991 je bila izobrazbena struktura delovno sposobnega prebivalstva glede na število let šolanja pod slovenskim povprečjem, prav tako pa tudi leta 1998. Tega leta je bilo v prebivalstvu od 16–65 let največ tistih z najmanj srednješolsko izobrazbo (56.2%, kar je najvišji delež med statističnimi regijami), podpovprečna pa sta bila deleža z osnovnošolsko in poklicno izobrazbo ter višje in visokošolsko

izobrazbo. Tudi po stopnji vključenosti prebivalstva (od 20–24 let) v dodiplomski študij je regija podpovprečna. V obdobju od leta 1991 do 1999 je nadpovprečno naraščalo število študentov na 1,000 prebivalcev, čeprav je regija po tem kazalcu še vedno podpovprečna.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

Podravska regija je v letu 1997 ustvarila 13.3% slovenskega bruto domačega proizvoda in bila s tem na drugem mestu med statističnimi regijami. Struktura bruto dodane vrednosti Podravske regije je zelo podobna tisti za celotno slovensko gospodarstvo, kar pomeni, da glavnino bruto dodane vrednosti regije ustvarijo storitvene dejavnosti (skoraj 60%), pri čemer so nekoliko nadpovprečno zastopane netržne storitve kot so izobraževanje, zdravstvo in socialno varstvo. Po višini bruto domačega proizvoda na prebivalca se regija po podatkih za leto 1999 uvršča na deseto mesto (pred Zasavsko in Pomursko regijo). Bruto domači proizvod na prebivalca je namreč znašal le 83% slovenskega povprečja, kar po naših ocenah pomeni 57% povprečja EU.

Tudi po ekonomski moči prebivalstva zaseda Podravska regija predzadnje mesto (nižjo bruto osnovo za dohodnino na prebivalca v letu 2000 je imela le Pomurska regija). Bruto osnova za dohodnino na prebivalca je po podatkih za leto 2000 dosegala le 84.6% slovenskega povprečja.

Poslovanje gospodarskih družb

Gospodarske družbe regije so leto 2000 ponovno zaključile pozitivno. Ustvarile so 5.6% čistega dobička vseh slovenskih gospodarskih družb, ki so v letu 2000 oddale zaključne račune. V Podravju jih je poslovalo 4,214 in so zaposlovale 64,357 delavcev. Največ gospodarskih družb je poslovalo v storitvenem sektorju – 75% vseh gospodarskih družb, zaposlovale pa so 41.7% vseh zaposlenih (od tega največ na področju trgovine in poslovanja z nepremičninami). Slabo polovico vseh zaposlenih v gospodarskih družbah regije zaposluje sekundarni sektor, glavnino pri tem predelovalne dejavnosti, v kmetijstvu pa je zaposlenih 1.6% delavcev.

Statistični podatki iz bilance stanja in bilance uspeha kažejo, da so gospodarske družbe v regiji po višini bruto dodane vrednosti na zaposlenega podpovprečne in v letu 2000 dosegajo slabih 84% slovenskega povprečja. Še večji zaostanek za slovenskim povprečjem gospodarstvo regije beleži po vrednosti čistega dobička poslovnega leta na zaposlenega, ki je leta 2000 znašal le 67.4% povprečja v Sloveniji. Tako je regija še povečala zaostanek za slovenskim povprečjem po tem kazalcu. V letu 2000 je regija povečala delež čistih prihodkov, ustvarjenih s prodajo blaga in storitev na tujih trgih, v skupnih prihodkih in preseгла slovensko povprečje za 3%. Delež čiste izgube v skupnih prihodkih se je v letu 2000 tudi zmanjšal, vendar še vedno presega slovensko povprečje. Regija zaostaja za slovenskim povprečjem po višini plač na zaposlenega, saj dosega le dobrih 90 odstotkov povprečne plače na zaposlenega v gospodarskih družbah v Sloveniji. Investicijska intenzivnost gospodarskih družb je v Podravski regiji zelo nizka, saj je delež izdatkov za investicije v sredstvih znašal le 10.4%, kar je med najnižjimi vrednostmi (po vrednosti tega kazalca je bila slabše uvrščena le Zasavska regija) in skoraj 20% pod slovenskim povprečjem.

*Podpovprečna
izobrazbena
struktura
prebivalstva*

*Tri četrtine
vseh gospo-
darskih družb
s področja
storitev*

*Najvišja
stopnja
registrirane
brezposelnosti*

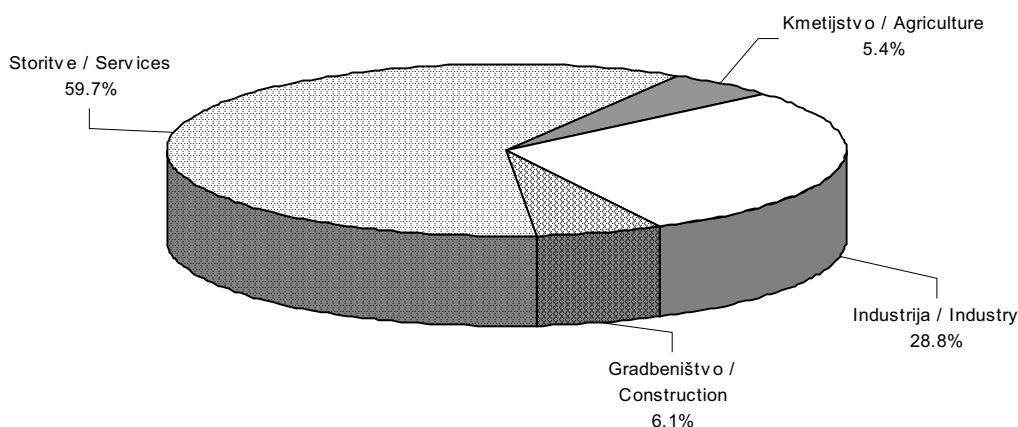
Brezposelnost

Že vrsto let je najbolj pereč problem Podravske regije visoka stopnja registrirane brezposelnosti, ki je prav tu najvišja. V prvem polletju leta 2001 je stopnja registrirane brezposelnosti znašala 18.1% in je za 6.4 odstotne točke presegala slovensko povprečje. V zadnjih treh letih se stopnja brezposelnosti sicer zmanjšuje, vendar ne v relativnem smislu. Podravska regija namreč že od leta 1997 presega slovensko povprečje za okoli 50%. To se odraža tudi v stopnji zaposlenosti, ki sicer počasi raste, vendar je delovno aktivnega prebivalstva med delovno sposobnimi v Podravske regiji le okoli polovica. Ta delež je najnižji med statističnimi regijami. Struktura brezposelnih je zelo neugodna. Med iskalci zaposlitve je več kot 64% dolgotrajno brezposelnih. Nadpovprečna sta delež trajnih presežkov, ki jih je okoli petine, in delež žensk med brezposlenimi. V zadnjih letih se je zmanjšal delež mladih med brezposelnimi in delež iskalcev prve zaposlitve med brezposelnimi, ki sta sedaj pod slovenskim povprečjem. Okoli povprečja pa se giblje delež iskalcev zaposlitve, starih nad 40 let.

Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

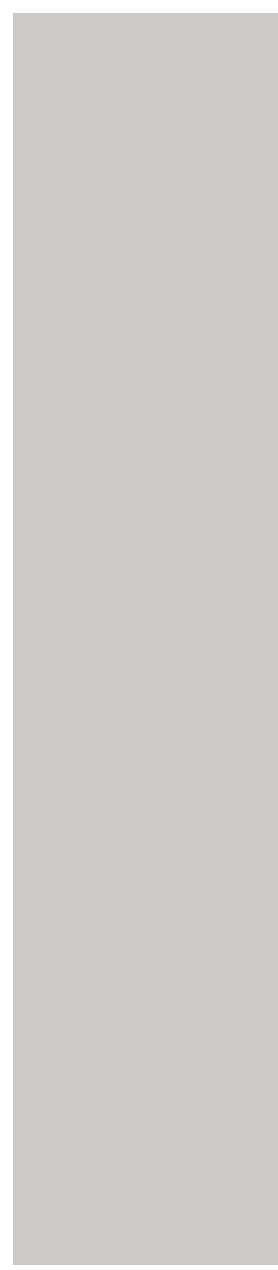
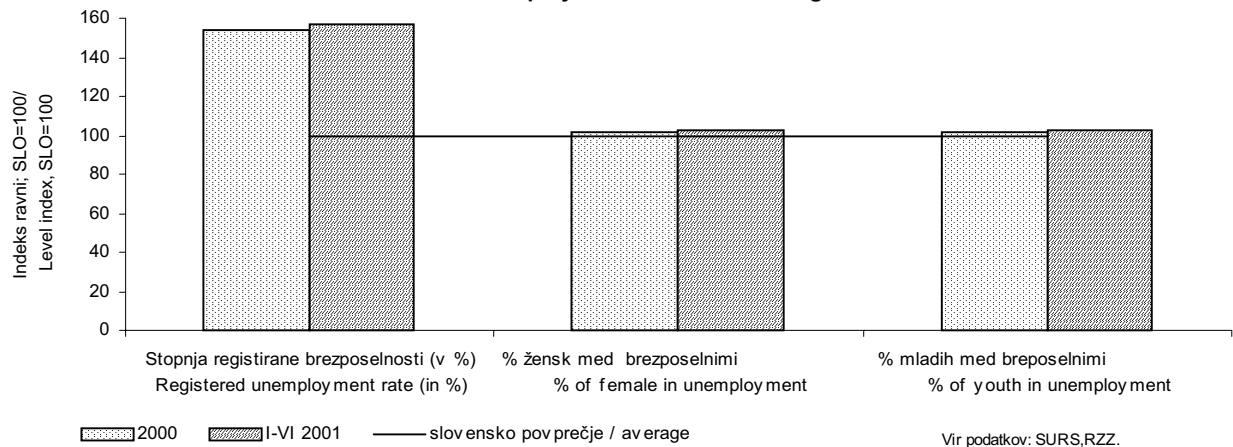
Celotno območje regije, torej vse občine v regiji, so opredeljene kot območja s posebnimi razvojnimi problemi, kar kaže na izjemo težak socialno-ekonomski položaj. Ocena razvojnih možnosti regije vidi največjo prednost za razvoj regije v ugodni geostrateški legi, izgraditvi nove infrastrukture, industrijski tradiciji regije, uspešnem prestrukturiranju nekaterih podjetij, vzpostavitvi mrežnih povezav med velikimi ter srednjimi in malimi podjetji in privabljanju neposrednih tujih investicij.

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Podravske regiji, leto 1997 /
Gross value added by activity in Podravska, year 1997**

Vir podatkov: SURS.
Source of data: SORS.

**Brezposelnost v Podravski regiji /
Unemployment in Podravka region**

4.9. POMURSKA REGIJA

POMURSKA REGIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravni; SLO=100	v % regija =100	Rang	SLOVENIJA Vrednost
Površina (km ²)	1,369	6.8			8	20,273
Prebivalstvo (30.6.2001)	124,081	6.2			6	1,992,035
Gostota poselitve (30.6.2001)	91		92.2		7	98
Indeks staranja** (30.06.2001)	100.4		109.3		8	91.9
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2001/1981, v %	-4.9				12	5.3
BDP na prebivalca****, 1999, v 000 SIT	1,407		76.6		12	1,837
Bruto osnova za dohod. na preb., 2000, v SIT	697,604		75.2		12	927,592
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2001****	59,414	6.8			6	876,490
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2001, v %	17.0		145.6		11	11.7
Stopnja zaposlenosti***, I-VI 2001, v %	52.9		95.6		11	55.4
Površina v OPRP* (km ²)	1,369	6.6		100.0	1-3	57.2
Prebivalstvo v OPRP*	124,989	6.3		100.0	1-3	48.7

Opombe:

* OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Ur. l. RS, 60/99).

** Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100.

*** Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno prebivalstvo / delovno sposobno prebivalstvo * 100.

**** Ocena SURS.

Razdrobljenost na male občine

Območje regije in demografska gibanja

Pomurska regija leži na skrajnem severovzhodu Slovenije ob meji z Avstrijo, Madžarsko in Hrvaško. Zavzema 6.6% površine Slovenije. Za regijo je značilna razdrobljenost na male občine, saj je na 1,338 km² kar 26 občin: Gornja Radgona, Radenci, Sveti Jurij, Lendava, Turnišče, Dobrovnik, Turnišče, Odranci, Črenšovci, Velika Polana, Kobilje, Ljutomer, Križevci, Razkrižje, Veržej, Murska Sobota, Cankova, Tišina, Gornji Petrovci, Kuzma, Moravske Toplice, Hodoš, Šalovci, Puconci, Rogašovci in Beltinci. V Pomurski regiji živi 6.2% prebivalstva Slovenije. Gostota poselitve je neenakomerna, v osrednjem delu regije je skoraj 10-krat višja kot na severovzhodu.

Slaba izobrazbena struktura

Po letu 1981 se je število prebivalstva najbolj zmanjšalo prav v Pomurju in to kar za 4.9%. Med vsemi regijami v Sloveniji se je v Pomurju najbolj občutneje zmanjšalo število mladih do 14. leta. Glede na to ne preseneča, da je indeks staranja v Pomurski regiji nadpovprečen in presega slovensko povprečje za skoraj 10%. Poleg negativnega naravnega prirasta prebivalstva je v Pomurski regiji negativen tudi selitveni prirast, tako da je skupni prirast prav v Pomurski regiji najnižji v Sloveniji in je v letu 2000 znašal – 3.6 na 1,000 prebivalcev. Goričko in območja ob slovensko-madžarski meji v Prekmurju uvrščamo tudi v območje trajne depopulacije.

Izobrazbena struktura

Ob popisu leta 1991 je imelo delovno sposobno prebivalstvo v povprečju 9.3 leta šolanja, kar je bilo manj kot v slovenskem povprečju, v letu 1998 se je število let šolanja sicer povišalo na 9.7 let šolanja (tokrat je upoštevano prebivalstvo v starosti od 16–65 let), kar pa regijo še vedno uvršča pod slovensko povprečje. V obdobju od leta 1991 do leta 1998 se je izboljšala izobrazbena struktura predvsem v korist deleža prebivalstva z osnovnošolsko in poklicno izobrazbo, ki se je zmanjšal s 57.4% na 47.2%, in povečanja deleža prebivalstva s srednješolsko izobrazbo s 36.6% na 47.1%. Zmanjšal pa se je še delež

prebivalstva z višjo in visokošolsko izobrazbo s 6.0% na 5.7%, ki je sicer najnižji v Sloveniji. Po deležu študentov na 1,000 prebivalcev je v študijskem letu 1999/2000 Pomurska regija dosegala le okoli 74% slovenskega povprečja, kar je najnižji delež v Sloveniji, čeprav je ta delež v obdobju od 1991 do 1999 nadpovprečno hitro rasel. Stopnja vključenosti prebivalstva v starosti od 20–24 let v dodiplomski študij pa je še nižja (dosega le 71% slovenskega povprečja), kar pomeni, da je Pomurska regija po kazalcih izobraženosti prebivalstva še vedno na repu med slovenskimi regijami.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

Pomurska regija je v letu 1997 ustvarila 4.9% slovenske bruto dodane vrednosti. V strukturi le-te je nadpovprečno zastopan primarni sektor (kmetijstvo, lov, gozdarstvo in ribištvo), ki ustvari 12.6% bruto dodane vrednosti Pomurske regije, kar je trikrat več kot v povprečju v Sloveniji. V strukturi bruto dodane vrednosti je nadpovprečen še delež industrije, podpovprečen pa delež storitev (zlasti storitev finančnega posredništva, storitev, povezanih z nepremičninami, najemom in drugih poslovnih storitev), ki sicer prispeva največ k ustvarjeni bruto dodani vrednosti v regiji. Po višini bruto domačega proizvoda na prebivalca v letu 1999 je Pomurska regija na zadnjem mestu med slovenskimi statističnimi regijami in je 23% pod slovenskim povprečjem, kar po naši oceni pomeni 52% povprečja članic EU.

Pomurska regija je na repu slovenskih statističnih regij tudi po ekonomski moči prebivalstva, merjeni z višino bruto osnove za dohodnino na prebivalca, saj je v letu 2000 dosegla le dobrih 75% povprečja Slovenije. Pozitivno pri tem je, da se je v letu 2000 zaostajanje regije za slovenskim povprečjem le nekoliko zmanjšalo.

Poslovanje gospodarskih družb

V letu 2000 so v Pomurju oddale zaključne račune 1,004 gospodarske družbe, v katerih je bilo zaposlenih 20,583 delavcev. Število gospodarskih družb v regiji se je v zadnjem letu zmanjšalo za 1.7%, število zaposlenih pa za 0.8%. V regiji še vedno prevladujejo velika podjetja in delovno intenzivne dejavnosti, saj število zaposlenih na podjetje (21) daleč presega slovensko povprečje (12). Pri tem izstopa zlasti tekstilna industrija, ki zaposluje skoraj 30% vseh zaposlenih v regiji.

Za regijo je zelo pomembna dejavnost kmetijstvo, ki zaposluje 7% zaposlenih. Nadpovprečno število gospodarskih družb deluje tudi v gradbeništvu, gospodarske družbe v storitvenih dejavnostih pa zaposlujejo manj kot četrtnino zaposlenih v gospodarskih družbah regije.

Gospodarske družbe regije so v letu 2000 poslovale z neto čisto izgubo. To je poleg Zasavske regije druga regija v Sloveniji z negativnim poslovnim izidom. Višina neto čiste izgube je znašala 5.4 mrd in je predstavljala skoraj 80% vse neto čiste izgube v Sloveniji. Negativno so poslovale gospodarske družbe v kmetijstvu, industriji in storitvenih dejavnostih, pozitivno pa v gradbeništvu. Dobrih 90% neto čiste izgube je ustvarila industrija, še osebe predelovalna (prehrambena in tekstilna). Tudi drugi indikatorji uspešnosti gospodarstva regije so večinoma podpovprečni. Bruto dodana vrednost na zaposlenega je podpovprečna in dosega le 65.2% povprečja Slovenije. Nižjo vrednost ima le še Zasavska regija. Regija je

BDP na prebivalca najnižji med vsemi statističnimi regijami

Gospodarske družbe leto 2000 zaključile z negativnim poslovnim izidom

izrazito podpovprečna tudi po višini čistega dobička poslovnega leta na zaposlenega. Ta se je v letu 2000 glede na leto poprej zmanjšal in je dosegel 43.9% slovenskega povprečja. Regija je tudi podpovprečno izvozno naravnana, saj s prodajo na tujih trgih ustvari okoli 20% vseh prihodkov, kar je manj kot jih ustvarijo gospodarske družbe v Sloveniji v povprečju. Plače na zaposlenega v regiji so za skoraj petino pod slovenskim povprečjem, kar Pomursko regijo uvršča na zadnje mesto po tem kazalcu.

Brezposelnost

Stopnja registrirane brezposelnosti je v Pomurju že vrsto let nad slovenskim povprečjem. V prvem polletju leta 2001 je znašala 17% in je za 5.3 odstotne točke presegla stopnjo registrirane brezposelnosti v Sloveniji (višjo stopnjo registrirane brezposelnosti je imela le Podravska regija). Stopnja zaposlenosti je nasprotno z 52.9% med najnižjimi v Sloveniji. Delež dolgotrajno brezposelnih je podpovprečen in znaša 58.4%. Regija ima najvišji delež mladih v starosti do 26 let med brezposelnimi (29.6%) in najvišji delež iskalcev prve zaposlitve med brezposelnimi (25.5%). Za regijo je značilna tudi zelo slaba izobrazbena struktura brezposelnih, saj je več kot 55% brezposelnih brez strokovne izobrazbe. Po drugi strani pa so možnosti za zaposlitev visoko izobraženih kadrov v regiji razmeroma majhne. Zmanjšuje se delež iskalcev zaposlitve zaradi stečaja in delež trajnih presežkov med brezposelnimi. Slednjih je prav v Pomurski regiji najmanj (9.6%). Med brezposelnimi je dobrih 44% žensk, kar je tudi najmanj v Sloveniji.

Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

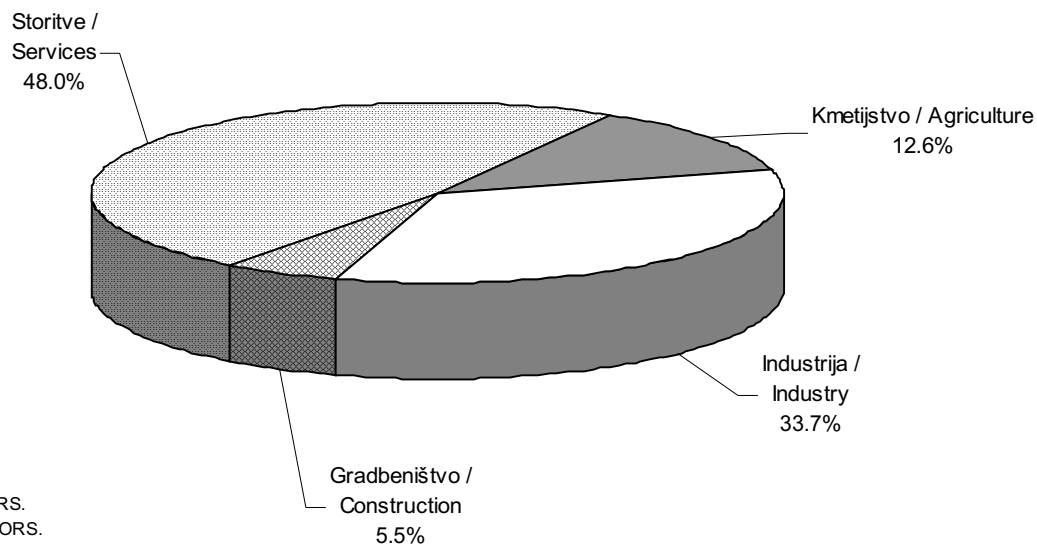
V celoti gledano spada Pomurska regija med najmanj razvite statistične regije in je v celoti opredeljena kot območje s posebnimi razvojnimi problemi po Zakonu o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja. To je torej območje, kamor naj bi prednostno usmerjali sredstva za spodbujanje skladnega regionalnega razvoja.

Ocena razvojnih možnosti regije kaže, da je kljub slabši razvitosti gospodarstva prednost regije predvsem v neobremenjenosti s staro industrijsko strukturo. Poleg tega ima regija ugodne naravne danosti za razvoj neindustrijskih dejavnosti, še posebej kmetijstva, turizma (termalna voda), trgovine in prometa (obmejna lega), opozarja pa, da je največja razvojna ovira slaba izobrazbena struktura prebivalstva.

Nadpovprečna stopnja registrirane brezposelnosti

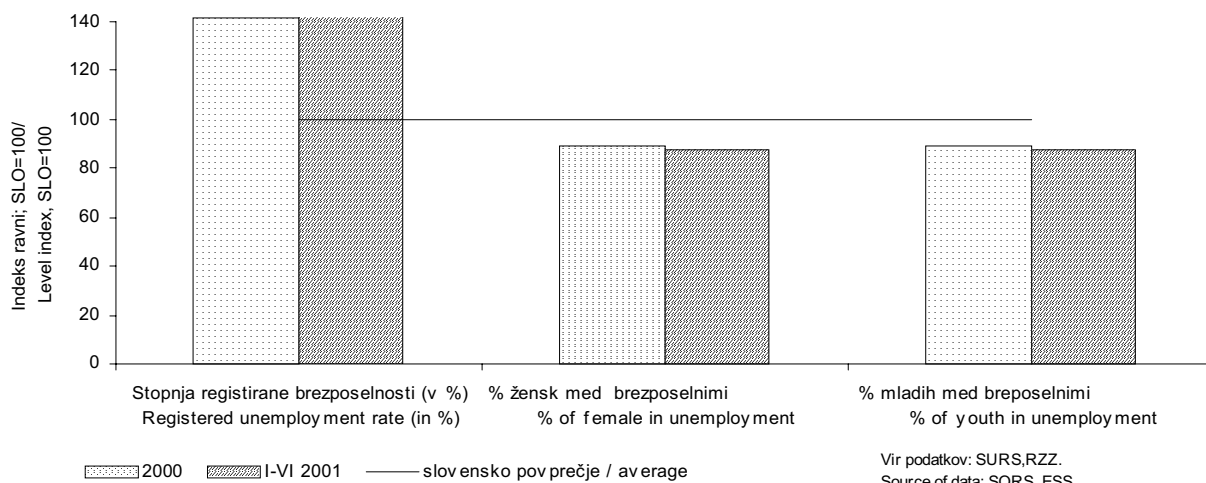
Ugodne naravne danosti za razvoj neindustrijskih dejavnosti

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Pomurski regiji, leto 1997 /
Gross value added by activity in Pomurska region, year 1997**

Vir podatkov: SURS.
Source of data: SORS.

**Brezposelnost v Pomurski regiji /
Unemployment in Pomurska region**

Vir podatkov: SURS, RZZ.
Source of data: SORS, ESS.

4. 10. SAVINJSKA REGIJA

SAVINJSKA REGIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravni; SLO=100	v % regija =100	Rang	SLOVENIJA Vrednost
Površina (km ²)	2,352	11.6			3	20,273
Prebivalstvo (30.6.2001)	256,976	12.9			3	1,992,035
Gostota poselitve (30.6.2001)	109		111.2		4	98
Indeks staranja** (30.06.2001)	83.2		90.6		3	91.9
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2001/1981, v %	5.4				6	5.3
BDP na prebivalca****, 1999, v 000 SIT	1,674		91.1		5	1,837
Bruto osnova za dohod. na preb., 2000, v SIT	831,474		89.6		8	927,592
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2001****	113,846	13.0			3	876,490
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2001, v %	13.3		113.8		8	11.7
Stopnja zaposlenosti***, I-VI 2001, v %	54.9		99.1		7	55.4
Površina v OPRP* (km ²)	1,788	8.8		75.0	5	57.2
Prebivalstvo v OPRP*	174,162	8.8		68.3	4	48.7

Opombe:

* OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Ur. l. RS, 60/99).

** Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100.

*** Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno prebivalstvo / delovno sposobno prebivalstvo * 100.

**** Ocena SURS.

Po številu prebivalcev tretja največja regija v Sloveniji

Območje regije in demografska gibanja

Savinjska regija je po številu prebivalstva v Sloveniji tretja največja regija. Zavzema 2,384 km² (11.8% površine Slovenije) oziroma približno toliko kot Gorenjska ali Goriška ali Podravska regija. Na njenem območju živi skoraj 13% celotnega prebivalstva Slovenije, sestavlja pa jo 32 občin: Celje, Štore, Vojnik, Dobrna, Laško, Radeče, Mozirje, Ljubno, Gornji Grad, Luče, Solčava, Nazarje, Slovenske Konjice, Zreče, Vitanje, Šentjur pri Celju, Dobje, Šmarje pri Jelšah, Podčetrtek, Bistrica ob Sotli, Rogaška Slatina, Kozje, Rogatec, Velenje, Šoštanj, Šmartno ob Paki, Žalec, Braslovče, Polzela, Prebold, Tabor, Vranksko. Povprečna gostota prebivalstva v regiji je nad slovenskim povprečjem (108 prebivalcev/km²). Visoko nadpovprečno sta poseljeni občini Celje (520 prebivalcev/km²) in Velenje (407 prebivalcev/km²). Precej nižja pa je gostota poselitve v Zgornji Savinjski dolini (do 35 prebivalcev/km²) in na Kozjanskem (npr.: Kozje 38 prebivalcev/km²; Podčetrtek 55 prebivalcev/km²).

V obdobju od leta 1981-2001 je bila rast prebivalstva v regiji rahlo višja kot v povprečju v Sloveniji. Razmerje med mladimi in starimi je v regiji ugodnejše kot v slovenskem povprečju, saj je delež starega prebivalstva v regiji manjši, mladega pa višji. Indeks staranja prebivalstva je tako za slabih 10% pod slovenskim povprečjem.

Izobrazbena struktura

Leta 1998 je bila izobrazbenost prebivalstva v starosti od 16-65 let nekoliko slabša kot v slovenskem povprečju. Predvsem je bil nadpovprečen delež prebivalstva z najmanj osnovnošolsko oziroma poklicno izobrazbo, podpovprečen pa delež prebivalstva z višješolsko ali visokošolsko izobrazbo. V obdobju od leta 1991-1999 je nadpovprečno porasel delež študentov dodiplomskega študija na 1,000 prebivalcev, vendar je leta še vedno podpovprečen, saj dosega le 91% slovenskega povprečja. Tudi

stopnja vključenosti prebivalstva v starosti med 20 in 24 leti v dodiplomski študij je podpovprečna, v študijskem letu 1999/2000 je znašala le 89% slovenskega povprečja.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

Regija je imela v preteklosti dokaj razvito industrijo, ki je bila večinoma nekonkurenčna in vezana na nezahtevne trge, zato je že konec 80-ih, predvsem pa po letu 1992 doživela hudo gospodarsko krizo, katere posledice je čutiti še danes. Za regijo so bila v preteklosti značilna velika podjetja. Ob razpadu Jugoslavije so bila prizadeta z izgubo trga, zaradi velikosti pa so se težko prilagajala novim razmeram na tržišču. Regija je bila prisiljena povečati izvoz, neizogibna pa so bila tudi odpuščanja delavcev. Leta 1997 je regija ustvarila 12.1% slovenske bruto dodane vrednosti. Skoraj 40% dodane vrednosti je regija ustvarila v industriji, kar je nadpovprečno. Slabo polovico dodane vrednosti in obenem podpovprečen delež je ustvaril storitveni sektor, nadpovprečna deleža pa sta ustvarila kmetijstvo (4.6%) in gradbeništvo (6.6%). V letu 1999 je regija dosegala 91% slovenskega povprečja po višini BDP na prebivalca, kar je po naši oceni okoli 62% povprečja EU. Ekonomska moč prebivalstva v letu 2000 je znašala 89.6% slovenskega povprečja.

Poslovanje gospodarskih družb

V letu 2000 je v regiji poslovalo 3,260 gospodarskih družb, ki so oddale zaključni račun, v njih pa je bilo 59,390 zaposlenih. Število gospodarskih družb se je glede na leto 1999 nekoliko zmanjšalo, za 2.1% pa se je povečalo število zaposlenih v njih. Neto rezultat poslovanja je bil v Savinjski regiji ponovno pozitiven in leto 2000 je regija zaključila z 4.9 mrd čistega dobička, kar pa je manj kot leto poprej.

Industrija zaposluje skoraj 60% vseh zaposlenih v gospodarskih družbah. Število zaposlenih na podjetje je v industriji nadpovprečno, še posebej na področju rudarstva, v strojni, lesni in kemični industriji. Industrija je v letu 2000 ustvarila 53.6% prihodkov. Leto 2000 je zaključila pozitivno, vendar to ne velja za vse panoge v industriji. Negativno so poslovale gospodarske družbe v tekstilni industriji, energetiki in rudarstvu.

Druga pomembna dejavnost regije so storitve, kjer je v 71% gospodarskih družb zaposlenih 31.9% vseh zaposlenih v gospodarskih družbah v regiji. Storitve so v letu 2000 ustvarile 38.4% prihodkov regije. V letu 2000 so poslovale pozitivno, so pa bistveno bolj zadolžene kot industrija, saj znaša delež dolga v virih sredstev kar 87%.

Gradbeništvo zaposluje 7.4% delavcev v gospodarskih družbah. V tej dejavnosti se je povečala čista izguba poslovnega leta, tako da je gradbeništvo leto 2000 zaključilo z neto čisto izgubo. Rezultate poslovanja pa je izboljšalo kmetijstvo, ki je leta 2000 poslovalo pozitivno.

Ekonomičnost poslovanja savinjskega gospodarstva je na meji slovenskega povprečja, zelo nizka – najnižja med statističnimi regijami – pa je donosnost prihodkov. Po razpadu jugoslovanskega trga tudi Savinjska regija povečuje izvoz, tako da s 27.9% čistih prihodkov, ustvarjenih na tujem trgu, presega slovensko povprečje. Delež čiste izgube poslovnega leta v prihodkih se je v letu 2000 ponovno povečal (1.8%), vendar ni presegal slovenskega

*Nadpovprečen
delež dodane
vrednosti
ustvari v
industriji*

*Regija
povečuje
izvoz*

Stopnja registrirane brezposelnosti je nadpovprečna

povprečja (2.0%). Po višini plač na zaposlenega še vedno zaostaja za povprečjem Slovenije in v letu 2000 je ta zaostanek še malo povečala. Savinjska regija je najbolj zadolžena regija v Sloveniji, saj znaša delež dolga v virih sredstev kar 64.6%, tako da za dobro četrtino presega povprečno zadolženost.

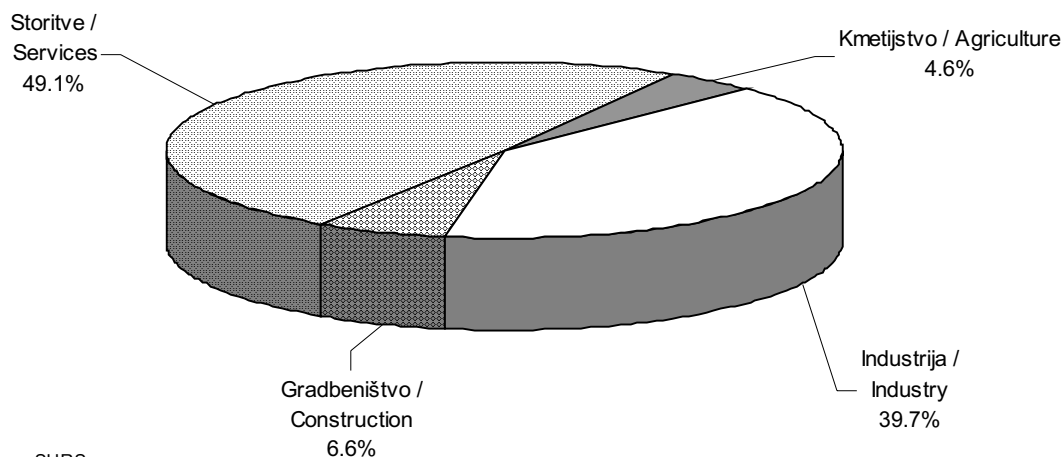
Brezposelnost

V Savinjski regiji se je brezposelnost po letu 1990 nadpovprečno povečala, kar je značilno predvsem za regije s staro industrijsko strukturo. Čeprav stopnja registrirane brezposelnosti pada že nekaj let zapored in je v prvem polletju 2001 znašala 13.3%, je še vedno nadpovprečna in preseganja slovenskega povprečja po tem kazalcu ni zmanjšala. Stopnja zaposlenosti je s 54.9% podpovprečna. Kar 62.1% brezposelnih išče zaposlitev več kot eno leto in jih uvrščamo v kategorijo dolgotrajno brezposelnih. Delež žensk med brezposelnimi je padel na 49.7% vseh brezposelnih, kar je malo pod slovenskim povprečjem (50.2%). Delež iskalcev zaposlitve brez strokovne izobrazbe je tudi padel pod slovensko povprečje. Kar dobra petina brezposelnih je trajnih presežkov, kar je nad povprečjem. Delež mladih med brezposelnimi, ki jih je dobra četrtina vseh brezposelnih, je še vedno nadpovprečen.

Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

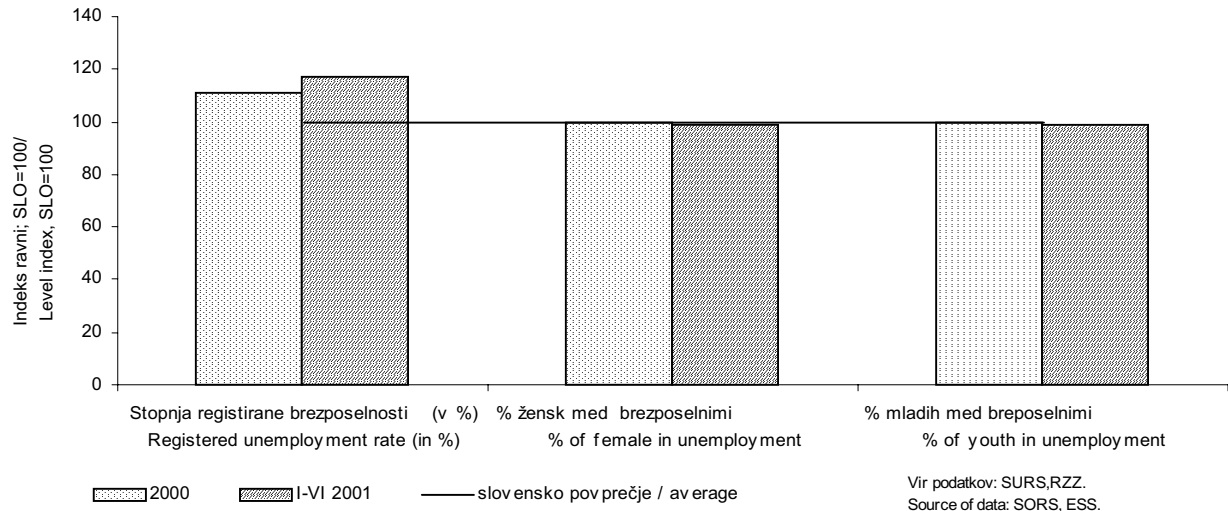
Sintezna ocena razvojnih možnosti uvršča Savinjsko regijo med stagnantne regije z določenimi pozitivno ocenjenimi razvojnimi potenciali. Ti razvojni potenciali so predvsem na področju dostopa do informacij o tržišču in tehnologiji, organizaciji in menedžmentu. Tu so upoštevani vključevanje v mednarodne projekte, delujoči poslovno informacijski, razvojni in podjetniški centri in število R&R osebja na 1,000 prebivalcev. Tri četrtine regije ima status območja s posebnimi razvojnimi problemi. Tu živi 68.3% prebivalstva regije, kar kaže na določena problematična območja regije.

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Savinjski regiji, leto 1997 /
Gross value added by activity in Savinjska region, year 1997**

Vir podatkov: SURS.
Source of data: SORS.

**Brezposelnost v Savinjski regiji /
Unemployment in Savinjska region**

4.11. SPODNJEPOSAVSKA REGIJA

SPODNJEPOSAVSKA REGIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravnji: SLO=100	v % regija =100	Rang	SLOVENIJA
						Vrednost
Površina (km ²)	885	4.4			11	20,273
Prebivalstvo (30.6.2001)	69,807	3.5			10	1,992,035
Gostota poselitve (30.6.2001)	79		80.3		8	98
Indeks staranja** (30.06.2001)	96.9		105.4		6	91.9
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2001/1981, v %	-3.6				11	5.3
BDP na prebivalca****, 1999, v 000 SIT	1,535		83.5		8	1,837
Bruto osnova za dohod. na preb., 2000, v SIT	796,056		85.8		10	927,592
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2001****	29,961	3.4			10	876,490
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2001, v %	14.6		124.5		9	11.7
Stopnja zaposlenosti***, I-VI 2001, v %	54.1		97.7		9	55.4
Površina v OPRP* (km ²)	885	4.4		100.0	1-3	57.2
Prebivalstvo v OPRP*	69,768	3.5		100.0	1-3	48.7

Opombe:

* OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Ur. l. RS, 60/99).

** Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100.

*** Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno prebivalstvo / delovno sposobno prebivalstvo * 100.

**** Ocena SURS.

Območje regije in demografska gibanja

Spodnjeposavska regija leži v jugovzhodnem delu Slovenije ob meji s Hrvaško. Po površini je druga najmanjša regija v Sloveniji, saj meri le 885 km² in pokriva 4.4 % površine Slovenije. Na območju regije, ki jo sestavljajo tri občine, Brežice, Krško in Sevnica, živi 3.5% celotnega prebivalstva Slovenije. Regija je razmeroma redko naseljena – povprečno na kvadratnem kilometru živi 79 prebivalcev.

Število prebivalcev regije se je v obdobju od leta 1981 do 2001 zmanjšalo za 3.6%, medtem ko se je v Sloveniji povečalo za 5.3%. Večji padec števila prebivalstva je v istem obdobju zabeležila le še Pomurska regija. Regija ima nadpovprečni delež starega in podpovprečni delež delovno sposobnega prebivalstva. Indeks staranja prebivalstva je nadpovprečen in presega slovensko povprečje za 5.4%, vendar se je od leta 1981, glede na slovensko povprečje, znatno znižal, saj je v letu 1981 slovensko povprečje presegal za 32%. Vendar to ne pomeni izboljšanja demografskih gibanj. Zaradi odseljevanja, zlasti mladega prebivalstva, se namreč določena območja regije, posebno obmejna, že praznijo, na drugi strani pa se prebivalstvo tudi v ostalih regijah pospešeno stara, kar zmanjšuje razliko med regijo in slovenskim povprečjem.

Izobrazbena struktura

Ob popisu prebivalstva leta 1991 je bila izobrazbena struktura delovno sposobnega prebivalstva med najnižjimi v Sloveniji, saj je znašala v povprečju 9.6 let šolanja. V letu 1998 je povprečno število let šolanja prebivalstva od 16 do 65 leta starosti znašalo 9.8 let, kar pomeni, da je regija povečala zaostajanje za slovenskim povprečjem, saj se je v drugih regijah izobrazbena struktura povečevala hitreje. V letu 1998 je imela regija bistveno nadpovprečen delež prebivalstva z osnovnošolsko ali poklicno izobrazbo (za dobrih 20% višjo kot v slovenskem povprečju), podpovprečen pa je bil delež prebivalstva s srednješolsko in višje ter visokošolsko izobrazbo. Predvsem slednji je dosegel le slabih 64% slovenskega povprečja. Stopnja vključenosti prebivalstva v starostni skupini od 20-24 let v

*Velik upad
števila prebi-
valcev po letu
1981*

dodiplomski študij je zelo nizka, saj dosega le 83% slovenskega povprečja in je nižja le še v Pomurski regiji. Po številu študentov dodiplomskega študija na 1,000 prebivalcev je regija na zadnjem mestu in prav tako po številu podiplomskih študentov.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

Regija je v letu 1997 ustvarila 3.1 % celotne slovenske bruto dodane vrednosti. V njeni strukturi je nadpovprečno zastopan primarni sektor, ki ustvari kar 8% bruto dodane vrednosti regije, kar je dvakrat več kot v povprečju v Sloveniji. Nadpovprečno pomemben je tudi sekundarni sektor, zlasti izstopa dejavnost oskrba z električno energijo, plinom in vodo, ki ustvari kar 13.8% bruto dodane vrednosti regije (v drugih regijah okoli 2% bruto dodane vrednosti). V zadnjih letih se gospodarska moč regije, v primerjavi z ostalimi regijami v Sloveniji, slabša. Tako je leta 1999 regija dosegala dobrih 84% vrednosti slovenskega bruto domačega proizvoda na prebivalca, kar pomeni padec za okoli 6 odstotnih točk v primerjavi z letom 1996 oz. za 2 odstotni točki z letom 1997. Zaostajanje za povprečjem držav članic EU pa regija ni povečala, saj le-ta po oceni še vedno znaša 57%.

Ekonomsko moč prebivalstva regije v letu 2000, merjena z višino bruto osnove za dohodnino na prebivalca, se je v primerjavi z letom 1999 zmanjšala in dosegla slabih 86 odstotnih točk slovenskega povprečja.

Poslovanje gospodarskih družb

V letu 2000 je v regiji poslovalo 901 gospodarskih družb, ki so oddale zaključni račun. V gospodarskih družbah je bilo zaposlenih 11,551 delavcev. Že od leta 1997 naprej se število zaposlenih v gospodarskih družbah povečuje. V zadnjem letu je bila sicer stopnja rasti nizka – le 0.1%, medtem ko se je število gospodarskih družb zmanjševalo (v letu 2000 se je zmanjšalo za 3.8%). Gospodarske družbe regije so vrsto let poslovale z izgubo, v letu 2000 pa so prvič po dolgem času poslovanje zaključile pozitivno. Čisti dobiček poslovnega leta, ki ga je regija ustvarila, je predstavljal 4.3% čistega dobička Slovenije. Tako se je delež čiste izgube v prihodkih regije precej zmanjšal, vendar je bil malo nad slovenskim povprečjem. Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu je znašal 27.4%, kar je nad slovenskim povprečjem (25.1%). Dodana vrednost na zaposlenega se je v zadnjih letih izboljšala in v letu 2000 tudi preseгла slovensko povprečje za 14.7%. Za slovenskim povprečjem regija zaostaja tudi po višini plač na zaposlenega – dosega 89% slovenskega povprečja. V letu 2000 je regija močno poskočila po višini čistega dobička na zaposlenega in za dobro četrtnino preseгла slovensko povprečje. V regiji se je zmanjšala tudi zadolženost. Delež dolga v virih sredstev je padel na 51%, kar je celo manj kot v slovenskem povprečju (51.4%). Investicijska aktivnost v regiji je padla, tako da v letu 2000 dosega le dobrih 95% slovenskega povprečja.

Brezposelnost

Stopnja registrirane brezposelnosti je v regiji že nekaj let zapored nadpovprečna in med najvišjimi v Sloveniji. V prvem polletju leta 2001 je znašala 14.6%, kar je za 0.7 odstotnih točk več kot leta 2000 in za 2.9 odstotne točke več kot v slovenskem povprečju. To je edina regija, kjer se je stopnja registrirane brezposelnosti povečala glede na leto 2000.

V gospodarski strukturi pomemben energetski sektor

V letu 2000 so gospodarske družbe zaključile poslovanje pozitivno

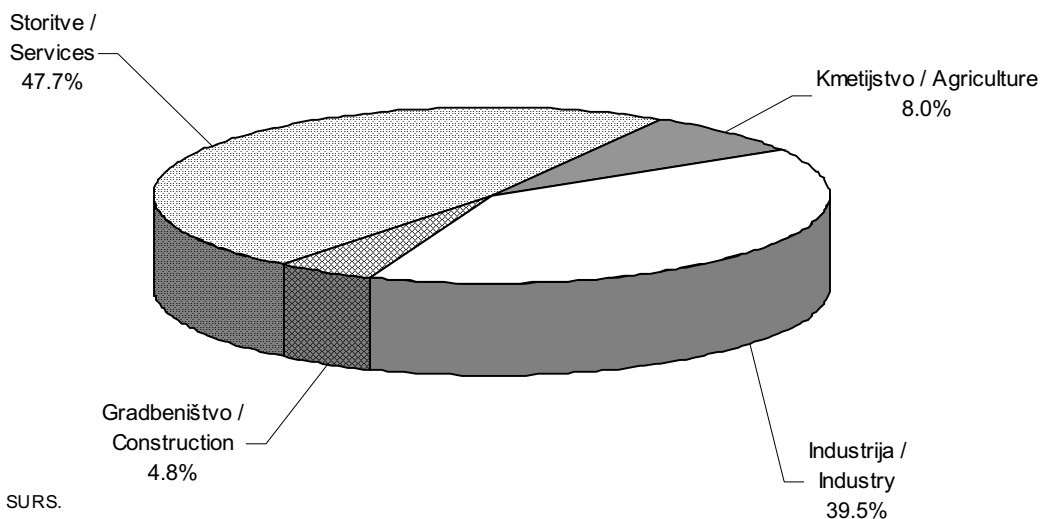
Celotno območje regije je območje s posebnimi razvojnimi problemi

Stopnja zaposelnosti je bila v prvih šestih mesecih leta 2001 podpovprečna in je znašala 54.1%. Ob visoki brezposelnosti je zelo neugodna tudi struktura brezposelnih, predvsem zaradi visokega deleža brezposelnih brez strokovne izobrazbe. Teh je kar polovica vseh brezposelnih v regiji oz. za 2.5 odstotnih točk več kot v povprečju v Sloveniji. Blizu slovenskega povprečja se giblje delež brezposelnosti mladih, vendar se le-ta zmanjšuje. Delež tistih, ki iščejo prvo zaposlitev, pa je v prvem polletju 2001 že padel pod slovensko povprečje. Podpovprečen je tudi delež brezposelnih, starih nad 40 let, delež žensk med brezposelnimi pa je celo najnižji v Sloveniji. Podpovprečen je tudi delež iskalcev zaposlitve zaradi stečaja in delež trajnih presežkov med brezposelnimi.

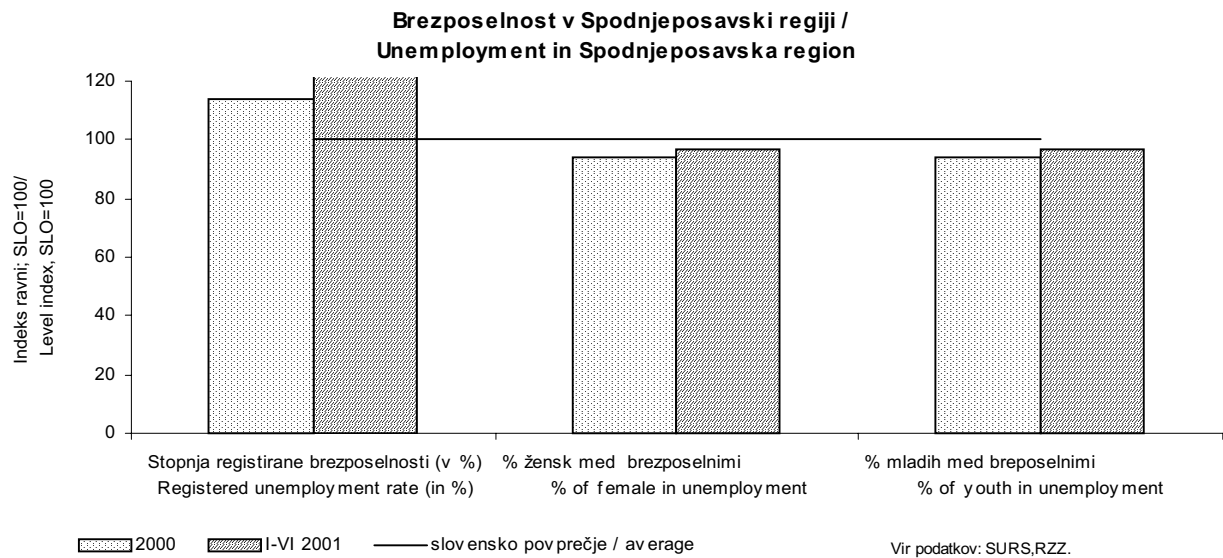
Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

Celotno območje regije, to je vse tri občine, ki sestavljajo Spodnjeposavsko statistično regijo, je opredeljeno kot območje s posebnimi razvojnimi problemi. V regiji ni ekonomsko šibkih območij, pač pa se pojavljajo območja s strukturnimi problemi in razvojno omejevana obmejna območja. Razvojne prednosti regije naj bi bile predvsem v dobro razviti obrtni dejavnosti, bogati kulturni in zgodovinski dediščini, naravnih danostih, močan impulz za razvoj regije pa bi lahko v prihodnje predstavljala obmejna lega s Hrvaško (krepitev čezmejnega sodelovanja).

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Spodnjeposavski regiji, leto 1997 /
Gross value added by activity in Spodnjeposavska region, year 1997**

Vir podatkov: SURS.
Source of data: SORS.

4.12. ZASAVSKA REGIJA

ZASAVSKA REGIJA	Vrednost	v % SLO=100	Indeks ravni; SLO=100	v % regija= 100	Rang	SLOVENIJA Vrednost
Površina (km ²)	264	1.3			12	20,273
Prebivalstvo (30.6.2001)	46,203	2.3			12	1,992,035
Gostota poselitve (30.6.2001)	175		178.1		2	98
Indeks staranja** (30.06.2001)	104.5		113.8		10	91.9
Stopnja rasti prebivalstva I-VI 2001/1981, v %	-0.2				10	5.3
BDP na prebivalca****, 1999, v 000 SIT	1,475		80.3		11	1,837
Bruto osnova za dohod. na preb., 2000, v SIT	877,832		94.6		6	927,592
Št. aktivnega prebivalstva, I-VI 2001****	19,654	2.2			12	876,490
Stopnja brezposelnosti, I-VI 2001, v %	14.8		126.2		10	11.7
Stopnja zaposlenosti***, I-VI 2001, v %	53.0		95.7		10	55.4
Površina v OPRP* (km ²)	117	0.6		44.3	8	57.2
Prebivalstvo v OPRP*	29,221	1.5		63.0	7	48.7

Opombe:

* OPRP - območja s posebnimi razvojnimi problemi po ZSRR (Ur. l. RS, 60/99).

** Indeks staranja = stari 65 let in več / stari od 0 do 14 let * 100.

*** Stopnja zaposlenosti = delovno aktivno prebivalstvo / delovno sposobno prebivalstvo * 100.

**** Ocena SURS.

*Najmanjša
statistična
regija*

Območje regije in demografska gibanja

Zasavska regija je med slovenskimi regijami najmanjša tako po številu prebivalcev (2.3% prebivalcev Slovenije) kot tudi po površini (1.3% površine Slovenije). Sestavljajo jo občine Trbovlje, Zagorje ob Savi in Hrastnik. S 175 prebivalci na km² je druga najgosteje naseljena regija (takoj za Osrednjeslovensko regijo).

V obdobju od 1981 do 2001 je prebivalstvo regije stagniralo. Število mladega prebivalstva do 14 let je upadalo, bistveno hitreje kot v slovenskem povprečju pa je naraščalo prebivalstvo, staro nad 64 let. V strukturi prebivalstva po starostnih skupinah znaša delež mladega prebivalstva 14.7% vsega prebivalstva regije in je med najnižjimi v Sloveniji, delež prebivalstva nad 64 let pa je nad slovenskim povprečjem in znaša 15.4%. Omenjena demografska gibanja se odražajo na indeksu staranja prebivalstva, ki je v prvem polletju leta 2001 za 13.8% presegal slovensko povprečje (višji indeks staranja prebivalstva sta zabeležili le Obalno-kraška in Goriška regija).

Izobrazbena struktura

Ob popisu leta 1991 je bila izobrazbena struktura delovno sposobnega prebivalstva regije podpovprečna in je znašala 9.8 let šolanja. V letu 1998 se je to število povzpelo na 10.3 let, kar pa pomeni, da regija še vedno ni zmanjšala zaostajanja za slovenskim povprečjem. Po izobrazbeni strukturi prebivalstva je imela v letu 1998 še vedno nadpovprečen delež prebivalstva z osnovnošolsko ter poklicno izobrazbo in nadpovprečen delež s srednješolsko izobrazbo, podpovprečna pa je bila po deležu prebivalstva z višjo in visoko izobrazbo. 40% prebivalstva od 20-24 let je bilo vključenega v dodiplomski študij, kar je za 8% manj kot v slovenskem povprečju. Po deležu študentov dodiplomskega študija na 1,000 prebivalcev je regija še na slabšem, saj dosega le 86% slovenskega povprečja. Po deležu študentov podiplomskega študija kažejo podatki nekoliko boljšo sliko, vendar je tudi tu regija podpovprečna.

Gospodarska struktura in gospodarska moč regije

Zasavska regija je v letu 1997 ustvarila okoli 1.9% celotne slovenske bruto dodane vrednosti. V strukturi bruto dodane vrednosti je nadpovprečno zastopan sekundarni sektor, ki je leta 1997 prispeval več kot 50% bruto dodane vrednosti regije. Izstopa zlasti dejavnost rudarstvo in predelovalne dejavnosti, ki so ustvarile 43.5% bruto dodane vrednosti. Po drugi strani pa primarni sektor ustvari le 1.7% bruto dodane vrednosti, kar je bistveno manj, kot znaša v povprečju delež primarnega sektorja v Sloveniji. Podpovprečno so v strukturi bruto dodane vrednosti zastopane tudi storitvene dejavnosti. Te so v letu 1997 ustvarile le dobrih 41% bruto dodane vrednosti, kar je slabih 17 odstotnih točk manj kot v povprečju v Sloveniji. V letu 1999 je bruto domači proizvod na prebivalca v Zasavski regiji dosegel le 80% vrednosti slovenskega bruto domačega proizvoda na prebivalca, kar je za 2 odstotni točki manj kot leta 1997, in po naši oceni predstavlja okoli 55% povprečja EU. Ekonomska moč prebivalstva, merjena z bruto osnovo za dohodnino, je v letu 2000 dosegla slabih 95% slovenskega povprečja.

Poslovanje gospodarskih družb

V Zasavski regiji je v letu 2000 poslovalo 482 gospodarskih družb, ki so oddale zaključne račune, zaposlovale pa so 9,771 delavcev. Število gospodarskih družb se je v zadnjem letu ponovno zmanjšalo, tokrat za 4%, število zaposlenih v njih pa je poraslo za 1.1%. Število zaposlenih na gospodarsko družbo je v Zasavju nadpovprečno visoko (20 zaposlenih na podjetje), kar pomeni, da prevladujejo v regiji velika podjetja. To je povezano s strukturo gospodarstva. Velika podjetja prevladujejo v rudarstvu in energetiki, v predelovalni industriji pa predvsem v tekstilni, usnjarski, pohištveni industriji in proizvodnji nekovinskih izdelkov.

Gospodarske družbe regije so leto 2000 zaključile z negativnim poslovnim izidom. Čista izguba poslovnega leta se je nekoliko zmanjšala v primerjavi z letom 1999 in predstavlja petino čiste izgube poslovnega leta v Sloveniji. Še v letu 1999 je čista izguba v Zasavski regiji predstavljala več kot polovico vse slovenske čiste izgube poslovnega leta. Delež čiste izgube v skupnih prihodkih je znašal 4.4%, kar je 2.3 odstotne točke več, kot znaša povprečje za slovensko gospodarstvo. Regija relativno malo izvažata, saj je s čistimi prihodki od prodaje blaga in storitev na tujem trgu v letu 2000 ustvarila le dobro petino vseh prihodkov, kar je manj kot v povprečju v Sloveniji. Dodana vrednost na zaposlenega je v regiji podpovprečna. Glede na leto 1999 se je še zmanjšala, tako da je regija povečala svoj zaostanek za slovenskim povprečjem po tem kazalcu in dosega le 90.3%. Zelo slab rezultat beleži regija po vrednosti čistega dobička poslovnega leta na zaposlenega, ki malo presega polovico slovenskega povprečja. V letu 2000 so se v povprečju znižale tudi plače na zaposlenega, ki so dosegle 94.5% slovenskega povprečja. Za regijo je značilna tudi skromna investicijska dejavnost. Delež izdatkov za investicije v sredstvih se je glede na leto 1999 zmanjšal in dosega 8.9%. Je najnižji med vsemi regijami, kar pomeni, da regija dosega le slabih 70% slovenskega povprečja (povprečni delež investicijskih izdatkov gospodarskih družb v Sloveniji je 12.9%). Manjša investicijska aktivnost se odraža tudi v manjši zadolženosti gospodarstva regije. Kazalec o deležu dolga v virih sredstev znaša le 36.5%, kar kaže bistveno ugodnejšo sliko kot v povprečju v Sloveniji, kjer znaša povprečna višina dolga v virih sredstev 51.4%.

V gospodarski strukturi nadpovprečno zastopan sekundarni sektor s poudarkom na rudarstvu in predelovalnih dejavnostih

Gospodarske družbe v letu 2000 poslovale negativno

Visoka stopnja registrirane brezposelnosti

Regija s slabimi socio-ekonomskimi razmerami in omejenimi razvojnimi potenciali

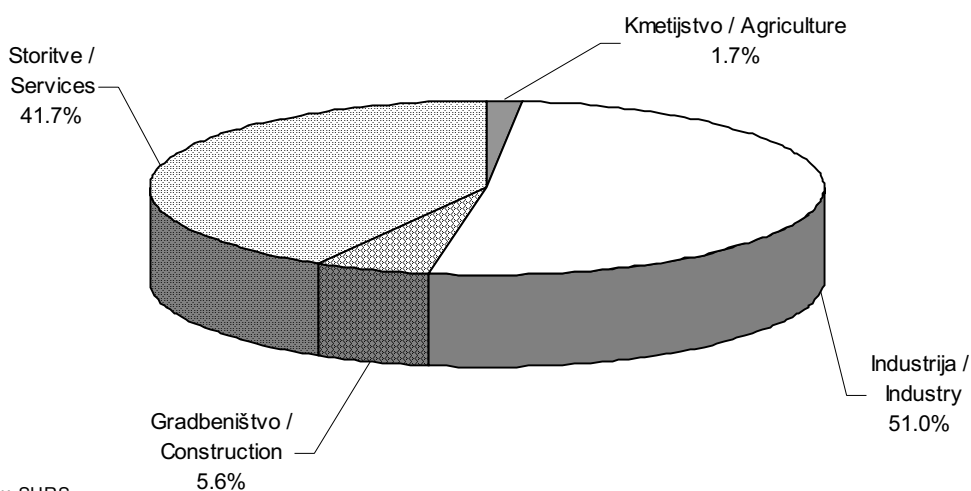
Brezposelnost

Velik problem Zasavske regije je visoka brezposelnost, ki jo pesti že od začetka 90-ih let. Od leta 1998 se stopnja registrirane brezposelnosti sicer zmanjšuje, vendar je v prvem polletju leta 2001 še vedno znašala 14.8%, kar Zasavsko regijo uvršča na tretje mesto med statističnimi regijami (višjo stopnjo brezposelnosti imata le Podravska in Pomurska regija). Ustrezno temu je tudi stopnja zaposlenosti podpovprečna in znaša 53%. Med brezposelnimi je nadpovprečen delež (63.2%) dolgotrajno brezposelnih, zelo neugodna pa je tudi struktura isklacev zaposlitve. Tako je delež brezposelnih s I. in II. stopnjo izobrazbe (brez strokovne izobrazbe) med brezposelnimi več kot 50 odstoten, visoko nadpovprečen je delež brezposelnih mladih, skoraj petina pa je takih, ki prvič iščejo zaposlitev. Nadpovprečna je tudi brezposelnost žensk, ki jih je med brezposelnimi 53.5%. Delež brezposelnih, starih nad 40 let, se je nekoliko zmanjšal in padel pod slovensko povprečje. Prav tako pada tudi delež trajnih presežkov med brezposelnimi, vendar le-ti še vedno presegajo slovensko povprečje.

Sintezna ocena razvojnih možnosti regije

Od treh občin, ki sestavljajo Zasavsko regijo, se dve (Hrastnik in Trbovlje) uvrščata med območja s posebnimi razvojnimi problemi (občini predstavljata dobrih 44% površine in 63% prebivalstva regije). Glede na sintezno oceno razvojnih možnosti regij je Zasavska regija uvrščena v skupino s slabimi socio-ekonomskimi razmerami, ki imajo omejene razvojne potenciale. V regiji obstajajo močne podporne institucije za spodbujanje regionalnega razvoja, kar naj bi ob močni regijski identiteti, v regiji razpoložljivi delovni sili s specifičnimi (industrijskimi) znanji in razpoložljivo podporno infrastrukturo za nova podjetja, predstavljalo dobro osnovo za hitrejši razvoj v prihodnje.

**Bruto dodana vrednost po sektorjih v Zasavski regiji, leto 1997 /
Gross value added by activity in Zasavska region, year 1997**

Vir podatkov: SURS.
Source of data: SORS.

**Brezposelnost v Zasavski regiji /
Unemployment in Zasavska region**

5. RAZLIKE V STOPNJI RAZVITOSTI REGIJ IN PREDNOSTNA OBMOČJA ZA DODELJEVANJE REGIONALNIH SPODBUD

Razlike v stopnji razvitosti regij

Stopnja razvitosti regij v Sloveniji je različna, in manjša ko je teritorialna enota, na kateri jo merimo, večje razlike se kažejo. Pri tem pa je pomembno tudi, kaj opazujemo, oz. kateri kazalec upoštevamo, saj nekateri kazalci kažejo na večje medregionalne razlike, drugi pa na manjše, kar je razvidno tudi iz analize regij v predhodnem poglavju. Tako npr. kaže eno največjih razlik med regijami stopnja registrirane brezposelnosti, ki je med regijo z najnižjo in najvišjo vrednostjo tega kazalca kar 1:3 in z leti celo narašča. Čeprav stopnja registrirane brezposelnosti pada, pa se relativne razlike med regijami ne zmanjšujejo, ker je dinamika padanja stopnje registrirane brezposelnosti po regijah različna. Podobno kaže tudi delež prebivalstva z najmanj višjo in visoko izobrazbo razliko 1:3.

Na drugi strani pa so medregionalne razlike v višini bruto domačega proizvoda na prebivalca relativno majhne, še posebno, če jih primerjamo z medregionalnimi razlikami v državah članicah EU ali pa v državah kandidatkah za članstvo v EU. V letu 1998 so v Sloveniji znašale razlike med regijo z najnižjo in regijo z najvišjo vrednostjo tega kazalca 1:1.7, v državah članicah EU 1:5.8, v državah kandidatkah pa 1:5.2. Znotraj držav kandidatk so bile razlike manjše, toda običajno še vedno večje kot v Sloveniji – na Češkem in Slovaškem 1:2.5, na Poljskem 1:2, na Madžarskem 1:2.2.

Dejstvo je torej, da medregionalne razlike v Sloveniji obstajajo, in čeprav so manjše, kot jih poznajo v državah članicah EU ali pa državah kandidatkah, so za nas pomembne. Prav gotovo je k manjšim medregionalnim razlikam pripomogla regionalna politika v preteklosti, ki ima v Sloveniji že tridesetletno tradicijo, in jo nadaljuje nova regionalna politika. Eno temeljnih načel regionalne politike je njena ciljna naravnost, ki pomeni upoštevanje različne stopnje razvitosti regij in občin v Sloveniji pri dodeljevanju regionalnih spodbud. Dajalci posameznih spodbud določijo višino in pogoje sofinanciranja projektov glede na njihov namen in obliko, pri tem pa jih regionalna politika Vlade Republike Slovenije spodbuja k teritorialni diferenciaciji intenzivnosti spodbud tako, da projektom iz območij, ki jim je določena višja stopnja prednosti, zagotavlja prioriteto pri izboru, oziroma da projektom iz teh območij določa višji odstotek državnega sofinanciranja. Višja stopnja prednosti je določena na osnovi indeksa razvojne ogroženosti³ in seznamov skupin statističnih regij in občin (liste A,B,C in D), katerih metodologija je opisana v nadaljevanju.

Ciljna naravnost slovenske regionalne politike

5.1. Metodologija za izračun indeksa razvojne ogroženosti

Osnova za izračun indeksa razvojne ogroženosti so podatki o deležu prebivalstva v območjih s posebnimi razvojnimi problemi v statističnih regijah in sintezni oceni razvojnih možnosti regij.

Indeks razvojne ogroženosti

³ Indeks razvojne ogroženosti in liste A, B, C in D so sestavni del Strategije regionalnega razvoja Slovenije. Metodologije za njihov izračun so oblikovali strokovnjaki iz Urada za makroekonomske analize in razvoj, Agencije RS za regionalni razvoj in Ministrstva za gospodarstvo, Področje za regionalni razvoj.

Prebivalstvo v območjih s posebnimi razvojnimi problemi

Območja s posebnimi razvojnimi problemi (OPRP) so določena v Uredbi o vrednosti meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi in določitvi občin, ki izpolnjujejo ta merila (Ur.l. RS, št. 59/00). Veljajo za obdobje od 2000-06. Pri določitvi teh območij so bili upoštevani podatki o skupnem številu prebivalstva na stanje 31.3.1999 (takrat zadnji razpoložljivi podatki).

Tabela 1: Prebivalci v območjih s posebnimi razvojnimi problemi, 31.3.1999

Regije	% prebivalcev v OPRP v regiji
Osrednjeslovenska	6.0
Obalno-kraška	0.0
Gorenjska	17.9
Goriška	18.3
Savinjska	68.3
Jugovzhodna Slovenija	63.6
Pomurska	100.0
Notranjsko-kraška	51.0
Podravska	100.0
Koroška	65.5
Spodnjeposavska	100.0
Zasavska	63.0
Slovenija	48.7

Vir: SURS, preračuni UMAR.

Sintezna ocena razvojnih možnosti regij

Sintezna ocena razvojnih možnosti regij je nastala s pomočjo orodja »Analiza slovenskih regij: izkoriščanje regionalnih potencialov in ocena razvojnih možnosti slovenskih statističnih regij«. Razvili so jo leta 1997 na Inštitutu za ekonomska raziskovanja (IER) ob pomoči strokovnjakov Urbanističnega inštituta RS in Ekonomske fakultete in je bila vključena v Belo knjigo o regionalnem razvoju Slovenije in Strategijo regionalnega razvoja Slovenije. Ob pripravi Strategije regionalnega razvoja Slovenije v letu 2000 je sintezno oceno dopolnil mag. Damjan Kavaš z Inštituta za ekonomska raziskovanja. Natančna metodologija je prikazana v DZ št.8/letnik IX/2000.

Tabela 2: Sintezna ocena razvojnih možnosti statističnih regij

Regije	Sintezna ocena
Osrednjeslovenska	+55
Obalno-kraška	+32
Gorenjska	+27
Goriška	+10
Savinjska	-16
Jugovzhodna Slovenija	4
Pomurska	-43
Notranjsko-kraška	-13
Podravska	-7
Koroška	-9
Spodnjeposavska	-38
Zasavska	-29

Vir: IER.

Za izračun indeksa razvojne ogroženosti regij smo najprej standardizirali kazalca o deležu prebivalstva na območjih s posebnimi razvojnimi problemi v regijah in sintezno oceno razvojnih možnosti, da smo dobili med seboj primerljive vrednosti. Standardizirali smo po formuli: (dejanska vrednost – minimalna vrednost)/(max. vrednost – minimalna vrednost). Tako dobljeni rezultati so naslednji:

Tabela 3: Standardiziranje uporabljenih kazalcev za izračun indeksa razvojne ogroženosti

Regije	Standardizirani kazalci	
	% prebivalcev v OPRP v regiji	Sintezna ocena
Osrednjeslovenska	0.06	0.00
Obalno-kraška	0.00	0.23
Gorenjska	0.18	0.29
Goriška	0.18	0.46
Savinjska	0.68	0.72
Jugovzhodna Slovenija	0.64	0.52
Pomurska	1.00	1.00
Notranjsko-kraška	0.51	0.69
Podravska	1.00	0.63
Koroška	0.66	0.65
Spodnjeposavska	1.00	0.95
Zasavska	0.63	0.86
Slovenija	0.49	0.84

Vir: IER, SURS, preračuni UMAR.

Za dokončen izračun indeksa razvojne ogroženosti smo upoštevali zgornja standardizirana kazalca – vsakega s težo 50%, kar nam je dalo naslednji izračun:

Tabela 4: Indeks razvojne ogroženosti

Regije	Indeks razvojne ogroženosti		
	Indeks	Indeks ravni; SLO=100	Delež v % (SLO=100%)
Osrednjeslovenska	0.030	5	0.4
Obalno-kraška	0.117	18	1.7
Gorenjska	0.232	35	3.4
Goriška	0.321	48	4.7
Savinjska	0.704	106	10.4
Jugovzhodna Slovenija	0.578	87	8.5
Pomurska	1.000	151	14.8
Notranjsko-kraška	0.602	91	8.9
Podravska	0.816	123	12.1
Koroška	0.654	99	9.7
Spodnjeposavska	0.974	147	14.4
Zasavska	0.743	112	11.0
Regije skupaj	6.772		
Slovenija	0.662	100	100.0

Vir: IER, SURS, preračuni UMAR.

Tako dobljeni indeks razvojne ogroženosti se uporablja v različnih primerih, ko se želi difereciirati razvojne spodbude. Ta indeks se uporablja tudi za določitev seznamov A,B,C,D. Navodilo o prednostnih območjih dodeljevanja spodbud, pomembnih za regionalni razvoj (Ur.l. RS št. 44/2001), namreč določa, da dajalci spodbud (ministrstva, agencije, javni skladi...) določijo

stopnjo prednosti pri izboru projektov na osnovi seznamov A,B,C,D. Metodologija, ki je bila pri tem uporabljena, je opisana v nadaljevanju.

5.2. Metodologija za uvrstitev regij in občin v sezname A, B, C in D

V sezname A, B, C in D so uvrščene regije po eni metodi in občine po drugi metodi.

Razdelitev regij na liste A, B, C in D

V skladu z 19. členom Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Ur.l. 60/99) so prednostne regije tiste, ki po vrednosti bruto domačega proizvoda na prebivalca ali stopnje brezposelnosti za več kot 20% negativno odstopajo od državnega povprečja. Podatki kažejo (glej tabelo 6), da so te regije naslednje:

- po višini BDP/prebivalca: Pomurska
- po stopnji registrirane brezposelnosti: Pomurska, Podravska in Zasavska.

Torej, Pomurska, Podravska in Zasavska so kot regije uvrščene v listo A. Pri tem so upoštevani podatki, ki so bili razpoložljivi ob sprejetju Zakona.

Za končni seznam prednostnih regij (A, B, C in D) pa se upošteva 19. člen Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in indeksa razvojne ogroženosti ob upoštevanju naslednjih razredov:

Lista regij

Tabela 5: Indeks razvojne ogroženosti - razredi

Razredi	Lista
do 30	D
od 31- 75	C
od 76 - 120	B
nad 121	A

Opomba: A pomeni najvišjo stopnjo ogroženosti oz. najvišjo stopnjo prednosti pri izboru projektov.

Tabela 6: Prednostne regije po 19. členu Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja

Regije	BDP na prebivalca, 1996	Registrirana stopnja brezposelnosti, I-VI 1999	Indeks razvojne ogroženosti	Indeks razvojne ogroženosti (v indeksih ravni; SLO = 100)	Lista
Osrednjeslovenska	132	77.6	0,030	5	D
Obalno-kraška	102	74.2	0,117	18	D
Gorenjska	92	87.8	0,232	35	C
Goriška	99	57.0	0,321	48	C
Savinjska	95	112.8	0,704	106	B
Jugovzhodna Slovenija	92	74.8	0,578	87	B
Pomurska	78	134.0	1,000	151	A
Notranjsko-kraška	85	89.9	0,602	91	B
Podravska	82	151.9	0,816	123	A
Koroška	86	86.0	0,654	99	B
Spodnjeposavska	91	110.0	0,974	147	A
Zasavska	84	129.4	0,743	112	A
Slovenija	100	100	0,662	100	

Vir: SURS, preračuni UMAR.

Razdelitev občin na liste A, B, C in D

Metodologija za izračun list A, B, C in D po občinah (v skladu z Navodilom o prednostnih območjih dodeljevanja spodbud, pomembnih za skladni regionalni razvoj, Ur.l. 44/2001) pa je nekoliko drugačna. Metoda izhaja iz območij s posebnimi razvojnimi problemi – to je 129 občin v Sloveniji (glej poglavje 3. Regionalni razvoj v Sloveniji) in temelji na upoštevanju naslednjih kazalcev:

- bruto osnova za dohodnino na prebivalca,
- stopnja registrirane brezposelnosti,
- delež delovno aktivnega prebivalstva v kmetijstvu od skupnega prebivalstva,
- indeks rasti prebivalstva,
- lege v 10-km obmejnem pasu (več kot 50% površine občine leži v tem pasu).

Ti kazalci imajo različno težo, tako da ima bruto osnova za dohodnino težo 40%, stopnja brezposelnosti težo 30% in ostali trije kazalci po 10%.

Ker pa je intenzivnost problematike znotraj posameznega kazalca po občinah v Sloveniji različna in se lahko giblje tudi v razponu od 1:7, je v izračunu list upoštevana tudi intenzivnost problematike, in sicer na naslednji način. Znotraj vsakega kazalca smo določili razrede, ki smo jih tudi točkovali po načelu, da je najvišje točkovano največje negativno odstopanje od slovenskega povprečja in v končni razdelitvi pomeni, da imajo občine v listi A, najvišjo stopnjo razvojne ogroženosti. Točke so po posameznih kazalcih naslednje (ob tem, da se upoštevajo podatki, ki so bili na voljo ob določitvi območij s posebnimi razvojnimi problemi – v letu 1999 in 2000):

Bruto osnova za dohodnino na prebivalca (leto 1997)

- manj kot 50% slov. povprečja = 100 točk
- od 51% - 60% slov. povprečja = 90 točk
- od 61% - 70% slov. povprečja = 80 točk
- od 71% - 75% slov. povprečja = 70 točk
- od 76% - 80% slov. povprečja = 60 točk
- več ali enako 81% slov. povprečja = 0 točk

Stopnja registrirane brezposelnosti (I.-VI 1999)

- manj kot 120% slov. povprečja = 0 točk
- od 120% - 129% slov. povprečja = 60 točk
- od 130% - 144% slov. povprečja = 70 točk
- od 145% - 159% slov. povprečja = 80 točk
- od 160% - 174% slov. povprečja = 90 točk
- več ali enako 175% slov. povprečja = 100 točk

Delež delovno aktivnega prebivalstva v kmetijstvu od skupnega prebivalstva (oktober 1999)

- manj kot 120% slov. povprečja = 0 točk
- od 120% - 199% slov. povprečja = 20 točk
- od 200% - 249% slov. povprečja = 40 točk
- od 250% - 349% slov. povprečja = 60 točk
- od 350% - 499% slov. povprečja = 80 točk
- več ali enako 500% slov. povprečja = 100 točk

Indeks rasti prebivalstva (od 1991-1999)

- manj kot 90% slov. povprečja = 100 točk
- od 90% - 92,9% slov povprečja = 80 točk
- od 93% - 96% slov povprečja = 60 točk

Lege v 10-km obmejnem pasu

- če je občina 10-km obmejnem pasu = 100 točk, sicer = 0 točk

Postopek za končni izračun točk je sledeč. Najprej se točkuje vsako občino, ki ima status območja s posebnimi razvojnimi problemi (v skladu z Uredbo o vrednosti meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi in določitvi občin, ki izpolnjujejo ta merila Ur.l. 59/2000), po posameznem kazalcu glede na intenzivnost problema, upošteva se zgornje razrede. Nato se število točk sešteje, pri tem pa se upošteva različne teže za posamezne kazalce. Končne rezultate po občinah smo nato razdelili v liste A, B, C in D po naslednjih razredih:

Od 0 do 25 točk = lista D

Od 26 do 45 točk = lista C

Od 46 do 70 točk = lista B

Od 71 točk dalje = lista A.

Po opisani metodi so občine s posebnimi razvojnimi problemi v listo A, B, C in D razvrščene takole:

LISTA A:

Benedikt, Cankova, Dobrovnik-Dobronak, Gornja Radgona, Grad, Kuzma, Pesnica, Podlehnik, Podvelka, Puconci, Razkrižje, Ribnica na Pohorju, Rogašovci, Solčava, Sveti, Andraž v Slovenskih goricah, Sveti Jurij, Šalovci, Trnovska vas, Zavrč.

LISTA B:

Bistrica ob Sotli, Cerkljenjak, Črenšovci, Destričnik, Dobje, Duplek, Gorišnica, Gornji Petrovci, Hodoš – Hodos, Juršinci, Kobilje, Kostel, Kozje, Kungota, Ljutomer, Loški Potok, Lovrenc na Pohorju, Luče, Majšperk, Markovci, Moravske Toplice, Odranci, Ormož, Osilnica, Podčetrtek, Radlje ob Dravi, Selnica ob Dravi, Slovenske Konjice, Sveta Ana, Šentilj, Šentjur pri Celju, Šmarje pri Jelšah, Štore, Turnišče, Velika Polana, Videm, Žetale.

LISTA C:

Beltinci, Črna na Koroškem, Dobrna, Dornava, Gorenja vas - Poljane, Gornji Grad, Jesenice, Kidričevo, Kočevje, Križevci, Lenart, Lendava, Ljubno, Maribor, Muta, Nazarje, Oplotnica, Prevalje, Radenci, Rogatec, Ruše, Semič, Sodražica, Starše, Šentjernej, Škocjan, Tabor, Tišina, Trbovlje, Velike Lašče, Veržej, Vitanje, Vransko, Vuzenica, Žužemberk.

LISTA D:

Bloke, Braslovče, Brda, Brežice, Celje, Cerklje na Gorenjskem, Črnomelj, Dobropolje, Dol pri Ljubljani, Dolenjske Toplice, Hajdina, Hoče – Slivnica, Hrastnik, Ilirska Bistrica, Ivančna Gorica, Kanal, Kobarid, Krško, Loška dolina, Lukovica, Metlika, Mežica, Miklavž na Dravskem polju, Mirna Peč, Mislinja, Mozirje, Murska Sobota, Pivka, Ptuj, Rače – Fram, Ravne na Koroškem, Rogaška Slatina, Sevnica, Slovenska Bistrica, Trebnje, Vipava, Zreče, Žalec.

*Seznam
občin po listi
A, B, C in D*

6. VIRI IN LITERATURA

1. BEVC M. et. al., 2001, Znanje in izobraževanje v Sloveniji v luči priključitve EU, Raziskava v okviru projekta: Strategija gospodarskega razvoja Slovenije: Slovenija v Evropski uniji. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.
2. Ekonomsko ogledalo, UMAR, št. 8-9, let.VII, Ljubljana, september 2001.
3. GOSAR A., 1995, Nekatero sodobne socialnogeografske značilnosti prebivalstvene sestave Slovenije s posebnim ozirom na medregionalne selitve, Regionalni vidiki demografske politike Slovenije, Komisija za regionalni razvoj Državnega sveta RS in Nacionalni komite za demografsko politiko RS pri ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve, Ljubljana.
4. HANŽEK M. et. al, 1999, Poročilo o človekovem razvoju, Urad za makroekonomske analize in razvoj in UNDP, Ljubljana.
5. KUKAR S. et. al, 1994, Strategija, politika in ukrepi za izvajanje skladnejšega regionalnega razvoja, Inštitut za ekonomska raziskovanja Ljubljana.
6. KUKAR S. in GULIČ A., 1992, Regionalni razvoj in regionalizacija Slovenije, Inštitut za ekonomska raziskovanja Ljubljana in Urbanistični inštitut Republike Slovenije, Ljubljana.
7. Merila za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi ter njihove mejne vrednosti, Inštitut za ekonomska raziskovanja Ljubljana, marec 2000.
8. Navodilo o prednostnih območjih dodeljevanja spodbud, pomembnih za regionalni razvoj, Ur.l. RS št. 44/2001.
9. Navodilo o minimalni obvezni vsebini in metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja regionalnega razvojnega programa, Ur.l.RS št. 52/2000.
10. News release, No 22/2001, Eurostat, February 2001.
11. PEČAR J., 1998, Regionalni vidiki razvoja Slovenije s poudarkom na finančnih rezultatih poslovanja gospodarskih družb v letu 1997, UMAR. Delovni zvezek 1998 (VII) 9, Ljubljana.
12. PEČAR J., 2000, Regionalni vidiki razvoja Slovenije s poudarkom na finančnih rezultatih poslovanja gospodarskih družb v letu 1998, UMAR. Delovni zvezek 1999 (VIII) 8, Ljubljana.
13. PEČAR J., FARIČ M., 2001, Regionalni vidiki razvoja Slovenije s poudarkom na finančnih rezultatih poslovanja gospodarskih družb v letu 1999, UMAR. Delovni zvezek 2000 (IX) 8, Ljubljana.
14. PERKO D., OROŽEN ADAMIČ M., 1997, Slovenske občine, Geografski inštitut ZRC SAZU, Ljubljana.
15. Poročilo o aktivnostih, povezanih z ustanavljanjem pokrajin, Ministrstvo za notranje zadeve, Urad za lokalno samoupravo, delovno gradivo, november 2001.
16. Pravilnik o organizaciji in pogojih za opravljanje nalog regionalne razvojne agencije, Ur.l. RS št. 52/2000.
17. Priprava strokovnih podlag za strategijo regionalnega razvoja Slovenije, Inštitut za ekonomska raziskovanja, Ljubljana, oktober 2000.
18. RAVBAR M., 1995, Regionalnogeografski vidiki demografske politike v luči sodobnih sprememb v poselitvi Slovenije, Regionalni vidiki demografske politike Slovenije, Komisija za regionalni razvoj Državnega sveta RS in Nacionalni komite za demografsko politiko RS pri ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve, Ljubljana.
19. Statistics in focus, General Statistics, Theme 1-1/2000, Eurostat 2000.
20. Strategija regionalnega razvoja Slovenije, Ministrstvo za gospodarstvo, Agencija RS za regionalni razvoj, julij 2001.
21. Uredba o vrednosti meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi in določitvi občin, ki izpolnjujejo ta merila, Ur.l. RS št. 52/2000.
22. White Paper on Regional Development in Slovenia, Inštitut za ekonomska raziskovanja Ljubljana, predhodna delovna verzija, december 1998.
23. Zakon o spodbujanju demografsko ogroženih območij v Sloveniji Ur.l. RS št. 48/90.
24. Zakon o ustanovitvi občin in ter določitvi njihovih območij Ur.l. RS št. 60/94, 69/94, 56/98.
25. Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, Ur.l. RS št. 60/99.

